

Päihteet ja rikollisuus

Synnin ja rikoksen jäljillä
Tyynelän malli
Kohtalon kolhimia

3 Pääkirjoitus Diakoniaan haastettu kirkko	30 Elämäkokemus auttaa päihdetyössä
4 Kuvassa Ville Päivänsalo	32 Viipymisen taidosta ja paljastamisen pelosta
6 Kirkko kohtaa päihteistä kärsivät	34 Rikollisuuden kehitys viime vuosikymmeninä
8 Yhteistyöllä päihdehaittoja vastaan	38 Perheasiat puhuttavat vankeja vankilasielunhoidossa
10 Haittojen vähentäminen suomalaisessa huumehoidossa	40 Ihmisenä ihmiselle
12 Päihdetyön erityisyyttä etsimässä	42 Kuka tahansa voi joutua rikoksen uhriksi
14 Tyynelän mallilla tuetaan päihdekuntoutujaa	44 Kun naisen pahoinvointi näyttäytyy väkivaltaisuuksena
16 ICDP – empaattista ja kunnioittavaa vuorovaikutusta	46 Hyödyllistä työtä vankilan sijaan
18 Yhteisellä matkalla	48 Terveydellä ja turvallisuudella ei leikitä!
20 Viini on viisasten juoma – Espanjassakin	50 Henttiset
23 Kouluterveydenhoitaja ei saarnaa	52 Sari Nieminen diakoniarahaston sihteeriksi
24 Päihdetyön kulttuuri muutoksessa	52 Voimaa, yhteyttä ja arvoja perheiden arkeen
26 Kohtalon kolhimia	54 Kirjat
29 Menninkäinen	56 Iltahartaus Armo on totta jokaiselle

Diakoniaan haastettu kirkko

Kirkon nelivuotiskertomus Haastettu kirkko on aiheellisesti haastanut kysymään, keskitymmekö kirkossa oikeisiin asioihin. Gallup Ecclesiastica 2011 -tutkimus osoittaa, että suomalaiset haluavat kuulua sellaiseen kirkkoon, joka "hoitaa ja hautaa". Jäsenistä 84 % haluaa, että kirkko auttaa heikommassa asemassa olevia (vanhuksia, vammaisia, köyhiä). Lähes yhtä tärkeää vastanneille on, että kirkko hautaa, kastaa ja vihkii.

Samaisessa kyselyssä setvittiin myös, mihin kirkon tulisi painottua nykyistä enemmän. Kolme neljäsosaa suomalaisista näyttäisi odottavan, että kirkko toimii heikommassa asemassa olevien puolestapuhujana ja yhteiskunnallisten epäkohtien esille nostajana. Ihmiset odottavat myös, että kirkko itse tukee köyhiä ja syrjäytyneitä sekä keskittyy heikompiensa auttamiseen.

Kirkon tulee siis keskittyä entistä enemmän toiminnassaan hädänalaisten auttamiseen eli diakoniaan. Ei siksi, että siten saisimme

uusia jäseniä tai pitäisimme paremmin vanhat, vaan siksi, että se on kirkon tehtävä. Kansalaisten odotus osuu kirkon mission ytimeen. Kirkon tehtävänä on elää Jumalan valtakuntaa todeksi jo nyt. Kirkko edustaa varsin poikkeuksellista toimijaa suomalaisessa yhteiskunnassa, kun siihen kohdistetaan noin suuria odotuksia. Kirkon tulee toimia oikeudenmukaisuuden aurankärkenä, sorrettujen puolustajana, nälkäisten ruokkijana. Ihmiset odottavat, että kirkko toimillaan todistaa Jumalan valtakunnasta, että se vahvistaa uskoa parempaan todellisuuteen.

Syystä tai toisesta meillä on tarve yksipuolistaa kirkon tehtävää. Kiusaus näkyy jo varhain. Kun Luukas antaa Jeesuksen sanaa, että autuaita ovat köyhät, Matteus rajaa sanat hengellisesti köyhille. Kirkossa pitäisi jaksaa uskoa, että kun ihminen saa vaikkapa ruokaa nälkäänsä, se on samalla hyvin hengellinen tapahtuma. Se on todistus Jumalan valtakunnasta.

Tämän lehden teemana on "Päihteet ja rikollisuus". Kun kirkko toimii näillä alueilla, se toteuttaa sille annettua tehtävää. Meidät on lähetetty "ilmoittamaan köyhille hyvän sanoman, julistamaan vangituille vapautusta ja sokeille näkönsä saamista, päästämään sorretut vaputeen ja julistamaan Herran riemuvoittoa" (Luuk. 4:18–19).

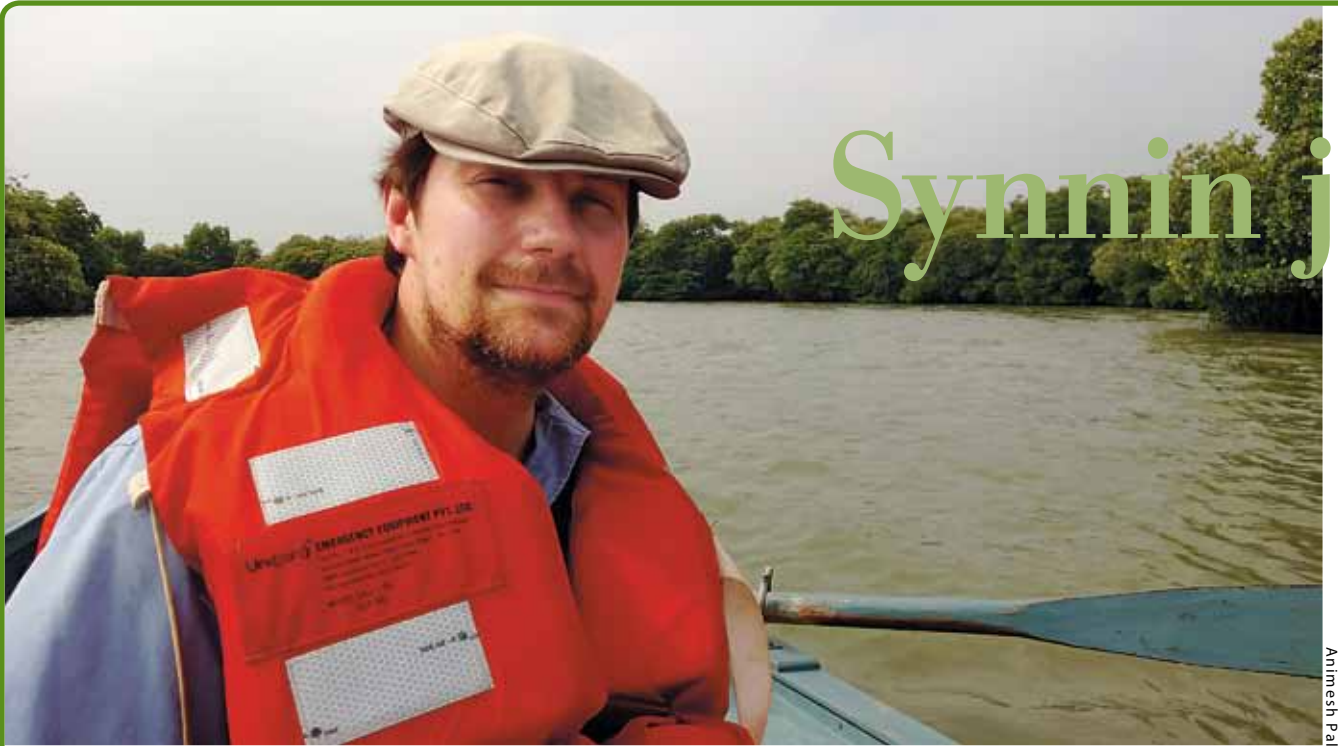
● KALLE KUUSIMÄKI

DIAKONIA

- ◆ JULKAISIJA: Diakonia ry, Kirkon diakonia ja sielunhoito, Suomen Diakonialaitosten Liitto, Diakoniatyöntekijöiden Liitto, Suomen Kirkon Seurakuntaopiston Säätiö, Kirkkopalvelut, Suomen Merimieskirkko, Espoon Diakoniasäätiö, Oulun Diakoniasalaitoksen Säätiö, Martinus-säätiö. ◆ HALLITUKSEN PUHEENJOHTAJA: Tapio Pajunen ◆ KUSTANTAJA: Kustannus-Osakeyhtiö Kotimaa ◆ TOIMITUSKUNTA: Raili Gothóni, Marja Kantanen, Tiina Laine, Irene Nummela, Sari Peltonen, Terttu Pohjolainen, Hannu Rahikainen, Airi Raitaranta, ◆ TOIMITUS: PL 185, 00161 HELSINKI ◆ PÄÄTOIMITTAJA: Kalle Kuusimäki, p. 050 501 2901
- ◆ TOIMITUSPÄÄLLIKKÖ: Raili Suviranta: raili.suviranta@evl.fi ◆ TOIMISTOSIHTTEERI: Eila Karkkunen, p. 050 369 0988, eila.karkkunen@evl.fi
- ◆ TAITTO JA KUVANKÄSITTELY: Kustannus-Osakeyhtiö Kotimaa ◆ TILAUKSET JA OSOITTEENMUUTOKSET: Eila Karkkunen, p. 050 369 0988, eila.karkkunen@evl.fi
- ◆ TILAUSHINTA KOTIMAAHAN: Tilaushinta kotimaahan 40 €/vuosikerta, ulkomaille 44 €/vuosikerta, opiskelijahinta 18 €. Osoitetietoja voidaan luovuttaa kaupallisille ilmoittajille. ◆ KANSI: Kalle Ahonen ◆ LEHTI ILMESTYY 5 kertaa vuodessa. Numero 3/2013 ilmestyy 27.6.2013. Lehden teemana on Mikä hoitaa sielua?
- ◆ ISSN 0355-8797 ◆ ILMOITUSHINNAT: nelivärisenä 1,30 € / pmm. Ilmoitushintoihin lisätään arvonlisävero 24 %.
- ◆ ILMOITUSMYynti: Jaana Mehtälä, p. 020 754 2309, jaana.mehtala@kotimaa.fi
- ◆ ILMOITUSTEN VASTAANOTTO JA VALMISTUS: ilmoitusmyynti@kotimaa.fi, p. 020 754 2000

 KOTIMAA-YHTIÖT

Animesh Pal

Viime aikoina henkilökohtaista moraalialia on alettu peräänkuuluttaa monella elämäntilanteella, mikä on sinänsä hyvä asia, näkee apulaisprofessori Ville Päivänsalo.

Rikoksen määrittelyssä on merkittäviä kulttuurisia eroja, joihin myös uskonnoilla ja Raamatulla on ollut vaikutuksensa, toteaa globaalin teologian, maailmankuvien ja aatevirtausten apulaisprofessori Ville Päivänsalo.

Vanhassa testamentissa määriteltiin rikoksiksi monia asioita tavalla, joka näyttää nykyään älyttömältä, huomauttaa **John Rawlsin** oikeudenmukaisuuskäsityksestä väitöskirjansa tehnyt teologi **Ville Päivänsalo**.

– Esimerkiksi puhtaussäännökset olivat ankaria, sillä muuten kulkutaudit olisivat lähteneet leviämään ja kuolema olisi ollut kohta ovella.

Monet Raamatun syntikäsitteet nousivat henkiinjäämisen kannalta vaativista olosuhteista. Vaaralliseksi katsotut asiat kriminalisoitiin ja säädökset vahvistettiin uskonnollisella latauksella.

– Taustalla vaikutti myös ankara Hammurabin laki: Silmä silmästä! Osa uskonnoista, esimerkiksi islamin fundamentalistiset virtaukset, kannattavat edelleen arkaista Hammurabin lakia muistuttavaa rikoskäsitteistä.

– Edes fundamentalisteja ei tule kuitenkaan leimata pääsyyllisiksi au-

tomaattisesti. Monissa maissa kuten Myanmarissa muslimeja myös vainotaan, mikä tekee fundamentalistisen kostoajattelun houkuttelevaksi.

Nykyään ajatellaan, että rikoslain yksi tärkeimmistä tehtävistä on korvata koston mentaliteetti ja pyrkiä rangaista rikollista omankäden oikeudella.

– Kun yhteiskuntajärjestys romahtaa, vieläkin on vaara, että ihmiset ajautuvat koston kierteeseen. Tätä on tapahtunut arabikevään seurauksena monissa maissa.

Jo Jeesus muutti ”maan tavan”

Jeesus ajoi Vuorisaaressaan takaa hyvin radikaalia nuhteettomuutta, mutta tulkitse samalla lakia enemmän rakkauden hengen kuin lain kirjaimen ankaruuden näkökulmasta, Ville Päivänsalo hahmottaa.

– Median ajojahteja seurattessa tuntuu joskus siltä kuin toimittajat

olisivat lukeneet Vuorisaaressa, mutta eivät olisi löytäneet vastapainoksi kristinuskon armollista sanomaa.

– Suhteellisuudentajuinen käsitys synnistä ja rikoksesta puuttuu, kun moralismin aalto pyyhkäisee ja joku halutaan saattaa raskaaseen vastuuseen pienistä rikkeistä.

Uskonnon vaikutusvallan vähenyntyä tilalle on tullut uusmoralismi, jonka kritiikin kohteet sattuvat usein yksin myyvien lööppistrategioiden kanssa.

Politiikka ja uskonto haluttaisiin varjella vähintäänkin mielikuvissa mahdollisimman synnittöminä. Niiden piirissä tehdyt virheet ja rikokset nähdään erityisen raskauttavina.

– Suhteellisuudentajun säilyttämisen kannalta on hyvä muistaa, kuinka äkisti kulttuuri muuttuu. Vaalirahakohun myötä maan tapa muuttui nopeasti. Niiden, jotka joutuvat ensimmäisinä myrskynsilmään, täytyisi heti tajuta kulttuurin muuttuneen tai he joutuvat kärsimään suhteettomasti.

Löytyykö armollisuutta ilman Jumalaa?

Yhteiskuntaa ei pidetä oikeudenmukaisena vain lainsäädännön, raken-

rikoksen jäljillä

teiden ja sosiaalipalveluiden kautta.

– Ilmastonmuutos, yhteiskunnan seksualisoitumisen ylilyönnit ja markkinatalouden rajuus ovat saaneet ihmiset vaatimaan henkilökohtaista moraalialia. Urheilussa on tapahtunut sama. Ennen oli epäselvempää, voiko vähän dopingiakin käyttää.

Kirkolle keskeinen Vuorisaarnan teologia tarvitsee kuitenkin rinnalleen raamatunkertomuksia, joissa näkyy myös ihmisyyteen väistämättä kuuluva langenneisuus.

– Jokaiselle meistä tapahtuu virheitä. Siksi kirkon julistuksessa pitää aina olla mukana myös armollinen puoli. Kristinuskolle on ollut vuosituhansien projekti löytää armollinen Jumala – myös suhteessa maallisen elämän edesottamuksiin.

– Meidän täytynee vielä odotella ennen kuin myös kristinuskosta vieraantuneet maalliset moralistit löytävät armon ajatuksen – sen, mitä on armollisuus ilman Jumalaa. Vai voiko sellaista ollakaan?

Raadollisten syntisten seurakunnan silmätikut

Pitäisikö papeilla ja diakoneilla olla korkeampi moraaliksi kuin muilla?

– On vaikeaa puhua uskottavasti, ellei oma elämä ole ollenkaan hallussa. Kansa puuttuu helposti siihen, jos kirkon työntekijä heiluu julkirapasyn-tisenä. Jos isompia mokia tulee, häntä arvioidaan muita raskaammin. Mutta niinhän jo Vanhan testamentit profeetat kritisoivat erityisesti oman kansansa pappeja. Kirkon virassa on viisasta olla vähän tavallista tarkempi ja varovaisempi.

– Moraalisen onnistumisen kriteerien ei ehkä tarvitse olla muita korkeammalla, mutta ihmiset saattavat kaivata tiettyä yrittystä toimia oikein – häivähdystä Jeesuksen radikaalista rakkaudesta, Ville Päivänsalo pohtii.

Kirkon väeltä ei odoteta elämälle vierasta puhtaisuutta, jossa ei tunneta raadollisia realiteetteja eikä olla heittäytytty tutkimaan rehellisesti ihmis-elämää.

– Jos pappi karttaa publikaanien ja syntisten seuraa, sekin on iso ongelma työn uskottavan suorittamisen kannalta.

Jumalattomat natsit nolasivat regimenttiopin

Varhaiskristityt suhtautuivat aluksi, ennen kuin joutuivat härskesti vaino-tuiksi, melko myönteisesti roomalaiseen lakiin. He ymmärsivät, ettei rikoslakia voi johtaa Raamatusta, vaan laki on usein ei-kristittyjen pystyttämä järjestelmä.

Luterilaisessa kirkossa on ollut op-pi kahdesta regimentistä, joiden kautta Jumala hallitsee. Maalliseen regimenttiin kuuluu laki ja esivalta. Hengellisessä regimentissä Jumala toimii kirkon kautta.

Regimenttioppi joutui kriisiin natsi-Saksassa, kun esivalta toimi täysin jumalattomasti eikä kirkko kyennyt nousemaan vallan vastavoimaksi.

Regimenttioppi tulee sitä ongelmallisemmaksi, mitä epävakampi ja epäoikeudenmukaisempi yhteiskunta on. Vakaisissa oloissa se voi toimia hyvin. Maallisella vallalla on paremmat edellytykset huolehtia oikeudenmukaisuuden toteutumisesta kuin kirkolla.

– Kirkon on oltava nöyrä oman maallisen asiantuntemuksensa suhteen. Jos demokraattisesti hyväksytyt säännöt haastetaan ja viranomaisien ammattitaito asetetaan kyseenalaisiksi, on vaarana, että kuvitellaan itsestään liikoja.

Rikos ei ole aina syntiä

Vakaissakin yhteiskunnissa kirkon sopii osallistua keskusteluun oikeasta ja väärästä.

Paavilais-luterilaisen ajattelun pohjalta kristittynä olemisessa huomio ei kiinnity ihmisen omaan moraaliseen (epä)onnistumiseen. Tämä on toivoo herättävä tieto keväällä ilmestyneen 8-pallo-elo-kuvan arkkikonnalle Lallille (Eero Aho).

– Maailmassa on niin suurta epäoikeudenmukaisuutta, että kirkko voi rohkeasti haastaa sen alkusyitä.

Joissakin seurakunnissa on piilotel-tu karkotettuja turvapaikanhakijoi-ta. Viranomaiset ovat korostaneet, et-tei kirkon kuulu astua heidän revii-ri-teen. Reviirijakoja ei kuitenkaan tulisi pitää itsestään selvänä tämänkaltais-sa vaikeissa kysymyksissä.

– Maallisen vallan täytyy tajuta, et-tä pyrkimys oikeudenmukaisuuteen ja rakkauden toteutumiseen on oleel-lisen tärkeä osa kirkon tehtävää. Kir-kon kuuluu tuoda aina esiin myös Jee-suksen rakkauden sanoman radikaal-ia puolta.

Lainkuuliaisuus joutuu koetuksel-le silloin kun lait eivät sovi yhteen ar-kijärkeen perustuvan moraalin kanssa.

– Jos susi uhkaa ja lapsi on vaarassa, tavallinen järkevähän ihminen ottaa mie-luummin haulikon käteensä ja puolus-taa lastaan kuin kunnioittaa lain vii-meistä piirtoa. Lainsäätäjähän ei ole siinä tilanteessa tiennyt ihan tarkkaan, mi-tä on säätämässä.

Rikos ei ole aina syntiä?

– Ei. Tämä on kirkon selvähän kan-ta. Maallisen vallan raja tulee vastaan varsinkin silloin kun vallankäyttäjähän on tarpeeksi korruptoitunut. On tilantei-ta, joissa valtion määrittämiä rikoksia ei voi missään tapauksessa pitää syn-teinä.

● JANNE VILLA

Kirkko kohtaa päihhteistä kärsivät

Kirkon ehkäisevän päihdetyön tärkein ulottuvuus on siinä, että kirkko auttaa ihmisiä ja yhteisöjä arjessa selviytymisessä. Kirkko tukee terveitä elämäntapoja ja vastuullista käyttäytymistä. Yhteisöllisyyden puutteesta johtuva eristyneisyys voi altistaa päihdeongelmille. Kirkko tarjoaa eri-ikäisille mahdollisuuden kuulua sosiaalisesti tukea antavaan seurakuntayhteyteen.

Kirkon erityinen panos päihdeongelmien vähentämiseksi yhteiskunnassa on pitää esillä hengellisyuden merkitystä päihdeongelmista vapautumisessa. Kirkon ja kristillisten järjestöjen päihdetyössä tarjotaan mahdollisuus muiden auttavien tekijöiden lisäksi tukeutua hengellisyteen päihderiippuvuudesta vapautumisessa. Päihderiippuvuuteen liittyy usein sellaisia kielteisiä seurauksia, joissa tarvitaan elämäntapomutoksia muutosta ja hengellistä toipumiskokemusta, erityisesti syyllisyydestä ja häpeästä vapautumista. Kirkon kaiken työn ytimenä oleva rakkauden ja armon todeksi tuleminen on lukuisille ihmisille ollut keskeistä tässä vapautumisessa.

Kirkon ehkäisevä päihdetyö

Kirkon päihdetyö on perinteisesti suuntautunut alkoholistien kanssa tehtävään työhön. Yhä nykyisinkin esimerkiksi Tampereella, Helsingissä, Vantaalla, Kuopiossa ja muissa maakuntakeskuksissa on monelle päihdeongelmaiselle, erityisesti alkoholistille ja sekakäyttäjälle, seurakunnan toimintakeskus tuttu viikoittainen paikka saada ruokaa, vaatteita, apua sosiaalitoimen kanssa, osallistua tukiryhmätoimin-

taan, saada yksilöllistä sielunhoitoa sekä osallistua hartaushetkiin. Uudempia kirkon päihdetyön suuntauksia on esimerkiksi naisten päihdeongelmien erityispiirteisiin ja päihderiippuvien naisten tukemiseen paneutuva työ tai vaikkapa huumeriippuvien omaisten tukemiseen suunnattu työ.

Monille päihderiippuvuuksista syvästi kärsineille on ratkaiseva käänne riippuvuuden voittamisessa perustunut elämänarvojen ja elämäntapomuksen muutokseen, jossa perustana on ollut hengellinen herääminen. Kirkkojen päihdetyö ei ole käännytystyötä, mutta sisältää monien päihhteistä vapautuneiden korostaman hengellisen perustan. Kirkon päihdetyön yksi tehtävä on tukea hengellistä hyvinvointia osana päihderiippuvuuksista vapautumisessa. Sen on oltava samalla ammatillisesti adekvaattia ja ammatillisesti laadukasta työtä myös puhtaasti päihdehoidollisin kriteerein arvioituna.

Ehkä koko yhteiskunnan päihdetyön kokonaisuudessa kirkon päihdetyön erityislaatuisin piirre on laajemminkin diakoniaan liittyvä kotikäyntityöksi kutsuttu työote, joka merkitsee ihmisen kohtaamista hänen omassa

elinympäristössään. Liittyneenä kirkon työntekijää koskevaan vahvaan rippisalaisuuteen tämä työote mahdollistaa hyvin asiakaskeskeisen eli kirkon termein lähimmäiskeskeisen, asiakkaan rinnalle asettuvan työtteen. Edellä sanotun mukaisesti kirkon päihdetyö on kuitenkin suurimmilta osin hyvin samansuuntaista yhteiskunnan muun päihdetyön kanssa. Siten myös kirkkoa koskevat samat suuret päihdetyön tulevaisuuden kysymykset kuin muuta yhteiskuntaa, erityisesti sosiaali- ja terveydenhuoltoa. Kysymys päihdetyön ja mielenterveytyksen liittämistä vahvemmin toisiinsa on siten tällä hetkellä yksi kirkon päihdetyön merkittävistä kysymyksistä.

Kirkon päihdestrategian toteutus

Kirkon päihdestrategia hyväksyttiin vuonna 2005. Se hahmottaa kirkon ja muiden kristillisen päihdetyön toimijoiden yhteisiä tavoitteita. Strategia korostaa seurakuntalaisten roolia työntekijöiden rinnalla sekä ehkäisevän päihdetyön tärkeyttä. Strategiassa painotetaan yhteisöllisyyttä, esimerkiksi päihdeongelmista kärsiville suunnattuna ryhmämuotoisena toimintana ja vertaistukena. Strategia korostaa myös yhteistyön tarvetta sekä seurakuntien omassa työssä että muiden toimijoiden kanssa.

Päihdestrategian mukaan kaikilla kirkon työntekijöillä tulisi olla riittävä valmius kohdata ja auttaa päihdeongelmista kärsiviä. Päihdestrategia koskee alkoholin lisäksi myös mui-

ta päihteitä. Päihdetyöhön osoitetuissa viroissa työskentelevät kirkon työntekijät ovat päihdealan ammattilaisia, jotka yhteistyössä seurakuntien muiden työntekijöiden ja seurakuntalaisten kanssa ehkäisevät ja hoitavat päihdehaittoja. Tarkoitus ei ole lisätä työtaakkaa, vaan vahvistaa työntekijöiden osaamista päihdeongelmaisten kohtaamisessa. Päihdestrategian mukaan suuri osa seurakunnan perustyöstä on ehkäisevää päihdetyötä. On tärkeää, että kaikki työalat käyttävät osallistuvat ehkäisevään päihdetyöhön.

Julkissektorin roolin pienentyminen ja järjestökentän roolin kasvu ovat nähtävissä myös päihdetyössä. Yksi esimerkki tästä ovat Alkoholiohjelman kumppanuussopimukset, jotka on solmittu kuntien, kirkkojen, kansalaisjärjestöjen ja elinkeinoelämän kanssa. Tässä yhteiskunnallisessa kehityksessä korostuvat myös kirkon rooli ja kirkon työssä erityisesti diakonian merkitys. Kirkon päihdetyön ensisijaisena tehtävänä ei ole kuntoutuspalveluiden järjestäminen tai taloudellinen apu. Kirkon tehtävä on päihdeongelmista kärsivien ja heidän läheistensä rinnalla kulkeminen, sielunhoidollinen ja hen-

gellinen tuki sekä sen hädän ja avun tarpeen esille tuominen, jota päihdetyössä ja muussa kirkon toiminnassa kohdataan.

Seurakunnille omat päihdestrategiat

Päihdestrategian toteutuminen edellyttää sitä, että yksittäiset seurakunnat laativat oman päihdestrategiansa tai ainakin käsittelevät päihdetyötä seurakunnan kokonaisstrategiassa. Kirkon päihdestrategiasta on hyötyä vasta silloin, kun kirkon ja järjestöjen kaikilla tasoilla tehdään oma strategia, johon johto, työntekijät ja vapaaehtoistyöntekijät sekä luottamushenkilöt voivat sitoutua. Näissä strategioissa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö. Kirkon päihdestrategialla pyritään rohkaisemaan ja tukemaan seurakuntia oman päihdestrategiansa laatimisessa.

Päihdestrategian pohjalta syntyi kolme prosessia edistämään strategian toteutumista seurakunnissa: Kirkkopalvelujen Tyynelän Kehittämiskeskukseen tehtävä oli tukea paikallisten strategioiden laatimista pilottiseurakunnissa; Diakonia-ammattikorke-

koulun tehtävä oli valmistaa päihdetyön perustason verkkokoulutusohjelma seurakuntien ja järjestöjen työntekijöille; Sininauhaliiton tehtävä oli kerätä päihdetyön hyviä käytäntöjä. Kirkon keskushallinnossa Kirkkohallituksen tehtävä oli vastata päihdestrategiasta kokonaisuutena.

Päihdestrategian toimeenpanoon kuului myös hiippakunnallista koulutusta, jota toteutettiin Mikkelin, Tampereen, Turun, Oulun, Lapuan ja Kuopion hiippakunnissa. Sen lisäksi Kirkkohallitus ja Kirkkopalveluiden Tyynelän Kehittämiskeskus toteuttivat päihdestrategian jalkauttamisen tukihankkeen 2008–2010, johon osallistui myös Sininauhaliitto ja Diakonia-ammattikorkeakoulu. Tukihanke on tuottanut rohkaisevia esimerkkejä päihdetyön toimivista käytännöistä, välineitä kirkon ja järjestöjen päihdetyön kehittämiseen, toimintamalleja sekä välineitä strategyöhön. Hankkeen tuotoksena syntyneitä aineistoja on saatavissa kirkon verkkosivuilta (www.sakasti.fi).

- SAMI PUUMALA
- SEPPO LUSIKKA

Kirkkohallitus, Diakonia ja sielunhoito

Hyödyllistä materiaalia:

Kirkon päihdestrategia: sakasti.evl.fi

Päihdelinkki: www.paihdelinkki.fi

Alkoholi-ongelmaisten hoito:

Käypä hoito -suositus 2011. www.kaypahoito.fi

Huumeongelmaisen hoito:

Käypä hoito -suositus 2012. www.kaypahoito.fi

Alkoholiriippuvuus, Kaija Seppä ym. (toim.)

Duodecim 2010

Huume- ja lääkeriippuvuudet, Kaija Seppä ym. (toim.).

Duodecim 2012

Kuntoutuksesta katkaisuun. Päihdetapauskasvatusta palvelujärjestelmän kuvaajana. K. Kuussaari ym.

Yhteiskuntapolitiikka 2012; 77(6)

Suomi juo. Suomalaisten alkoholin käyttö ja sen muutokset 1968–2008. Pia Mäkelä ym. (toim.)
THL 2010.

Päihtyneen henkilön akuuttihoito – sosiaali- ja terveysministeriön ohjeet. STM selvityksiä 2006:65.

Yhteistyöllä päihdehaittoja vastaan

Nuorten päihteidenkäyttö on vähentynyt. Kirkko on tehnyt enenevässä määrin päihdeasioissa yhteistyötä muiden tahojen kanssa. Suomalainen palvelujärjestelmä toimii hyvin, mutta ennalta ehkäisevään työhön tarvittaisiin lisäresursseja.

Kyselytutkimusten mukaan suomalaisnuorten alkoholinkäytössä on tapahtunut myönteistä kehitystä.

– Viikoittain alkoholia käyttävien peruskoululaisten määrä on vähentynyt. Myös heidän humalajuomisensa on harvinaisempaa kuin vuosituhanen vaihteessa. Lisäksi täysraittiiden nuorten määrä on kasvanut merkittävästi, kehittämisspäällikkö **Tuomas Tenkanen** Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta iloitsee.

Lukioikäistenkin poikien alkoholinkäyttö on vähentynyt. Lukiolaistytöiden kohdalla on kuitenkin toisin.

– Tosi humalaa vähintään kerran kuussa juovien lukiotyttöjen määrä on pysynyt sillä tasolla, jonne se nousi vuoden 2004 veronalennuksen jälkeen.

Tenkasen mukaan yhteinen haaste on se, miten nuorempien ikäluokkien alkoholinkäyttö säilyisi vähäisempänä myös iän karttuessa.

– Koetamme saada selville myös niitä tekijöitä, joiden vuoksi alkoholinkäyttö on vähentynyt.

Päihde ei vaikuta vain käyttäjään

Tenkanen toteaa, ettei päihteidenkäyttö ole koskaan yksinkertaistettavissa yhden ihmisen henkilökohtaiseksi ongelmaksi.

– Nuorille tehtyjen kyselyjen mukaan omien vanhempien alkoholinkäyttö aiheuttaa haittoja joka neljännelle nuorelle.

Passiivisen tupakoinnin vaarat on tunnustettu. Tupakointikäyrät ovat kääntyneet laskuun.

– Tupakka menetti nautintoaineen leimansa ja se alettiin mieltää yhteiseksi ongelmaksi. Tänä päivänä niin Suomessa kuin maailmalla tutkitaan alkoholin kohdalla samaa näkökulmaa.

Kannabiksen kohdalla tilanne on heikentynyt.

– Nuorten miesten keskuudessa kannabiksen käyttö on lisääntynyt merkittävästi. Tässä näkyy kannabiksen lisääntynyt kotikasvatus eli sitä on paremmin saatavilla.

Tenkanen toteaa, ettei yhteiskunta anna kovin paljon resursseja päihdehaittojen ehkäisemiseksi. Vähät resurssit on laitettava yhteen.

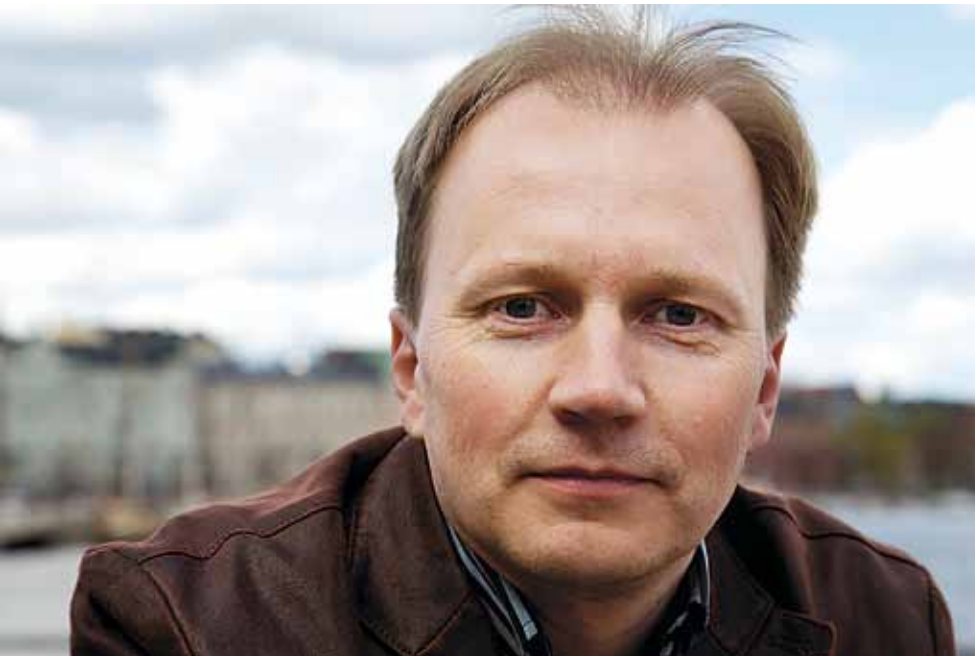
– Näin voidaan saada oikeasti joi-
tain aikaan. Eikä niin, että eri toimijat huseeraavat omassa yksinäisyydessään. Jos olet purjehtija, purjeet kannattaa reivata siten, että tuulet oikeasti liikuttavat sinua. Ei kannata soutaa yksin airoilla rakot kämmenissä. Toimiva yhteistyö vaatii kuitenkin hyvää johtamista ja onnistunutta koordinoitua.

Kokonaisvaltainen ihmiskäsitys

Päihdekasvatus kuuluu myös rippikoulun ja isoskoulutuksen teemoihin.

– Rippikoulun ulottuvuuksina ovat elämä, usko ja rukous. Jos kristinuskon merkitys laskeutuu nuorten arkeen, se vaikuttaa nuoren elämän kokonaisu-

Mikko Huotari

– Varsinaisen päihdetyön lisäksi on tärkeää, että kaikki työalat käyttävät mahdollisuutensa ehkäisevään päihdetyöhön. Oleellista on pyrkimys luoda turvallinen ja luottava ilmapiiri, missä yhteisöllisyys voi toteutua.

Lisää päihdealan osaamista

Tuomas Tenkasen mukaan pohjoismaisten hyvinvointivaltioiden palvelujärjestelmä on toimiva ja ainutlaatuinen.

– Päihdepalveluiden erityispalveluiden perusideana on, että hoitoon pääsee helposti, käytännössä ilman lähetteitä. Se toteutuu varsin hyvin etenkin suurissa kunnissa ja riittävän suurilla yhteistoiminta-alueilla. Pienemmällä paikkakunnilla näiden palvelujen perässä joutuu vähän matkustamaan.

Tenkasen mukaan peruspalveluihin olisi tärkeää saada lisää päihdealan osaamista.

– Jos päihdeongelmasta kärsivä saa apua jo ensi kohtaamisessa tai muuten mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, hän ei välttämättä edes tarvitse erityispalveluita.

Lisää resursseja tarvittaisiin myös ehkäisevään päihdetyöhön.

– Resurssipaine imaisee kunnissa usein vähäisetkin resurssit ehkäisevältä päihdetyöltä. Jos tehtäisiin toisin, pitkässä juoksussa rahaa säästyisi varmasti.

● JUHANA UNKURI

teen. Päihdekysymykset ovat nuorten ja heidän kotiensa todellisuudessa läsnä olevia kysymyksiä, rippikoulun ja seurakuntakasvatuksen työalasihteerinä Jarmo Kokkonen Kirkkohallituksesta toteaa.

Kirkko on 2000-luvulla tehnyt enenevässä määrin yhteistyötä nuorten päihdeasioissa kunnallisten toimijoiden ja eri järjestöjen kanssa. Kokkonen toteaa, että kirkossa vain harvalla on päihdetyön erityistä asiantuntemusta. Senkin takia on tärkeää, että kirkko tekee yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa.

– Parhaat kokemukset päihdetyöstä on saatu yleensä siellä, missä asioita on pohdittu yhdessä toisten kasvattajien kanssa. Nuoren saama viesti on yhden-suuntainen ja hän havaitsee aikuisten olevan laajemminkin samassa rintamassa. Tällöin päihdetyöllä voi olla kasvatuksellista kokonaisvaikutusta.

– On tärkeää muistaa, ettei kukaan omista nuoria. He eivät ole meidän tai teidän nuoria, vaan meidän yhteisiä nuoriamme.

Kokkonen muistuttaa, että pienemmällä alueella yhteistyön voi saada helpommin toimimaan.

– Kunnan tai pikkukaupungin voi tavoittaa yhtenä yksikkönä, se on kooltaan hallittavissa. Yhteisyyden kokemuksia syntyy helpommin. Iso kaupunkiympäristö hajoaa moneen toimijaan ja on paljon haasteellisempi. Toi-

saalta silloin toimintaympäristö voi olla yksittäinen kaupunginosa.

Kirkossa ja kristinuskossa on kokonaisvaltainen ihmiskäsitys. Ihmisen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin kuuluu henkinen, fyysinen ja hengellinen puoli.

– Hengellisyys ei ole erillään muusta hyvinvoinnista, eikä seurakunnilla ole varaa eristäytyä vain hengellisen todellisuuden yhteisöiksi.

Kirkon päihdestrategiassa todetaan, että kaikki seurakuntien toiminta on ehkäisevää päihdetyötä. Päihdehaittojen ehkäisy tulisi läpäistä kaikki kirkon toiminta.

Selvää Synergiaa – eettisesti kantavaa päihdekasvatusta (toim. Ari Inkinen, Jarmo Kokkonen, Virpi Ruuska) on Helsingin NMKY:n, Kirkkohallituksen ja nuorisovaltakunnan ehkäisevän päihdetyön osaamiskeskus Preventiimin yhteisjulkaisu. Julkaisu on tarkoitettu nuoriso- ja päihdetyön ammattilaisille, alaa opiskeleville sekä kaikille ehkäisevästä päihdetyöstä kiinnostuneille aikuisille ja vanhemmille.

Kirjassa luodaan yhteistä rakennetta yhteistyössä toteutettavalle eettisesti kantavalle ehkäisevälle päihdetyölle. Kirjan sisältö koostuu ehkäisevää päihdetyötä eri näkökulmista ja eri toteutustasoilta tarkastelevien toimijoiden artikkeleista. Kirjassa kuvataan kentällä toteutuvia toimintatapoja ja yhteistyön muotoja, joilla toimijat tahoillaan pyrkivät toteuttamaan eettisesti kantavaa päihdekasvatusta.

Julkaisusta on sekä paino- että verkkoversio. Verkkoversio osoitteessa: http://www.humak.fi/sites/default/files/liitteet/humak_selvaa_synergiaa_verkko.pdf tai hakusanalla osoitteesta www.humak.fi

Kirjan arvio on tämän lehden lopussa.

Haittojen vähentäminen suo

Mitä haittojen vähentäminen on? Tästä huumausainepoliittisesta kysymyksestä keskusteltiin Suomessa vilkkaasti 2000-luvun vaihteessa, enemmän tai vähemmän kiivain äänenpainoin. Suomeen oli rantautunut muutama vuosi aikaisemmin niin sanottu toinen huumeaalto, jonka vanavedessä erilaiset huumeidenkäyttöä koskevat indikaattorit – kokeilu, käyttö ja haitat – olivat lähteneet nousuun ensimmäistä kertaa 1960-luvun lopulla esiintyneen ensimmäisen huumeaallon jälkeen.

Julkisuudessa huumausaineidenkäytössä ja niiden aiheuttamissa haittoissa tapahtunutta kasvua kuvattiin muun muassa ”räjähdysmäiseksi” ja tämä, **Juha Partasen** moraaliseksi paniikkisikin kuvailema tilanne, loi viiranomaisille paineen arvioida nopeasti uudelleen suomalaisen huumausainepoliitiikan suuntaa. Eräs ratkaisuisista oli haittojen vähentämisen politiikan ja sitä edustavan suonensisäisten huumeidenkäyttäjien terveysneuvontapistetoiminnan aloittaminen.

Ensimmäinen haittojen vähentämisen ideologiaa noudatteleva terveysneuvontapiste perustettiin Helsinkiin Sturenkadulle vuonna 1997. Kyseessä oli huumeita suonensisäisesti käyttäville ihmisille tarkoitettu palvelu, jossa heille tarjottiin mahdollisuutta vaihtaa julkisen, periaatteessa kaikille avoimen ja ilmaisen palvelun kautta käytetyt neulat ja ruiskut uusiin puhtaisiin sekä saada muitakin terveytensä ja hyvinvointinsa ylläpitämiseen ja kohentamiseen suunnattuja palveluja. Pisteen toimintaperiaatteeksi nimettiin matala kynnyks. Pisteet oli tarkoitettu ensinnäkin huumeita aktiivisesti käyttäville. Niihin tullakseen ja niistä palvelua saadakseen käyttäjän ei myöskään tarvinnut sitoutua käytön lopettamiseen tai edes esittää tällaisia suunnitelmia.

Miten huumeongelmia voisi hallita?

Terveysneuvontapisteissä oli kyseessä hyvin poikkeuksellinen toimintamuoto aikaisempiin, huumeidenkäytön lopettamiseen tähdänneisiin palveluihin verrattuna, joiden käytännöt olivat olleet ajoittain hyvinkin kontrollipainottuneita ja moraalisesti virittyneitä. Pisteiden toimintaan kohdistuikin alkuvuosina ajoittain hyvin voimakasta kritiikkiä tästä johtuen. Entinen yleinen syyttäjä **Ritva Santavuori** esimerkiksi suomi pisteissä tehtävää työtä an-

karin sanoin *Iltalehden* kolumnissaan vuonna 1999 syyttäen sitä muun muassa flirttailusta huumeiden kanssa, joka johtaisi ”helvettiin ja kärsimyksiin”.

Hieman vähemmän latautuneen huumausaine- ja yhteiskuntapoliittisen keskustelun tasolla pohdittiin, mitä terveysneuvontatoiminnan ja sitä taustoittavan haittojen vähentämisen politiikan aloittaminen toisi oikeastaan mukanaan huumeongelman hallintaan. Eräksi uhaksi nähtiin, että politiikan kansanterveystieteeseen nojaava ”medikalisoitunut” toimintatapa saattaisi syrjäyttää agendaltaan huumeidenkäyttöön liittyvien sosiaalisten ongelmien hallintaan liittyviä kysymyksiä. Toinen ilmaan heitetty epäily oli, että huumausainepoliitiikan tavoitetasoa ryhdyttäisiin laskemaan haittojen vähentämisen politiikan myötä. Pyrkimyksenä ei enää olisi sikään etsiä huumeidenkäyttöön liittyville ongelmille ratkaisuja, vaan vain niin sanotusti hallinnoida niitä ja pitää ne siedettävänä.

Valta- ja vuorovaikutussuhteet huumehoidossa

Oma mielenkiintoni haittojen vähentämisen politiikkaa ja terveysneuvontapisteissä tehtävää työtä kohtaan heräsi vuosina 2000–2003 työskennellessäni projektikoordinaattorina A-kliinikkasäätiön ja Kansanterveyslaitoksen toteuttamassa ja sosiaali- ja terveysministeriön rahoittamassa tutkimushankkeessa ”Piikkihuumeidenkäyttäjien riskikäyttäytymisen seurantaratkaisu” (RISKI). Hankkeessa kerättiin tilastollista tietoa terveysneuvontapisteiden asiakkaista ja heidän ”riskikäyttäytymisestään” ja siihen kuului tiivistä yhteydenpitoa eri puolilla Suomea sijaitseviin terveysneuvontapisteisiin ja niiden työntekijöihin. Oma tutkimustani motivoi alusta alkaen käytännöllinen pyrkimys

malaisessa huumehoidossa

selvittää, miltä ajoittain runsaastikin kiistelyä aiheuttava ja tunteita kuohuttava haittojen vähentämisen politiikka näyttää, kun tarkastelunäkökulmaksi ottaa politiikan ja sen käytännön sovellutusten parissa eletyn arjen sekä siellä politiikalle eri toimijoiden taholta annetut arkipäiväiset merkitykset.

Suomessa ei luovuteta

Yksi keskeinen haittojen vähentämisen politiikan leviämiseen liitetty uhakuva on ollut politiikan soveltamiseen liittyvä eräänlainen luovuttaminen ja ”käsien nostaminen” huumeongelman kokonaisvaltaisen hallinnan suhteen. Oman tutkimukseni keskeinen johtopäätös on, että näin ei ole Suomessa käynyt. Päinvastoin, suomalaisen haittojen vähentämisen politiikan saralla on pystytty luomaan sekä huumeidenkäyttäjille että heidän kanssaan työskenteleville ammattiryhmille uusia tapoja ajatella ja toimia huumeidenkäyttöön liittyvien kysymysten ympärillä, ja tällä on ollut puolestaan positiivisia vaikutuksia sekä huumeidenkäyttäjien yksilöllisen elämänhallintaan että huumehoitojärjestelmän toiminnan kannalta. Havainnoimastani terveysneuvontapisteestä oli esimerkiksi tullut monelle huumeidenkäyttäjälle paikka, johon he voivat tulla ilman pelkoa arvostelusta tai erilaisten toimenpiteiden kohteeksi joutumisesta. Tämänkaltaisella arvostetuksi tulemisen tunteella oli käyttäjille puolestaan sekä terapeutin että luotamusta lisäävä merkitys. Toiminnan parista ohjataan asiakkaita jatkuvasti muiden palveluiden piiriin, ja moni käyttäjä on saanut elämälleen uutta sisältöä myös toiminnan kautta.

Miten puuttua huumeiden käyttöön?

Kehitettäessä suomalaista haittojen vähentämisen politiikkaa tulevaisuu-

dessa olisikin tuettava yhä useammin tätä politiikkaan sisältyvää sosiaalista ulottuvuutta.

Tutkimusaineistoni osoitti, että esimerkiksi palvelun rahoittajilla ei välttämättä ollut käsitystä politiikan soveltamiseen liittyvistä mahdollisuuksista käyttäjien marginalisoinnin ehkäisijänä. Tämä olisi kuitenkin tärkeää. Haittojen vähentämisen ideologia on esimerkiksi levinnyt viime vuosina huumeidenkäyttäjien terveysneuvontatoiminnan piiristä huumeidenkäyttäjien korvaushoitoon.

Yhdeksi nykytilanteessa vallitsevaksi uhaksi on nähty, että korvaushoitoikäntavat muuttuvat liian riisutuiksi, esimerkiksi pelkäksi korvaushoitolaakkeen jakeluksi, jos palveluiden rahoittajat eivät ymmärrä, että toimiakseen haittojen vähentämisen ideologiana soveltavan palvelun tulee pitää sisällään paljon muutakin ja sisältää ennen kaikkea mahdollisuuden käyttäjien kohtaamiseen.

Toinen keskeinen johtopäätökseni onkin, että huumeidenkäyttäjien kohdistuvien interventioiden ”menestys” ei ole läheskään aina kiinni käyttäjien motivaatiosta tai myöntävyydestä. Päinvastoin, interventioiden toteuttamistavoilla on suuri merkitys ja tämä vaatii myös ammattilaisten kykyä muuttaa omaa toimintaansa. Terveysneuvontapisteissä tehty työ perustui pitkälti sinne tulevien asiakkaiden tarpeiden ja yksityisyyden kunnioittamiseen, ja työntekijät pyrkivät myös tietoisesti ei-hierarkkisiin toimintatapoihin. Tällä oli selkeitä positiivisia vaikutuksia: asiakkaat kiinnittyivät toimintaan ja saivat tätä kautta myös uusia tapoja ajatella käyttöään ja elämänsä uudella tavalla. Myös heidän äänensä kuului palvelua kehitettäessä

Ajatus pisteisiin tulevien käyttäjien toimijuudesta ja sen tukemis-

ta ei pysähtynyt pisteissä vain ajatuksen huumeidenkäyttäjistä oikeuksia omaavina kansalaisina tai asiakkaina, joka on nykyään useiden yhteiskunnan palveluiden toimintaa taustoittava liberaali ideologia tai eetos. Tämän lisäksi käyttäjät nähtiin pisteissä erillisinä yksilöinä, joilla oli palvelun saamisen lisäksi oikeus omaan intimitettiin, erillisyyteen ja elämänhistoriaan. Kuten jo edelläkin nostin esille, tällä kohdatuksi ja kuunnelluksi tulemisen tunteella oli puolestaan selvästi muun muassa ulkopuolisuuden tunnetta vähentäviä seurauksia.

Lopuksi, tutkimukseni merkittävänä tuloksena voi pitää sitä, ettei terveysneuvontapisteissä noudatettu asiakaskäyttäjälähtöinen hallintatapa ollut johtanut kaaokseen tai kontrollin siirtymiseen ammattilaisilta huumeidenkäyttäjien käsiin, kuten ehkä toiminnan varhaisvaiheessa pelättiin. Sen sijaan pisteeseen oli muodostunut uudenlaisia huumeongelman hallintatapoja, joiden kautta sekä huumeidenkäyttäjille että heidän kanssaan työskenteleville terveysneuvontatyön ammattilaisille oli avautunut mahdollisuus nähdä toimintansa uudessa valossa.

● RIIKKA PERÄLÄ

Post-doctoral Researcher
Center for Research on Addiction,
Control and Governance (CEACG)
Department of Social Research
University of Helsinki

Artikkeli perustuu Riikka Perälän väitöskirjaan Haittojen vähentäminen suomalaisessa huumehoidossa. Etnografinen tutkimus huumeongelman yhteiskunnallisesta hallinnasta 2000-luvun Suomessa.

Lue koko tutkimus osoitteesta
<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/30102>

Päihdetyön erityisyyttä

Mitä tarkoitamme päihdetyön yhteydessä normaalilla ja erityisellä? Valtaväestöön viittaamme normaalina väestönä, mutta ikääntyneet ja vammaiset ihmiset näemme erityisinä. Ihmiset ovat toki monestakin syystä erityisiä, mutteivät ensisijaisesti ikänsä tai vammansa perusteella. Normaalin ja erityisen käsitteellisellä vastakkainasettelulla ylläpidämme sosiaalista marginaalia, johon on aina jonkun osa pudota. Palvelukontekstissa erityisyys sen sijaan on tervetullut puhetapa. Sininauhaliiton Esteetön mielenterveys- ja päihdetyö (EMPPA) sekä Ikääntyneiden päihdetyö (IPT) puolustavat paitsi esteettömyyttä myös erityisyyttä palveluiden lähtökohtana.

Päihteet kuuluvat yhä useamman ikääntyneen elämään. Alkoholia nautitaan paitsi juhla- ja sosiaalisissa tilanteissa, myös esimerkiksi ajankuluki, yksinäisyyteen tai kompensoimaan työelämästä poisjäännin myötä menetettyjä sosiaalisia rooleja. Raittiuskasvatetut, sittemmin sallivamman alkoholikulttuurin omaksuneet suuret ikäluokat ovat ikääntymisensä kynnyksellä mullistaneet aiempien sukupolvien juomakulttuuriset tavat. Alkoholin käytön arkipäiväistyessä yhä harvempi ikääntynyt on raitis.

Alkoholihaitat ja ikääntyminen liittyvät yhteen. Ikääntymisen myötä tapahtuvien fyysisten muutosten – kuten kehon nestepitoisuuden vähenemisen – seurauksena alkoholilla on aiempaa arvaamattomammat vaikutukset ikääntyneen ihmisen elimistöön ja toimintakykyyn. Alkoholihaittoja syntyy herkemmin, ja aistien heikkenemisen myötä tapaturma-alttius päihtyneenä kasvaa. Vaikka alkoholinkulutus olisi nuorempana pysynyt riskirajojen paremmalla puolella, ikääntyneenä vastaava kulutus määrittynyt alentuneiden riskirajojen myötä haitalliseksi.

Vammaiset ihmiset käyttävät päihteitä samoin perustein kuin suomalaiset muutoinkin. Päihdeongelmien riskiä heidän kohdallaan voivat kuitenkin lisätä esimerkiksi yksinäisyys tai toimeentulon ja osallistumisen haasteet. Korkeasta koulutustasosta huolimatta vammaisten ihmisten on valtaväestöä vaikeampi työllistyä. Alkoholi on keskeinen asema myös monien kehitysvammaisten ihmisten vapaa-ajanviettokulttuurissa. Alkoholi yhdistää erilaiset ihmiset, ja sen avulla sosiaaliset tilanteet voivat tuntua helpommilta.

Erityistarpeiden huomioiminen alkaa kokemusten kuuntelemista

Vaikka suurin osa ikääntyneistä ja vammaisista ihmisistä käyttää alkoholia maltillisesti, kaikilla juominen ei ole hallinnassa. Terveyshaittojen lisäksi hallitsematon alkoholinkäyttö voi muodostua riippuvuudeksi ja sen myötä ongelmaksi sekä itselle että ympäristölle. Päihdeongelma voi syntyä myös salakavalasti, jos alkoholia maltillisestikin nauttiva käyttää samanai-

kaisesti lääkkeitä, jotka aiheuttavat yhteisvaikutuksia alkoholin kanssa. Monesta tulee tietämättään alkoholin ja lääkkeiden sekakäyttäjä.

Päihdekylläistä elämää viettävä kokee helposti häpeää ja eristäytyy sosiaalisista kontakteista. Elämänsisällön kaventumisesta huolimatta päihdeongelmista kärsivät ovat ikäänsä tai vammaansa katsomatta oikeutettuja myös tekemään itseään ja omaa elämäänsä koskevia päätöksiä. Sekä vammaiset että ikääntyneet ihmiset tarvitsevat palveluita, joissa on huomioitu heidän erityistarpeensa.

Tarkoituksenmukaisten palveluiden saamisessa on kuitenkin vielä monia haasteita. Rakennetun ympäristön esteellisyys lisäksi asenteet voivat vaikeuttaa palveluihin pääsyä. Työntekijät saattavat kokea, ettei heillä ole riittävästi valmiuksia kohdata päihdeongelmista kärsivää ikääntynyttä tai esimerkiksi kehitysvammaista ihmistä. Tiedon lisäksi tarvitaan etsivää työtä ja kehittävää työotetta, joka perustuu ihmisten kokemusten kuulemiseen.

Woimaa ja Pilkettä elämään

Sininauhaliitto, Suomen CP-liitto ja Kehitysvammaliitto aloittivat syksyllä 2012 yhteistyön, joka johti Woima-tiimin – esteettömän vertaisryhmän – pilotoimiseen. Kehittämistyön tavoitteena oli parantaa ohjatun vertaisryhmän avulla vaikeavammaisten ihmisten hyvinvointia ja osallisuutta sekä mahdollisuuksia löytää omaa elämäntilannetta helpottavia tekijöitä ilman päihteitä. Woima-tiimin esteettömyys tarkoittaa sitä, että ryhmä koostuu esteettömissä tiloissa ja että osallistujilla on tarvittaessa mahdollisuus käyttää avustajaa, puhetulkkia ja kommunikaattoria. Tapaamisissa kes-

etsimässä

kustellaan ryhmäläisten valitsemista aiheista, ja vertaisuus syntyy yhteisten kokemusten ja itselle tärkeiden asioiden jakamisesta.

Helsingissä päihdeongelmista kärsivien ikääntyneiden arjenhallintaa ovat tukemassa esimerkiksi Pilke-ryhmät, jotka syntyivät Helsingin Diakonissalaitoksen aloitteesta, Sininauhaliiton Liika on aina liikaa – ikääntyminen ja alkoholi -hankkeen (2005–2011) osahankkeena. Pilke-ryhmät ovat vertaistuellisia, ohjattuja päivätoimintaryhmiä, jotka kokoontuvat kerran viikossa. Ryhmissä vaihdetaan kuulumisia, visaillaan, tehdään retkiä ja tarjotaan monia muitakin vaihtoehtoja juomiselle sekä vahvistetaan osallisuutta. Pilke-ryhmien ideologiaan kuuluu, että ihminen saa tulla paikalle sellaisena kuin on, jopa päihtyneenä. Toiminnan keskiössä on ihmisen kohtaaminen, hyväksyminen ja arvostaminen, ei elämäntavan muuttaminen. Sininauhaliitto koordinoi ja järjestää Pilkeohjaaja-koulutuksia yhteistyössä Helsingin Diakonissalaitoksen, kuntien ja seurakuntien kanssa.

Markus Mäyry CP-liitto

Miikka Eerola kannustaa vertaisiaan: "Usko itseesi, vaikka epäonnistuisit välillä".

Virtaa vertaisuudesta

Miikka Eerola sai syksyllä 2012 CP-liitosta vinkin esteettömästä vertaisryhmästä, Woima-tiimistä. Eerola oli puolisen vuotta aiemmin lähtenyt hakemaan apua päihdeongelmaansa ja ehtinyt jo miettiä, mihin pääsisi intensiivisempien hoitajaksojen jälkeen. Varsinaiseen päihdehoitoon pääseminen oli sähköpyörätuolin ja kommunikaattorin käyttämisen vuoksi ollut hidaskas prosessi. Sen kokemuksen jälkeen Eerolasta oli huojentavaa päästä ryhmään, jossa järjestelyt hoituvat vaivattomasti ja avustamisen tarpeesta ei tehdä numeroa tai osallistumisen estettä.

Eerola käy WOIMA-ryhmässä säännöllisesti ja kokee saavansa toisilta ryhmän nimen mukaisesti voimaa ja vinkkejä arkeen. On myös helpottavaa huomata, että muillakin vammaisilla on samantyyppisiä ongelmia. Toiveena on, että tapaamisia olisi useammin.

Woima-ryhmän voimavarakeskeisen lähestymistavan Eerola kokee tervetulleeksi.

– Ongelman takana on ihminen, jonka täytyy käsitellä koko elämäänsä, ja nähdä samalla sen hyviä puolia, ei vain tuijottaa jotakin vikaa. Rohkaisen ryhmään mukaan kaikkia, joista vähänkin tuntuu, että alkaa olla vai-

keuksia jaksamisen kanssa. Onpa kyseessä mielenterveyden tai päihteiden käytön ongelmat, kannattaa lähteä liikkeelle ajoissa, etteivät ongelmat kasaudu liaksi ja joudu niiden kanssa liian syvälle.

● KATARIINA HÄNNINEN

Ikääntyneiden päihdetyön koordinaattori

● IRENE KOMU

Esteettömän mielenterveys- ja

päihdetyön koordinaattori

Sininauhaliitto

www.ikaantyneidenpaihdetyo.fi

www.emppa.fi

Tyynelän projektiporukkaa.

Tyynelän mallilla tuetaan päihdekuntoutujaa

Kehittämiskeskus Tyynelän KiipIt-projektissa (2009–2012) tuettiin päihdekuntoutujaa kuntoutumisprosessin eri vaiheissa. Ammatillista arjen tukea tarjottiin kohtaamalla asiakas ja työskentelemällä asiakkaan omassa sosiaalisessa ympäristössä. Projektissa tuettiin ja vahvistettiin asiakkaan arkea, sosiaalista kuntoutumista ja päihdeetöntä elämää kiinnipitävällä ja jalkautuvalla työllä seitsemällä paikkakunnalla Etelä- ja Pohjois-Savossa.

KiipIt-projektin tavoitteena oli tukea päihdekuntoutujan kuntoutumista toimien ammatillisena tukihenkilönä ja rinnallakulkijana avo- ja laitospalveluiden sekä kuntoutujan arkielämän rajapinnoilla. Tavoitteena oli löytää yksilöllisiä kuntoutumisen elementtejä, jotka palvelivat kuntoutujan jaksamista, kuntoutumista ja tukivat oppimista sekä madalsivat päihdepal-

veluihin hakeutumisen ja palveluiden käytön kynnyksiä. Tuen tarve ja muodot olivat yksilöllisiä, pyrittiin löytämään kunkin vahvuuksia ja voimavaroja sekä huomioimaan erilaiset oppimistyylit.

Apua arjen asioihin

Projektityöntekijät jalkautuivat kuntoutujan arkeen viikoittain, jolloin kuntoutuja kohdattiin hänen omassa ympäristössään. Työssä otettiin huomioon kuntoutujan kokonaisvaltainen toimintaympäristö ja korostettiin raittiiden sosiaalisten suhteiden merkitystä ja etsittiin vaihtoehtoista toimintaa päihdeikäntöille. Kuntoutujan osallisuutta vahvistettiin mm. tukemalla asiointia palveluissa, auttamalla etuuksien haussa ja asunto- sekä velka-asioissa. Kuntoutujan päihde-ikäntöä elämää tuettiin henkilökohtaisilla tapaamisilla, tukemalla muutostimulointia, vertaistuellä sekä huomioimalla yksilölliset oppimisprosessit. Kuntoutujaa ohjattiin ja saatettiin tarpeen mukaan avo- ja laitospalveluihin sekä otettiin vastaan kuntoutusjakson jälkeen.

Projektin aikana tuettiin ja vahvistettiin projektipaikkakuntien päihde-ikäntöön päiväkeskuksia asiakastyössä ja toiminnan sisältöjen kehittämisessä. Projektityöntekijät osallistuivat viikoittain päiväkeskusten toimintaan olemalla tukena ja mukana mm. yksilö-, ryhmä- ja läheistoiminnassa, järjestämässä retkiä, leirejä, asiantuntijavierailuja ja teemaluentoja. Keskeisiä yhteistyökumppaneita olivat päiväkeskusten lisäksi päihde- ja mielenterveysyhteistyö, sosiaalityö ja kuntouttava työtoiminta, seurakunnat, Te-toimistot ja työvalmennuskeskukset. Yhteistyöverkostojen kanssa tehtiin yhteistyötä sekä asiakas- että kehittämistyössä. Yhteistyöverkostojen päihde-ikäntöön osamista ja tietoutta lisättiin mm. koulutuksilla ja konsultoivalla työllä.

Onnistuneen prosessin edellytykset

Toimintamallin osatekijöitä ja onnistuneiden kuntoutusprosessien edellytyksiä olivat ulkoisen arvioinnin mukaan seuraavat: jalkautuva ja kiinnipitävä työote, jossa kuntoutuja ei jää missään vaiheessa yksin ongelmiseen;

Asiakkaan ja työntekijän lämmin kohtaaminen.

kuntoutujan koko sosiaalisen tilanteen, ei vain päihdeongelman, huomioiminen; vertaistuki ja sosiaalisten suhteiden laajeneminen; asiantuntijaverkoston ja kuntoutujan keskinäinen luottamus, vuorovaikutus ja yhteistapaamiset sekä kuntoutujan oma tahto. Jalkautuvalle ja kiinnipitävällä toimintamallilla pystyttiin vahvistamaan kuntoutujia selviytymistä tukeviin valin-

toihin. Päihdeikäntöjen kokemusten mukaan heidän päihdeikäntö-ikäntönsä löytyi vaihtoehtoista tekemistä, sosiaaliset suhteet laajenivat, elämänhallinta parani, itseluottamus kasvoi ja retkahduksista tuli hallitumpia.

Toimintamalli osoittautui tärkeäksi osaksi paikallista päihdeikäntö-ikäntöjen hoitopolkua avo- ja laitospalveluissa ja toimi kevyemmän tuen mallina palvelujärjestelmässä. Päiväkeskusten merkitys ja paikka kuntoutumisen ympäristönä todettiin tärkeäksi. Toimintamallin tuloksena päihdeikäntö-ikäntöjen ja hänen palveluverkostossa toimineen työntekijänsä näkemykset asiakastyön ja kuntoutumisen tavoitteista lähenivät. Kuntoutumisesta tuli konkreettisempaa, realistisempaa ja ennen muuta sellaista, johon päihdeikäntö-ikäntöjen voimavarat riittivät.

● KIRSI ESKOLA

Kehittämiskoordinaattori
Kehittämiskeskus Tyynelä

Diakonian merkki

Seurakunta, diakoniajärjestö, hiippakunta ja Kirkkohallituksen diakonian ja sielunhoidon yksikkö voivat myöntää yhteistyökumppanilleen Diakonian merkin tunnustukseksi diakonisesta toiminnasta.

Merkki on tarkoitusta varten suunniteltu hopeinen rintamerkki.

Merkkiä voidaan kantaa arjessa ja juhlassa tai säilyttää kivistä valmistetussa telineessä.

Diakonian merkki annetaan henkilölle tai yhteisölle, joka toiminnassaan tai päätöksenteossaan on toiminut yhteistyössä diakoniatyön kanssa. Merkin saaja on huomannut ihmisen ja tehnyt työtään sydäntään kuunnellen ja kristillistä lähimmäisenrakkautta toteuttaen.

Merkki kertoo kantajansa inhimillisyydestä.

Seurakunnan kirkkoneuvosto/seurakuntaneuvosto, järjestön hallitus, hiippakunnan tuomiokapituli tai Kirkon diakonian ja sielunhoidon

toimikunta myöntää Diakonian merkin kirkon viranhaltijan tai järjestön edustajan hakemuksesta.

Yhteisö pitää luetteloa myöntämistään huomionosoituksista.

Diakonian merkkiä myy Diakonia ry. Merkin hinta on 90 euroa sekä postituskulut.

Tiedustelut

eila.karkkunen(at)evl.fi

ICDP – empaattista ja kunnioittavaa vuorovaikutusta

Millaisena aikuinen näkee lapsen, vaikuttaa siihen, miten hän suhtautuu lapseen ja miten hän lasta tai nuorta kohtelee. Suhtautumistapaa on mahdollista muuttaa tietoisesti myönteisemmäksi sellaisissakin tilanteissa, joissa lapsi tai nuori käyttäytyy haasteellisesti ja aikuinen näkee lapsen yksipuolisesti ”mustien” lasien läpi. Positiivinen suhtautumistapa ylläpitää ja lisää lapsen ja nuoren myönteistä käsitystä itsestään ja vaikuttaa samansuuntaisesti hänen käyttäytymiseensäkin.

International Child Development Program eli Kannustavan vuorovaikutuksen ICDP-ohjelma on kehitetty Norjassa. Emeritusprofessorien **Karsten Hundeiden** ja **Henning Ryen** jo 26 maahan levinnyt ja monenlaiseen käyttöön sovellettu ohjelma on myös yksi tapa toteuttaa arjessa YK:n Lapsen oikeuksien sopimusta.

ICDP-ohjelman ydintä ovat kolme, toisiaan täydentävää dialogia: emotionaalinen, merkityksiä luova ja säätelevä dialogi. Niihin sisältyvät lapsen kehityksen kannalta tärkeimmät aikuisen ja lapsen vuorovaikutustavat.

Vanhempien/aikuisten ja lasten välisen vuorovaikutuksen laadulla on ratkaiseva merkitys lapsen emotionaa-

liselle, kognitiiviselle ja sosiaaliselle kehitykselle. Tunnepohjainen dialogi vaikuttaa emotionaaliseen kehitykseen ja merkityksiä luova ja säätelevä dialogi vaikuttaa kognitiiviseen ja sosiaaliseen kehitykseen. ICDP:n periaatteet tuovat näkyville lapsen tarpeineen sellaisena kuin hän on, vahvistavat hänen osallisuuttaan ja osallistumistaan, mahdollisuuttaan vaikuttaa vuorovaikutuksessa sekä laajentavat lapsen vastuuta omana erillisenä toimijana.

Aikuinen, millaisena näet lapsen tai nuoren?

ICDP-ohjelma lisää aikuisen tietoisuutta siitä, miten hänen oma suhtautumistapansa vaikuttaa lapseen ja auttaa vanhempia ja muita aikuisia tunnistamaan ja lisäämään jo olemassa olevaa hyvää vuorovaikutusta lapsen

ja nuoren kanssa. Lisäksi ICDP auttaa löytämään ja itse oivaltaamaan uusia, omaan arkeen parhaiten soveltuvia vuorovaikutuksen tapoja lapsen ikä- ja kehitysvaihe huomioiden. Keskeistä on siis huomioida lapsen vahvuudet puutteiden sijaan.

ICDP-ohjelma ei jätä aikuisiäkkään osattomiksi myönteisyyden vaikutuksista itseensä, vaan auttaa myös heitä tunnistamaan omat ja muiden ihmisten vahvuudet. Positiivisuus auttaa niin vanhempaa kuin perheiden kanssa työskentelevää työntekijää jaksamaan arjessa – ICDP:ssä on tärkeä huomata yhteiset ilon ja kokemuksen hetket, ja sitä myötä se antaa energiaa ja voimavaroja myös aikuisille.

Kannustava ja vahvistava vastavuoroisuus

Kannustava vuorovaikutus on Suomessa vielä melko uusi orientaatio ja siinä on paljon samankaltaisuuksia muiden vanhempi-lapsi-vuorovaikutusmallien kanssa. Se soveltuu hyvin sekä yksilö- että ryhmämuotoiseen vanhemmuuden tukemiseen. ICDP on lasta ja aikuista kunnioittava, empatian perustuva ja vastavuoroisuutta tukeva ajattelu- ja toimintatapa. ICDP:n tärkeänä periaatteena on myös, että se ottaa huomioon kulttuuriset erilaisuudet, jotka saman maan sisälläkin voivat olla suuria. Tämä on yksi syy siihen, miksi ohjelma on jo levinnyt maailmanlaajuisesti hyvin erilaisiin kulttuureihin.

ICDP:tä käytetään Pohjoismaissa paljon kouluissa, päivähoitossa ja neuvoloissa. Lisäksi menetelmää hyödynnetään esimerkiksi kehitysmaasuhteissa ja pakolaisleireillä ja uutena asiana myös vanhustyössä. Amerikassa sitä käytetään ehkäisemään perheväkivaltaa. Paraisilla Perhetoalo Ankurissa ICDP on yhteisenä arvopohjana koko talon toiminnalle.

ICDP vuorovaikutuksen tukena päihteitä käyttävissä perheissä

Lapsikeskeisen päihdetyön kehittämisprojektin (ICDP) tavoitteena on ICDP-ohjelmaan pohjautuen kehittää lasta ja lapsen ja vanhempien keskinäistä vuorovaikutusta huomioiva

Onko sinun kolmiosi oikeinpäin?

ICDP Sweden Annelie Bergman Waldau

päihdekuntoutusmalli vanhemmille. Projekti on Ensi- ja turvakotien liiton, A-klinikkasäätiön ja Sininauhaliiton yhteishanke, jota RAY rahoittaa.

Kehittämiprojektin aikana on koulutettu 17 ICDP-ryhmänohjaajaa. Koulutus on kolmiosainen: koulutustaso I mahdollistaa ICDP:n käytön osana omaa asiakastyötä ja taso II antaa oikeuden ohjata ICDP-ryhmiä. Taso III on kouluttajakoulutus. Tällä hetkellä Suomessa on vain yksi ICDP-kouluttaja, **Klara Schauman-Ahlberg**, mutta kolme muuta koulutautuu parhaillaan tehtävään Ruotsissa. Lisäksi tämän vuoden lopussa alkaa projek-

Tunnepohjainen dialogi

1. Osoita myönteisiä tunteita ja kiinnostusta yhteyden luomiseen
2. Seuraa lapsen aloitteita
3. Vaihda myönteisiä tunteita lapsen kanssa
4. Kannusta ja anna positiivista palautetta

Merkityksiä luova dialogi

5. Auta lasta keskittymään ja kohdistamaan huomionsa
6. Anna merkitys kokemuksille ja tunteille
7. Laajenna ja rikastuta, syvennä ja selitä

Säätelävä Dialogi

8. Auta lasta hallitsemaan ja säätelämään itseään (ohjaa, osoita vaihtoehtoja ja suunnittele)

tin tiimoilta ICDP-kouluttajakoulutus.

Viime vuoden syksyllä saimme ensimmäiset kokemukset ICDP-ryhmien ohjaamisesta Kotkassa ja joillakin muilla paikkakunnilla. Suurin osa ryhmistä oli perheille tai vanhemmille suunnattuja ryhmiä. Lisäksi ryhmiä pidettiin ammatillisille, jotka työssään kohtaavat päihteitä käyttäviä perheitä. Jo ennen ryhmänohjaamiskokemuksia koulutuksessa mukana olevat pystyivät soveltamaan

ICDP-orientaatiota perhe- ja yksilökohtaisessa asiakastyössä.

ICDP:n päihdekuntoutuksessa vanhemmat ja heidän lapsensa kohdataan tasa-arvoisesti, vastavuoroisesti, kunnioittavasti ja arvostavasti. Työskentelyn keskiössä on nimenomaan vanhemmuus – ei päihteiden käyttö. Tämä mahdollistaa ICDP-koulutuksessa mukana olleiden työntekijöiden kokemusten mukaan sen, että ICDP-ohjelman avulla vanhempien ja työntekijöiden on helpompi puhua ja käsitellä myös vaikeita asioita. Heitä ei ole kohdattu ongelmiansa kautta vaan ensisijaisesti lastensa tärkeinä aikuisina, äiteinä ja isinä. Vuorovaikutuksen myönteisyydestä ja vastavuoroisuudesta johtuen vanhempien on helpompi vastaanottaa tukea. Työntekijät tukevat vanhempia näkemään omia vahvuuksiaan vanhempina ja vahvistavat heidän itseluottamustaan löytää lisää uusia myönteisiä tapoja olla vuorovaikutuksessa ja vahvistaa tunnesuhdetta lastensa kanssa.

● VIRPI KUJALA

Vertaistoiminnan kehittäjä
Sininauhaliitto

● HANNA SELLERGRÉN

Projektipäällikkö
Ensi- ja turvakotien liitto

Kirjoittajat työskentelevät Lapsikeskeisen päihdetyön (ICDP) kehittämisprojektissa

Kirjallisuus:

Karsten Hundeide: Vägledande samspel. ICDP Sweden. 2008.

Karsten Hundeide & Nicoletta Armstrong (1997): I am a person too. International Child Development Programme.

Yhteisellä matkalla

Päihdetyön toimintaohjelman rakentuminen Liperin Seurakuntaan

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus hyväksyi kirkon päihdestrategian syksyllä 2005. Kirkon päihdestrategia on osa valtion alkoholiohjelmaan liittyvää kumppanuussopimusta. Päihdestrategialla kirkko pyrkii omalta osaltaan siihen, että päihdekysymykset näkyisivät seurakuntien suunnittelussa sekä varsinaisen toiminnan että henkilöstöpolitiikan osalta. Olimme jo pidemmän aikaa diakoniatyön kentässä pohtineet, että olisi hyvä kirjata ylös päihdetyömme toiminta-ajatusta ja arjen työskentelymallejamme. Kirkon päihdestrategian tueksi Kirkkohallitus myönsi 2008 hankemäärärahan, jolla tuettiin strategian jalkautumista seurakuntiin. Liperin seurakunta saikin olla yhtenä pilottiseurakuntana laatimassa omaa päihdetyön toimintaohjelmaa.

Eväitä matkareppuun

Työyhteisömme oli osallistunut Puheeksi ottamisen koulutuspäivään talvella 2009. Tuon päivän jälkeen oli luontevaa lähteä rakentamaan päihdetyön toimintaohjelmaa koko seurakuntaa kattavaksi. Liikkeelle lähdettiin kirkon päihdestrategian hengessä eli toimintaohjelmaa ryhdyttiin rakentamaan kaikkien työalojen yhteisenä prosessina. Päihdetyön nähdään helposti kuuluvan vain diakoniatyölle ja koskettavan diakoniatyössäkin vain kaikkein syrjäytyneimpiä päihdeongelmaisia. Ehkäiseväntyön näkökulman tuominen mukaan keskusteluun helpotti kunkin työalan oman roolin hahmottamista ja toimintaohjelmaan sitoutumista. Toimintaohjelman laatimiseen saatiin valtuutus ja tuki seurakunnan johdolta alusta saakka. Valmistelutyöryhmässä oli työntekijöitä diakoniatyöstä, nuorisotyöstä sekä lapsityöstä, ja työryhmää täydennettiin yhteistyökumppaneilla kuntasektorilta, järjestöistä ja poliisista.

Työryhmä osallistui strategiavalmennuspäivään huhtikuussa 2009. Päivän tarkoituksena oli antaa eväitä työryhmälle viedä paikallista strategiaa eteenpäin. Työryhmän tehtävänä oli avata päihdetyön kysymyksiä työaloille arkisempaan ja helpommin tunnistettavaan muotoon. Tavoitteenamme oli viedä toimintaohjelman tavoitteet ja keinot mahdollisimman arjenläheiseksi seurakuntatyössä. Tarkoitus on haastaa myös luottamustehtävissä toimivat seurakuntalaiset rohkeammin ottamaan päihteet puheeksi omassa arjessaan ja ohjaamaan läheisiä avun ja tuen piiriin. Työvälineinä käytimme kyselykaavaketta, eri tekstiversioiden palautekierroksia sekä keräämiämme faktatietoja toimintaympäristöstä, kunnan ja järjestöjen palvelurakenteesta Liperissä.

Jalkautus ruohonjuuritasolle

Touko- ja kesäkuun aikana **Seppo Sulko** kävi konsultaatiokäynnillä seurakunnassamme. Ulkopuolisin silmin hän pystyi haastamaan meitä myös niiden kysymysten äärelle, jotka

olivat liian lähellä meitä omassa toimintaympäristössämme, ja antamaan meille arvokasta päihdetyön asiantuntemusta. Joulukuussa 2009 seurakunnan päihdetyön strategian ja toimintaohjelman tuli olla valmiina ja hyväksytyinä kirkkoneuvostossa. Syksyn aikana toimintaohjelmaa työstettiin ja syvennettiin ruohonjuuritasolla. Menimme jokaisen työalan arjen perustehtäviin, siihen, miten päihteen käyttö voi näkyä lapsen, nuoren, aikuisen ja vanhuksen elämässä. Pohdimme yhdessä, miten tilanteessa tulisi pysähtyä ja toimia. Työryhmä päivittää toimintaohjelmaa seurakunnassamme vuoden välein. Päivitysten yhteydessä otamme huomioon myös muut riippuvuudet ja kullekin ajalle tyypilliset ilmiöt eri työaloilla. Koollekutsujana on päihdetyöstä vastaava diakoniatyöntekijä.

Matka jatkuu; tunnelmia ja onnistumisen kokemuksia

Päihdetyö oli meilläkin aikaisemmin nähty vain diakoniatyönä, työnä, joka painiskelee korjaavan työn kentässä. Seurakuntaamme laaditussa toimintaohjelmassa päihdetyö nähdään yhtenä luontevana osana seurakuntatyön kokonaisuutta, varsinkin ennaltaehkäisevän työn näkökulmasta. Toimintaohjelman laatiminen vahvisti myös seurakuntamme sisäistä yhteistyötä, ja oli antoisaa pohtia työtovereiden kanssa yhdessä näitä kysymyksiä.

Ennaltaehkäisevä työ eri-ikäisten lasten, nuorten ja heidän perheiden parissa on arvokasta. Seurakunnan kasvatustyöllä on monia hyviä työskentelypaikkoja kerho- ja leirityössä, missä he voivat pysähtyä, tukea, vahvistaa lasten ja nuorten itsetuntoa ja heidän ainutlaatuisuuttaan. Uskomme, että arvotyöskentely lasten ja nuorten parissa antaa heille vaihtoehtoja, kun he joutuvat elämässään tekemään päihteiden käyttöä koskevia valintoja. Lapsi- ja perhekerhotyön kanssa ja diakonisen perhe- ja päihdetyön välille on rakentunut entistä tiiviimpi vuorovaikutus.

Diakoniatyössä olemme myös rakentaneet uutena työmuotona päihde-

surutyötä, joka on tarkoitettu päihteille läheisensä menettäneiden omaisille. Toimintaohjelman laatiminen haastoi meitä pohtimaan sitä, miten pystymme entistä paremmin tukemaan päihteiden käyttäjien läheisiä. Toimintaohjelma on antanut ammatillista vahvuutta ja laittanut pohtimaan omaa työtettä. Se on myös haastanut miettimään uudelta kantilta jo olemassa olevaa seurakunnan päihdetyötä. Haasteena päihdetyön toimintaohjelman rakentamisessa ja sen arjessa todeksi elämisessä oli ja on edelleen se, etteivät kaikki työntekijät, luottamushenkilöt ja seurakuntalaiset tunnista ehkäisevän päihdetyön merkitystä omassa elämässään. Oma suhtautuminen päihteisiin ja päihteiden mukanaan tuomat kysymykset on jokaisen pohdiskeltava omalla kohdallaan, ennen kuin luonteva suhtautuminen voi olla mahdollista. Tavoitteenamme on rohkaista ihmisiä välittämään toinen toisistaan ja tukemaan avun hakemista päihteisiin liittyvissä kysymyksissä.

Yhteistyö selkiytyi

Toimintaohjelma on myös selkeyttänyt seurakunnan roolia kunnan ja muiden tahojen kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Olemme kokeneet, että toimintaohjelman laatimisen myötä asiantuntemustamme arvostetaan kuntatasolla entistä enemmän. Yhteistyö on lisääntynyt myöskin järjestö- ja hankeatasolla. Olemme yhteistyössä järjestäneet teemailtoja riippuvuuksien ympärille. Niiden ajatuksena on ollut tarjota tietoa ja herätellä omaa suhtautumista riippuvuuksiin.

Yhteinen päihdetyön toimintaohjelma on myös viestimme ulospäin. Kynnyksemme on matalalla; jokainen Jumalan luoma ihminen on arvokas ja tervetullut osalliseksi seurakuntamme elämään. Kaikessa seurakunnan työssä on tärkeää ylläpitää ja vahvistaa ihmisarvon näkökulmaa, kun kuljetaan päihteiden käyttäjän ja hänen läheistensä rinnalla.

- MINNA KAKSONEN
- PIRKKO MANNINEN

Liperin seurakunnan diakoniatyö

Viini on viisasten juoma

Samaan aikaan kun suomalaisia muuttaa yhä enemmän etelän aurinkoon, ovat vanhusten yksinäisyys ja juominen huolestuttavasti lisääntyneet. Tikittääkö ulkosuomalais-yhteisöissä Espanjassa aikapommi, kun erilainen viinikulttuuri, päihdeongelmat ja ruokakaupoista haettava alkoholi kohtaavat?

Suomi ikääntyy vauhdilla, ja samaan aikaan yhä useampi vanhus tarttuu pulloon. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen viimeisen vuosikymmenen aikana tekemät tutkimukset kertovat, että viinan ongelmakäyttö kasautuu etenkin juuri eläkeiän saavuttaneiden keskuudessa.

Nimenomaan arkijuomisen, alkoholin säännöllisen käytön, on vanhus-

ten keskuudessa havaittu lisääntyneen. Tuorein tieto vuodelta 2009 puolestaan kertoo, että yhä harvempi ikäihminen samaan aikaan on enää täysin raitis.

Syyt vanhusten juomiseen ovat hyvin tunnetut. THL:n tutkimus vahvistaa, että esimerkiksi leskeksi jääminen, läheisten kuolemat, sairaudet, kunnan heikkeneminen ja haurastuminen, yksinäisyys ja ylipäättään elämänhalun

menetykset saavat eläkeläiset hakemaan lohtua pullosta.

Samaan aikaan etelän aurinko ja lämpö houkuttavat yhä useampia suomalaisia muuttamaan eläkepäiviksi pois kotimaasta.

Suomalaisille vuosikymmenten aikana tutuksi käynyt Espanja on edelleen ulkomaille muuttavien suomalaisten ikäihmisten ykkösvaihtoehto. Tyypillisin tapa on niin sanottu kausittainen asuminen, eli talvikauden viettäminen ulkomailla, kuten Etelä-Espanjan rannikkoseuduilla.

Siirtolaisuusinstituutin toimittaman Suomalaiset Euroopassa -kirjan mukaan maassa asuu 2010-luvun alkuvuosina pysyvästi 2000 suomalaista, ja talvikuukausina heidän lukumääränsä nousee eri arvioiden mukaan peräti 15 000–25 000:een.

”Kuningas alkoholi” Aurinkorannikolla

Suomalaiset osaavat yleensä huonosti espanjaa ja haluavat asua muiden suomalaisten lähellä, joten suomalaisasutus maassa keskittyy muutamiin pääpaikkoihin, Costa del Solille eteläkärkeen ja Costa Blancalle kaakkoisrannikolle.

Kun suomalaisten eläkeläisten lisääntyvä määrä Espanjassa, alkoholin käytön lisääntyminen ylipäänsä suomalaisten vanhusten keskuudessa ja Espanjassa arkipäivään kuuluva viinikulttuuri sekä kaupoista ostettava halpa viina yhdistyvät, ollaan isojen kysymysten äärellä.

Aihetta vuonna 2008 tutkinut Antti Karisto havaitsi, että aurinkorannikkoa

Janne Köhönen

– Espanjassakin

Janne Könönen

hallitseva halpahintainen ”kuningas Alkoholi” olikin ottanut vallan turhan monen suomalaiseläkeläisen elämässä.

Kariston mukaan yksistään viinin päivittäinen nauttiminen ei vielä kerro alkoholismista, mutta mikäli suomalainen ”väkipakolla ryyppääminen” ja espanjalainen tapa ”vino tinto por favor” elävät rinnakkain tai yhdessä, riskit kasvavat tuntuvasti.

Kun tutkimuksessa kysyttiin tuolloin Espanjassa asuivilta suomalaisilta, kuinka yleinen alkoholiongelma oli heidän maanmiestensä joukossa, vain kuusi prosenttia oli sitä mieltä, ettei alkoholi ollut muodostunut kovinkaan monelle ongelmaksi.

Vallitseva käsitys Kariston mukaan oli, että yksinäisillä miehillä al-

koholiongelmaa oli eniten, mutta myös yksinäisten naisten koettiin kuuluvan riskiryhmään. Riski ja syy hakeutua lasin ääreen syntyi Espanjassakin yksinäisyydestä, masennuksesta sekä mielekkään tekemisen puutteesta.

Kirkon rooli päihdetyössä

Espanjassa juomaan sortuva ulkosuomalainen on heikoilla senkin suhteen, ettei Suomen valtion aktiivinen sosiaalityö juurikaan ulotu vieraaseen maahan. EU:n periaatteiden mukaan vastaanottava valtio huolehtii toisesta EU-maasta tulevien sosiaalisista tarpeista.

Aurinkorannikolla Malagassa tosin toimii yksi sosiaalityöntekijä, jon-

ka palkan maksavat sosiaali- ja terveysministeriö sekä ulkoministeriö puoliksi. Suurin päihdetyötä alueella tekevä taho on kuitenkin AA-kerho, joiden kokoontumisista merkittävä osa tapahtuu Suomen kirkon omistamissa tiloissa.

Aurinkorannikon suomalaisen evankelisluterilaisen seurakunnan johtava pappi **Timo Sainio** kertoo, että hänen havaintojensa perusteella on hyvin hankala mitata, miten iso ongelma suomalaisten juominen alueella on.

Hänen mukaansa jopa muutosta parempaan on aivan viime vuosina ollut havaittavissa.

– Kuusivuotisen kokemukseni mukaan ulkosuomalaisten alkoholismi täällä Espanjassa saattaa olla pikemminkin vähentynyt. Ennen oli enemmän tapauksia ja meillä seurakunnan diakoniatyössäkin kohdattiin ongelmakäyttäjiä paljon. Nyt suomalainen siirtokunta on paremmin asettunut ja ehkä myös löytänyt mielekästä tekemistä.

AA-ryhmien tarve ei kuitenkaan ole kadonnut mihinkään.

– Niitä on kuitenkin useita, seurakunnan tiloissakin kokoontuu 3–4 ryhmää. Tilanne viinan suhteen on ihan sama kuin Suomessa tai missä tahansa, jokaisen pitää itse ratkaista suhde siihen. Jollekin ehdoton raittius on välttämättömyys, toisille taas ei.

Jos oman viinapään kestävyyttä epäilee, on Sainion mukaan parempi miettiä hyvissä ajoin, kannattaako muuttoa vieraaseen kulttuuriin,

Janne Könönen

jossa alkoholi kuuluu keskeisemmin normaaliin elämään, toteuttaa lainkaan.

– Alkoholia on täällä saatavissa joka paikasta ja se on halvempaa kuin Suomessa. Myös ravintoloiden hinnat ovat edulliset. Jos tästä arvelee tulevan itselleen suuri ongelma, on hyvä pysyä kokonaan Suomessa.

– Hoitoonohjausta ja tukijärjestelmää ei täällä ole käytettävissä sellaisena kuin se Suomessa on. Mutta jos tilanne on hallinnassa, ei tämä ole sen kummempi paikka kuin muutkaan asuinseudut.

Ylipäänsä ulkosuomalaisten henkisestä ja hengellisestä hyvinvoinnista Sainio sanoo, että muutto ulkomaille vaatii sisukasta luonnetta, sillä sosiaaliset verkostot eivät synny hetkessä.

Yksinjäämistä vastaan on pakko taistella, mikäli esimerkiksi puolisoa ei ole joka hetki vierellä.

– Tärkeintä on järjestää etukäteen toimeentulo ja asunto. Monien sairauksien kanssa täällä on helpompi elää, mutta liian huonossa kunnossa ei pidä lähteä.

– Täällä tarvitaan rohkeutta ja kykyä sosiaaliseen elämään ja harrastuksiin. Seurakunnalla on iso merkitys ulkosuomalaisten parissa Espanjassa.

Seurakunta on turvapaikka

Diakoniapappina aurinkorannikolla työskentelevä **Kaisa Salo** myöntää, että tarvetta Espanjassa asuvien suomalaisten raitistumiselle löytyy yhä.

– Omasta mielestäni, mitä oman työni kautta olen joutunut näkemään, suomalaisten alkoholinkäyttö Espanjassa ei ole ainakaan vähentynyt.

– Jos sairastaa sairautta nimeltä alkoholismi, silloin ainut vaihtoehto on pysyä raittiina. Täytyy jättää myös se yksi ainoa viinilasi väliin. Kulttuurilla ei voi selittää juomistaan, jos siitä on tullut ongelma. Joku voi ottaa lasillisen viiniä ruuan kanssa ja se jää siihen. Toinen taas ei.

Salo vahvistaa Sainion toteamuksen, että mikäli asiat ovat kunnossa Suomessa, silloin ne yleensä järjestyvät myös ulkomailta.

– Jos Suomesta lähtee pakoon ongelmiaan, ne eivät jää sinne vaan seuraavat mukana.

Salokin muistuttaa, ettei aurinkorannikolla ole tarjolla suomenkielistä ammattiapua päihde- ja mielenterveys sairauksiin, tai suomenkielisiä terapiapalveluja.

– Tarjolla on toki monia muita palveluja omalla äidinkielellä. Silti on muistettava, että tämä maa ei ole Suomi. Viralliset asiat kannattaa hoitaa ammatti-ihmisten kanssa, jotka osavat kielen ja tietävät miten tulee toimia.

– Etukäteen kannattaa ottaa selvää muun muassa harrastustoiminnasta. Yksin ei kenenkään tarvitse jäädä, sillä suomiseurat ja erilaiset yhdistykset toimivat aurinkorannikolla aktiivisesti.

Eräs kaikkein vahvin side Espanjan suomalaisten välillä on seurakunta. Esimerkiksi monet leskeksi jääneet suomalaiset ovat löytäneet vertaistukea kirkon ulkosuomalaistyön kautta, jolloin myös tarve viinan liialliseen nautkimiseen on olennaisesti vähäisempi.

– Monet ovat löytäneet itselleen mielekästä tekemistä vapaaehtoistyössä seurakunnassa. Jumalanpalvelus pidetään joka sunnuntai ja pienryhmät toimivat pääsääntöisesti puoli vuotta lokakuusta pääsiäiseen.

– Seurakunnan ystäväpalvelutoiminnan kautta on mahdollista saada myös ystävä, jos kokee itsensä yksinäiseksi.

Suomen kirkon ulkomaantyötä on siis kiittäminen siitä, että se pitää huolen muuttolinnoistaan, ulkomailta asuvista suomalaisista.

Seurakunnassa koettu Jumalan lähimmäisen ja maanmiehen läheisyys pitää mielen virkeänä ja voi jättää viinan pirun yksinään etsimään sitä uutta ”hyvää” syytä, miksi pulloon kannattaisi taas kerran tarttua.

● JANNE KÖNÖNEN

Kouluterveydenhoitaja ei saarnaa

Kouluterveydenhoitajalla on hyvä päivä, kun oppilas vastaa kiertelemättä päihteisiin liittyviin kysymyksiin.

– Avoimuus kertoo, että on syntynyt luottamus.

Sen varassa on hyvä jatkaa eteenpäin, sanoo kouluterveydenhoitaja Kati Jolula Oulusta.

Kati Jolula, joka on työskennellyt neljä vuotta yläasteen ja lukion terveydenhoitajana, kertoo, että päihdeasiat tulevat työssä esille varsin luonnollisella tavalla.

Niin kutsuttu ADSUME-kysely tehdään yläasteen terveystarkastuksen yhteydessä Oulun kaupungin kouluterveydenhuollon toimintamallin mukaan 8- ja 9-luokkalaيسille. Päihdeasiat otetaan esille jokaisessa tarkastuksessa.

Käytännössä oppilas saa kotiin täytettäväkseen kaavakkeen, jossa on toistakymmentä kohtaa. Lomakkeessa kysytään muun muassa tupakanpoltoista ja nuuskasta sekä alkoholin käytöstä seikkaperäisemmin.

On suotavaa, että myös vanhemmat tutustuvat kyselyyn, jonka terveydenhoitaja käy sitten vastaanotolla luottamuksellisesti läpi jokaisen oppilaan kanssa.

Lukion ensimmäisellä luokalla tehdään myös ADSUME-kysely, ja sen lisäksi tytöt pääsevät lukion toisella lääkärintarkastukseen.

Kysely on varhaisen puuttumisen väline ja sen tavoite on siilata esiin mahdolliset päihteisiin liittyvät ongelmat. Syytä huoleen voi olla, jos oppilaan poissaolot oleellisesti lisääntyvät, koulumenestys laskee, kaveripiiri vaihtuu, harrastukset jäävät ja suhde perheeseen muuttuu.

Kysely on Jolulan mukaan pääsääntöisesti palkitsevaa työtä.

– Useimmat nuoret puhuvat suoraan ja kaunistelematta vaikeistakin asioista. Vaikka eivät he tietenkään kaikkea minulle kerro.

Lait koulun tukena

Suhteessa päihteisiin koulussa pelataan yhteiskunnan yhteisillä pelisäännöillä. Tavoite tai ihanne on se, että nuori elää päihteettömästi 18-vuotiaaksi saakka. Kouluviranomaisista velvoittavat lastensuojelulaki ja alkoholilaki, joka määrittelee myynnin ja hallussapidon ikärajat.

Koulun kuuluu ottaa yhteyttä kotiin, jos on aihetta epäillä, että alaikäinen askaroi liikaa alkoholin kanssa. Jolula, jolla on myös sairaanhoitajan ja diakonian koulutus, kertoo joutuneensa näissä merkeissä soittamaan oppilaan kotiin ani harvoin.

– Se ei ole helppoa etenkin silloin, kun asia tulee vanhemmilleyllätyksenä. Ensireaktio voi olla voimakas, mutta kyllä vanhempi kuuntelee ja moni myös kiittää yhteydenotosta.

Kaikki nuoret eivät ole yhteistyöhaluisia, kun puututaan heidän alkoholin käyttöönsä.

– Kerran kaverit tulivat juttelemaan minulle, kun pelkäsivät ystävänsä suuttuvan, jos he ottavat päihdepuheeksi. Työntekijänä ja aikuisena minun oli otettava yhteys kotiin, vaikka se ei mukavaa ollutkaan.

Nuorilla on joskus alkoholinkäytön rajoituksissa tapana moittia omia vanhempiaan kalkkiksiksi, ikään kuin kaikkein muiden kotona olisi paljon väljemmät säännöt.

Tässä vanhempien on Jolulan mielestä syytä pitää puolensa, vaikka kaveripiiriin kuuluminen on nuorelle tärkeä eikä siitä hevin halu tulla suljetuksi ulos.

Jolula korostaa, että hän ei kouluterveydenhoitajana halua olla mikään sormea heristävä saarnaaja.

– Haluan pysähtyä jokaisen oppilaan eteen ja kuunnella hänen tarinansa. Tärkeää on, että tarjoan päihdeistä faktoja, jotta nuori voi niiden

avulla itse hoksata, mitä ratkaisuja tekee.

Miedot huumeet nousussa

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitoksen (THL) tutkimusten valossa raittiiden nuorten osuus on lisääntynyt. Sen sijaan mietojen huumeiden kokeilu on kasvanut ja suhde kokeiluun muuttunut sallivammaksi. Esimerkiksi kannabista tarjoavat Oulussakin yleensä tutut ja kaverit.

Harva nuori aikuistuu ilman alkoholin kokeiluvaihetta. Näin ovat edelliset sukupolvetkin tehneet.

Joulula muistuttaa, että kodin esimerkki vaikuttaa nuoren alkoholin käyttöön. Jos kotona nautitaan viiniä ruuan kanssa, se antaa kohtuukäytön mallin ja suojaa nuorta. Vanhempien runsas alkoholikäyttö viikonloppuna voi johtaa päivänvastaisen hällä väliä -suuntaan.

Toistaiseksi Jolula ei ole kuullut oppilaidensa syyllistyneen päihtyneinä rikoksiin.

– Onneksi!

Kun isommat päihdeongelmat koskettavat koulua, käännytään yhteistyökumppaneiden, sosiaalitoimen, päihdekliniikan ja poliisin puoleen. Mutta se on jo toinen juttu.

● LEA LAPPALAINEN

Päihdetyön

A-klinikkasäätiö, Diakonia-ammattikorkeakoulu ja THL järjestivät Päihdetyön opetuksen ja koulutuksen päivän 7.2.2013 Helsingissä teemalla *Päihdetyön kulttuuri muutoksessa – populaarikulttuurin hyödyntäminen päihdetyössä ja päihdetyön opetuksessa.*

Päihdeopetuksen päiviä on järjestetty vuosittain vuodesta 2001. Niiden tarkoituksena on jakaa ajankohtaista ja monitieteistä tietoa päihdeistä, käytön ja palvelujärjestelmän muutoksista, riippuvuuksista ja erilaisista hoito- ja kuntoutusmuodoista laajasti sosiaali- ja terveystieteiden päihdeopettajille ja kouluttajille. Päivillä on tilaisuus verkostoitumiseen sekä tiedon ja kokemusten vaihtoon. Käsittelen tässä vain kahta päivillä esillä ollutta alustusta, joiden teemana oli populaarikulttuuri.

Populaarikulttuurin hyödyntäminen päihdetyön opetuksessa

Populaarikulttuuri ja nk. korkeakulttuuri asetetaan usein vastakkain siten, että populaarikulttuurin katsotaan olevan jotenkin toisarvoista, passivoivaa ja jopa käyttäjälleen vahingollista. Sitä hyödynnetään opettajien kokemusten perusteella päihdealan opetuksessa yllättävän vähän ottaen huomioon, että populaarikulttuurilla ja sitä tukevilla medioilla on iso rooli opiskelijoiden päihdeasenteiden muodostumisessa. Ne peittoavat usein kou-

lutuksen ja opetuksen vaikutukset vetoamalla opiskelijoiden tunteisiin ja kokemukseen. Päihdetyön opetuksen sisältöä aina jossain määrin myös päihdekasvatuksen elementtejä – sitä enemmän, mitä nuoremmista opiskelijoista on kyse.

Opiskelijat elävät keskellä populaarikulttuuria ja heidän omat nuorisokulttuurinsa ovat myös oppilaitoksissa läsnä. Alkoholiin nuoret törmäävät kaikkialla. Musiikki, elokuvat, televisio, mainonta, netti, lehdet sisältävät kaikki monenlaisia erilaisia viestejä alkoholien käytöstä ja käytön seurauksis-

ta ja tarjoavat mahdollisuuksia monenlaisiin tulkintoihin. Suomessa alkoholi näyttäytyy esim. osana rockin rappioromantiikkaa, mutta yhä useammin tässä roolissa ovat huumeet. Päihteet ovat kieltämättä osa rockromantiikkaa, mutta eivät kuitenkaan useimmille.

Juominen on yhdessäolon tekniikka

EHYT ry:n erityissuunnittelija Antti Maunu käsitteli puheenvuorossaan nuorten juomisen sosiaalisia motiiveja ja ongelmajuomisen sosiaalisia kehyksiä. Esitys perustui hänen tutkimukseensa, joka oli kerätty eri koulutusaloja, sukupuolia ja paikkakuntia edustavilta opiskelijaryhmiltä siten, että heitä oli pyydetty kirjoittamaan elokuvakäsikirjoitus, jossa he kuvaavat hauskimman ja inhottavimman mahdollisen juomistilanteen. Tutkimuksensa perusteella hän toteaa, että nuoret juovat kokeakseen suuria sosiaalisia emootioita, jotain arjen ylittävää ja että se liittyy vahvasti hauskanpitoon. Nuoret kuuluvat erilaisiin ryhmiin sosiaalisen taustansa tai viiteryhmänsä perusteella, joten eri ryhmien juominen on erilaista. Mikään tutkittavista ryhmistä ei puhu tai ajattele juomista sinänsä, vaan keskustelu polveilee yhdessäolosta, reissaamisesta ja tanssimisesta hauskanpitoon. Hauskuus on sosiaalinen tunne, joka kertoo poruk-

kulttuuri muutoksessa

kaan ja maailmaan kuulumisesta. Alkoholi toimii sosiaalisen hauskanpidon voiteluaineena ja juominen on yhdessäolon tekniikka. Ongelmaksi juominen muuttuu silloin, kun juominen on ainoa asia, mikä yhdistää, kun päih-teettömät yhteisöt ovat liian heikkoja tai kun juominen irtoaa ryhmästä. Ongelmia voidaan ehkäistä, kun saadaan aikaan kulttuurinen muutos, jossa juominen ei ole enää sosiaalisuuden symboli.

Juoppohullun päiväkirja

Anki Pulliainen Kännikapina -liikkeestä (<http://www.kannikapina.fi/>) esitteli **Juha Vuorisen Juoppohullun päiväkirja** -elokuvan esiin nostamia näkökulmia. Kännikapina teki yhteistyötä elokuvatiimin kanssa. Yhteistyön muotoja olivat elokuvaaliput, kirjat, haastattelut ja kommentit sekä ”kasvojen” antaminen Kännikapinan käyttöön. Kännikapina on kansalaisten ja kansalaisjärjestöjen yhteinen liike humalan ihannointia vastaan. Se on osa Raittiuden Ystävien toimintaa, mutta avoin kaikille, jotka haluavat olla mukana päihdeneutraalin yhteiskunnan luomisessa.

Elokuva *Juoppohullun päiväkirja* perustuu **Juha Vuorisen** kulttiromaanin aseman saaneen kirjan ensimmäiseen osaan. Sen on ohjannut **Lauri Maijala**. Elokuva kertoo 30-vuotiaasta rapajuoposta **Juha Bergistä**, jonka elämä kietoutuu Helsingin Kallioon. Hänellä ei ole aikomustakaan muuttaa elintapojaan. Pulliainen kysyi meiltä opettajilta, näyttäisittekö elokuvan nuorille.

Julkisuudessa elokuvan esiin nostamat ensi reaktiot olivat tyyliin: ”Taas yksi nuorille suunnattu juomista heh-kuttava elokuva!” Tämä oli myös opet-

tajayleisön reaktio, joista vain muutama oli nähnyt ko elokuvan. Pulliaisen mukaan elokuva ei ihannoikiänniä, vaan ”elokuvahahmojen humalahakuisuuden takana ovat yksinäisyys ja henkinen paha olo. Elokuvan opetus on oppia hyväksymään se, että jokainen kelpaa itsenään – sellaisena kuin on”. (ohjaaja Maijala.) Päihteet voidaan esittää houkuttelevina, juominen on kivaa, fiksua, kulttuuriin kuuluvaa tai ne voidaan esittää huonosssa valossa käyttämällä samaistuttavia, surullisia ihmiskohtaloita tai ivata kannäilyä tekemällä kannikulttuuri sääliittäväksi, kuten Kännissä olet ääliö -mainoskampanjassa. Opetuksessa voitaisiin esim. opiskelijoiden kanssa tutkia suomalaisen kulttuurin päihdemyönteisyyttä populaarikulttuurin avulla analysoimalla elokuvia, musiikkia, nuorten palstoja netissä jne.

Päih-teettömyys on oma valinta

Raitis ei tänä päivänä ole kovin mediaseksikäs sana, joten päih-teettömyyden houkuttelevuutta voitaisiin lisätä osoittamalla, että päih-teettömyys ei ole pakko vaan oma valinta. Mediasa voitaisiin tuoda raittiit julkikset ja heidän taustansa positiivisella tavalla esiin, samoin baarikulttuurille vaihtoehtoja, kuten eurooppalainen kahvilakulttuuri. Toisaalta on muistettava, kuten Antti Maunu totesi, että nuorisokulttuurit ovat erilaisia ja myös nuorten yhteiskunnallinen tausta on erilainen, joten se, mitä yksi nuorisoryhmä tavoittelee, on toiselle täysin merkityksetöntä.

Kun nuorten oppiminen päihdetyöhön rakentuu myös nuorten arkipäivänään kokemista erilaisista kulttuurin muodoista, populaarikulttuu-

Marjut Hentunen

rin tarjoamia mahdollisuuksia kannattaa päihdetyön opetuksessa hyödyntää; ennakkoluulottomuus voi viedä tulevaisuudessa pitkälle.

Seuraavat päihdeopetuksen päivät järjestää Oulun ammattikorkeakoulu 8.–9.5.2014 Oulussa.

● HANNELE TAINIO

Lehtori (päihde- ja pelikoulutukset)
Diakonia-ammattikorkeakoulu
hannele.tainio@diak.fi

Lisätietoa Diakin koulutuksista
<http://www.diak.fi/tyoelama/Koulutukset>

Kohtalon kolhimiä

Kyösti

Jorma
(Lempinimi "Päälikkö")

Marko

Sipoon luonnonkauniissa maisemissa asustelee kirjava joukko miehiä, jotka yrittävät löytää elämälleen tarkoitusta ja opetella uudet käytösmallit päihdeongelmaisten kristillisessä kuntoutuskodissa, Tarpoilassa.

Levollinen katse ja ystävällinen olemus. Mikään ei kieli siitä, että tässä istuu törkeästä huumausainerikoksesta tuomittu vanki.

Ari, 36, suorittaa rangaistuksensa viimeiset kuukaudet valvotussa koevapaudessa Tarpoilassa. Toisin sanoen hän kantaa taskussaan kännykän koikoista laitetta, josta vankilaviranomaiset voivat seurata hänen kulkemistaan.

– Aloitin 13-vuotiaana huumeitten käytön ja olen ollut riippuvainen lähes kaikkiin olemassa oleviin huumeisiin.

Ja vankilassako pääsit huumeista eroon?

– Vankilassahan on helppo käyttää huumeita, Ari hymähtää.

Hänen 5-vuotias tyttärensä oli syynä elämänmuutokseen.

– Tyttö on huostaan otettu, mutta näen häntä kerran kuussa.

Ari sanoo myös kyllästyneensä katu-elämään.

– Sen hallitsen jo. Nyt pitää oppia käytösmallit uusiksi.

Tarpoilassa hän saa asua pihämökissä omassa rauhassaan, mutta nousee joka aamu ajoissa hoitamaan oman vastualueensa eli aamiaisen tekemisen koko porukalle.

Ari on tyytyväinen siitä, että Tarpoilaan tullut uusi ohjaaja on uskossa.

– Se on hyvä asia, sillä usko on jää-

nyt vähiin, kun pappi käy täällä vain kerran viikossa. Uskon ei tarvi olla jäykkä asia, kaipaen siihen rentoutta.

Puolitoista kuukautta on enää jäljellä rangaistuksesta. Sen jälkeen Ari suunnittelee ryhtyvänsä opiskelemaan – ensin lähihoitajaksi ja sitä kautta päihdehoitajaksi.

Sipoon saksofonisti

Sipoon metsistä poliisi toi Tarpoilan suojiin kovia kokeneen miehen. Hänellä oli takanaan avioero ja aivokasvaimen leikkaus, eikä hänellä ollut kotia, mihin mennä.

– Lapset on huostaan otettu, mutta minun valitsemaani helluntailaisperheeseen, kertoo **Marko**, 40.

– Siellä heillä on hyvä olla ja he saavat elää turvallisen lapsuuden.

Tarpoilassa Marko kertoo kokeneensa antoisan kuntoutusjakson. Siellä hän saa vertaistukea, voi soittaa aina

Tomi

välillä saksofonia ja pääsee nauttimaan Sipoon parhaan rantasaunan löylyistä.

– Tämä on siunattu paikka, hän sanoo.

Lapsiaan hän kuitenkin ikävöi koko ajan.

– Olen tavannut heidät viimeksi kesäkuussa. Kävelin heidän luokseen täältä Tarpoilasta Tapiolaan. Menin Keravan kautta, niin siitä kertyi varmasti 50 km matkaa.

Markon makuuhuoneessa Tarpoilan yläkerrassa on seinällä poikien piirustuksia ja valokuvia. Marko esittelee myös isoa valokuvakirjaa, jonka sijaisvanhemmat ovat hänelle tehneet. Siinä on kymmenittäin kuvia kahdesta liinatukkaisesta pikkupojasta kesäisissä puuhissaan: retkellä, ongella, sijaisäidin sylissä. Kaikki näyttävät onnellisilta ja nauravilta.

– Selvisin avioerosta ja selvisin neljän sentin aivokasvaimestakin. Us-

kon johdatukseen ja luotan Jumalaan, Marko sanoo.

Päivä kerrallaan

Nauravat nakit on aseteltu koristeellisesti vadiille, toisessa vadissa on ranskalaisia perunoita, ja kulhossa raikas salaatti.

– Kerran viikossa on roskaruokapäivä ja se snagaripäivä on tänään, naureskelee Tomi anteeksipyydellen.

Muut Tarpoilan asukkaat, kuusi miestä ja kolme henkilökuntaan kuuluvaa naista todistavat yhdestä suusta, että Tomi on loistava ruoanlaittaja, oikea gourmet-kokki!

Tomi on ottanut tehtäväkseen päivittäisen ruoanlaiton. Siihen kuuluvat myös ruokalistan laatiminen ja ostosten teko budjetin puitteissa.

– Eihän siitä mitään tulisi, jos täällä vain peukaloita pyörittäisin, hän toteaa.

Tomi kertoo olevansa sellainen tavallinen tapaus, eli suomalainen mies, joka etsii lohtua ja ratkaisua alkoholista.

– Se laukesi silloin kun näin sähköpostissa viestin, jossa luki: ”Teidät tuomitaan avioeroon.”

Hangonkadun katkaisuasemalla Tomi oli jutellut diakonin kanssa, joka ehdotti kuntoutusta Tarpoilassa.

– Tämä on rauhallinen paikka luonnon keskellä, ja täällä on hyvä panna rakennuspalikat uuteen järjestykseen. Jalat maassa, sydän taivaassa, Tomi toteaa.

– Jäin tyhjän päälle, kun koti ja kaikki muukin oli vaimon nimissä. Niitä sitten setvitään aikanaan. Olen uskossa, otan päivän kerrallaan.

Tarpoilassa Tomi uskoo löytävänsä mielenrauhan, vaikka toivoisikin enemmän yhteyksiä eri seurakunnista.

Ohjaaja Minna Hellsten,
kuntoutuskodin johtaja Sirja Ingalsuo ja
ohjaaja Kaarina Soinne

Mikko Jurvanen

Yksi konkreettinen toivekin hänellä on: hän toivoisi TV 7:n ohjelmien näkyvän Tarpoilassa.

Kohtalo puuttui

Olohuoneessa kiiltelee hieno televisio. Sen on lahjoittanut Kyösti eli Kössi, 55.

– Voitin 500 euroa ässäarvalla ennen joulua ja sillä ostettiin uusi televisio, hän kertoo.

Kössi on neljättä kertaa Tarpoilassa toipumassa,

– Kaikki oli hyvin siihen asti, kun kohtalo puuttui elämäni. Vaimo kuoli kesäkuun 22. päivänä 2006 autokolarissa.

Ensin Kössi vaihtoi heidän yhteisen kotinsa pienempään, ja sitten hän joi senkin. Ilomantsissa olisi siskojen kanssa yhteisomistuksessa vanha kotitalo keskellä metsää.

– Pitäisi vaan ensin löytää emäntä, jonka kanssa sinne muuttaisi, hän suunnittelee.

Kolme naista

Tarpoilassa on yhteensä 8 miespaikkaa, jotka ovat etenkin talvisaikaan tarkkaan miehitettyjä. **Sirja Ingalsuo** johtaa paikkaa jo viidettä vuotta peräkkäin.

Mikko Jurvanen

Tarpoilan olohuone

– Rajattomuus on tavallisin ongelma täällä, ennen kuin asiakkaat sisäistävät talon yhteiset säännöt. Keran viikossa kokoonnutaan pohtimaan asioita yhdessä ja pyritään ottamaan huomioon kaikkien mielipiteet.

Yleensä Tarpoilassa viivytään vähintään kolme kuukautta. Sirjan mukaan se ei välttämättä riitä, ja joku on ollut siellä vuodenkin.

– Asiakkaan puolia täytyy pitää siihen asti, kunnes omat siivet kantavat. Kadulle täältä ei ketään lähetetä, vaan täytyy olla joku paikka ensin tiedossa.

Sosionomi-diakonin koulutuksen saanut Sirja korostaa sitä, että paikka on päihteen, joten retkahtaminen on vakavin asia.

– Silloin täytyy päättää, miten edetään. Tapahtuuko ulkokirjaus heti, vai yritetäänkö vielä jatkaa.

Periaatteessa Tarpoilan asukkaat viettävät yöt keskenään, ilman valvojaa. Yllättävän vähän siitä on kuitenkin kertynyt huolia.

– On täältä joskus löytynyt aamulla tyttöystävä kannissa ja kerran jouduttiin kutsumaan poliisit, kun kaksi asukkaista oli juhlinut uudenvuoden yönä, Sirja kertoo.

– Pääsääntöisesti he ovat kuitenkin herrasmiehiä, eikä koskaan ole tarvinnut pelätä. Jos joku rypyylee, varmaan muut puuttuisivat siihen.

Kaikkein uusin ohjaaja, sosionomi-diakoni **Kaarina**, vakuuttaa tuntevansa alan miehet jo entuudestaan, sillä hän on pitänyt Ilomantsin korvessa päihdekuntoutuskotia.

– Joskus olin siellä ihan yksin. Yhtenäkin yönä myrsky irrotti ulko-oven, mutta silloin otin kyllä hiilihangon sängyn alle, hän sanoo nauraen.

Tarpoila tuntui hänestä heti hyväältä paikalta, varsinkin kun se toimii hengelliseltä pohjalta.

– Se oli kuin vastaus rukouksiini. Ja järvikin vielä!

Keravalla asuva viiden lapsen äiti Kaarina taittaa matkan autolla 35 minuutissa, mutta hän odottaa vain sitä, että voisi kesäoloissa viilettää moottoripyörällä töihin.

Toinen ohjaajista on viime elokuussa aloittanut sosionomi **Minna**. Hän on pieni ja naisellinen, joka rakastaa omien sanojensa mukaan kaikkea kaudista, röyhelöitä ja pitsejä.

– Haluaisin laittaa tyttöjen hiuksia ja kynsiä, mutta minulla on neljä poikaa, joten joudun viettämään aikani fudiskentällä, hän toteaa.

– Katson ihmeissäni Kaarinaa ja Sirjaa, jotka ovat molemmat moottoripyöränaisia. Mutta oikeastaan se on kivaa, kun olemme niin erilaisia.

● MARJUT JOUSI

Miten pappi voi olla pedofiili?

Miksi katolisen kirkon papeissa on niin paljon homoja ja pedofiilejä?

Eräs tunnettu teoria selittää asian näin:

Katolisen kirkon papiksi voi ryhtyä vain erittäin hurskas mies, joka sitoutuu naimattomuteen, perheettömyyteen ja seksittömyyteen.

Tällaisia tyyppisiä ei löydy tuosta vaan. Selibaattiin sitoutuvan tie kun on melko raskas ja yksinäinen. Katolinen kirkko kärsiikin kovasta pappispuhlasta.

On kuitenkin eräs muista erottuva pappishalukoiden joukko. Painotan nyt, että jatkossa sanottu ei koske kaikkia kandidaatteja, vaan vain tiettyä joukkoa heidän keskuudestaan.

He ovat nuoria miehiä, jotka tuntevat taipumuksen homoseksuaalisuuteen tai pedofiliaan. He kuitenkin tuomitsevat tämän ankarasti, mikä onkin oikein pedofilian osalta. Samalla he kokevat syvää syyllisyyttä. Heistä voi tuntua, ettei heistä ole normaaliin elämään ollenkaan.

Yksi tapa hakea ratkaisua tilanteeseen on hakeutua papiksi. Silloin lätkäistään kaksi kärpistä yhdellä iskulla. Kun perhe ja avioliitto ei kiinnostaa, pappisala sopii hyvin.

Lisäksi he mieltävät pappiskutsumuksen uhrina. He antavat itsensä Jumalalle ja kirkolle siinä toivossa, että vastalahjaksi he saavat anteeksi ja parantuvat taipumuksestaan.

Ja vaikka he eivät parantuisikaan, pappeus tukee heitä taistelussa kiellettyä halua vastaan. Pappistahan odotetaan korkeaa moraalia ja selibaattia.

Tällainen psykodynaaminen kuvio selittää, miksi katolisen kirkon papeiksi hakeutuu poikkeuksellisen paljon homoseksuaaleja ja pedofiileja.

Osa kiellettyä halua kokevista papeista onnistuikin kamppailussaan. Selibaattilupausta pitää.

Joidenkin vene alkaa kuitenkin vuotaa. Kun papin työtä on tehty jonkin aikaa, homma on arkitunut. Työ on koettu yksinäiseksi, raskaaksi ja leimaavaksi. Pappeus on totisesti uhri kirkolle ja Jumalalle.

Mutta halu miehiin tai lapsiin ei vaan lakkaa. Kun sen kanssa on jonkin aikaa kamppailtu, mieli ryhtyy kaupantekoon. Olen antanut koko elämäni kirkolle, joten ehkä saan pitää tämän yhden pienen osa-alueen itselleni.

Niinpä papit ryhtyvät luvattomiin suhteisiin.

He toki tuomitsevat toimintansa, erityisesti pedofiilipapit pitävät itseään suurina syntisinä. Syyllisyyttä kuitenkin helpottaa se, että he ovat antaneet koko elämänsä kirkolle. Ehkä se hyvittää siveettömyyden synnit.

Sitten on pieni joukko niitä pedofiilejä, jotka alunperinkin hakeutuvat kristilliseen toimintaan vain yhdestä syystä. Saadakseen hyveellisen kullin pedofilialle. Sitten he junailevat itsensä sellaisiin työtilanteisiin, joissa voivat harjoittaa taipumuksiaan jäämättä kiinni. Onneksi kuitenkin pedofiilinen käyttäytyminen on kirkossamme vain marginaalinen ongelma, vaikka sen kohtaamalle läpi elämän säilyvä haava.

Elämäkokemus auttaa päihdetyössä

Päädyin opiskelemaan sosionomiksi Diakonia-ammattikorkeakouluun syksyllä 2011, ja opintoja on nyt takana noin kaksi vuotta. Matkani sosiaalialalle on ollut pitkä ja mutkainen. Vietin lapsuuteni Itä-Helsingin Kontulankaassa, jossa päihteen ja niihin liittyvät lieveilmiöt näyttelivät suurta osaa ihmisten elämässä. Myös omassa perheessäni. Ehkäpä tästä syystä kokeilin peruskoulun jälkeen lähihoitajaopintoja, tullen kuitenkin siihen tulokseen, ettei minusta ole tälle alalle. Joskus omien kokemusten hyödyntäminen ei ole ajankohtaista, vaan niitä on työstettävä ja annettava ajan kuluu ennen käyttöönottoa. Käytin useita vuosia yrittäen löytää sen oman juttuni. Opiskelin usealla eri alalla, kävin aikuislukion ja työskentelin eri aloilla pätkätöissä. Päädyin lopulta päihdealalle tuttavani pyytessä minua ohjaajaksi erääseen kumppanuustaloon. Kahden vuoden työskentelyn jälkeen päätin lähteä kouluttautumaan sosiaalialalle.

Kaikki eivät näe päihdekuntoutujiensa kanssa tehtävää työtä mielekkäänä, jotkut pelkäävät kohdata huumeriippuvaisia ja jotkut kokevat, ettei oma uskottavuus riitä työhön tämän vaativan asiakasryhmän kanssa. Itse koen päihderiippuvaisien kanssa tehtävän työn luonnollisena ja olen huomannut, että pystyn hyödyntämään myös omia elämäkokemuksiani auttaessani toisia löytämään uudenlaisia toimintatapoja. Päihdetyötä tehdään koko persoonalla, ja kun tuo esille omia kokemuksiaan ammatillisten valmiuksien lisäksi, kokemukseni mukaan pysyy olemaan uskottava jo opiskelijana tai vastavalmistuneena.

Lääkkeillä hoidetaan seuraus, ei syitä

Suomalaisessa kulttuurissa ja yhteiskunnassa päihteen ovat keskeisessä roolissa. Väittäisin, että jokaisessa suvusta löytyy joku, jolla on päihteen kanssa ongelma. Päihderiippuvaisien ongelmat koskettavat yhteiskuntaamme laaja-alaisesti. Nykysuuntaus ja

huolen aihe näyttävät kuitenkin olevan, että laadukkaista päihdepalveluista karsitaan ja etsitään halvempia keinoja käsitellä päihdeongelmia.

Viimeisten kymmenen vuoden aikana huumeriippuvaisien palvelut ovat supistuneet ja muuttuneet lääkeroiteisimmiksi. Huumeriippuvaisille on tullut yhä enemmän korvaushoitolääkkeitä, joita huumeriippuvaiset käyttävät päihdetyöstä eroon ja joita tarjotaan myös korvaushoitomuotona riippuvuuteen. Korvaushoito näyttää vallanneen ison siivun huumeriippuvuudesta kärsivien hoidossa käytettävistä varoista, mutta myös ajatusmaailma on kääntynyt siihen, että ensisijaisesti hoitona tarjotaan lääkkeitä. Jotkut nuoret aloittavat huumeiden käyttönsä nimenomaan korvaushoitolääkkeeksi tarkoitetuilla valmisteilla ja tulevat niistä riippuvaisiksi. Vaikuttaa keskimääräisesti kehitykseltä, että riippuvuutta hoidetaan sitä aiheuttavilla lääkkeillä ilman, että ihmisen oikeita ongelmia edes yritetään ratkoa.

Panokset yksilön kuntoutukseen
Markkinoille on myös tullut uusia, kovaa huumeita, joiden käytöstä on seurannut paljon huumekuolemia ja mielenterveysongelmia. Haittojen väheneminen on nyt ajankohtainen trendi. On hyvä, että haittoja pyritään vähentämään ja marginaalissa elävien ihmisten hyvinvointi kiinnostaa. Kiinnostus kohdistuu kuitenkin enemmän yhteiskunnan kuin yksilön haittojen vähentämiseen. Toivon, että ihmisille tarjottaisiin aktiivisesti myös todellisen toimimisen ja kuntoutumisen mahdollisuuksia kuten esimerkiksi lääkkeetöntä yhteisöhoitoa.

Pitkät lääkkeettömät kuntoutukset ovat kilpailutuksien myötä kärsineet tappioita ja niitä on ajettu alas, koska kunnat eivät osta niiden palveluja kustannuksiin vedoten. Nekin hoitomuodot, jotka ovat jääneet jäljelle, ovat joutuneet lyhentämään hoitajaksojaan ja muokkaamaan toimintaansa, jotta säilyvät. On outoa, että palveluiden tuottajat, jotka ovat vuosikymmeniä tuottaneet laadukkaita ja tuloksellisia palveluita, joutuvat mukautumaan markkinatalouteen. Näin ollaan menetetty myös paljon arvokasta tietoa ja taitoa, joita nämä laitokset ovat vuosia keränneet ennen säästötoimenpiteitä.

Näen päihdehuollon tulevaisuuden haasteena sen, miten saadaan rakennettua uudelleen toimivia laadukkaita palveluja, kun huomataan, ettei pelkillä lääkkeillä voida hoitaa riippuvuutta ja sen taustalla olevia ongelmia. Päihdeongelmat periytyvät myös seuraavalle sukupolvelle erilaisia haasteita, ja tämän hetken säästötoimet tulevat kustantamaan meille lähivuosina paljon enemmän kuin mitä näillä säästämme, muun muassa lastensuojelun kustannuksina.

Tukea ja uskoa muutokseen

Olen tähänastisella taipaleellani taivannut satoja henkilöitä, jotka ovat

muuttaneet täydellisesti elämäntapansa ja löytäneet paikkansa yhteiskunnassa. Yhteiskunnan silmissä heistä on tullut myös arvokkaita veronmaksajia tai muuten tuotteliaita jäseniä. Tiedän, että päättäjätkin ovat tästä tietoisia. Siksi välillä ihmettelenkin, miten samat päättäjät, jotka ovat tietoisia lääkkeettömien hoitojen aiemmista onnistumisista, karsivat kuitenkin juuri niistä palveluista. Joskus mietin, onko taloutemme tosiaan niin tiukalla, että on tehtävä tietoisesti huonoja päätöksiä. Eikö ole varaa parempiin vai eivätkö ihmiset vain näe asiaa kuten minä – että huumeriippuvuudesta kärsivillä ihmisillä on paitsi ihmisarvo, myös kaikki mahdollisuudet muuttaa koko heidän elämänsä?

Huumeriippuvaisen hoitaminen saattaa tuntua turhautavalta ja joskus jopa ajantuhlaukselta. Riippuvuuteen kuuluvat retkahdukset, harva pystyy ensimmäisestä yrityksestä lopettamaan huumeiden käyttämisen. Huumeriippuvuudesta kärsivien hoitoon liittyy usein asenteellisuutta siitä, että ihminen aiheuttaa itse omat ongelmansa käyttämällä päihteitä – mik-

si tällaista pitäisi auttaa? Taustalla on kuitenkin kokonainen elämä ja monenlaisia elämäkokemuksia, ja juuri seuraava hoitokerta voi olla se, joka ”täryy”.

Huumeriippuvainen tarvitsee jonkun, joka uskoo hänen voimavaroihinsa ja joka tukee uuden elämän rakentamisessa. Puhuminen, läsnäolo, kuunteleminen, toiminnan suunnittelu, tehtävien laatiminen ja läpikäynti, keskusteluryhmien veto, yksilökeskustelut, yhteisön ohjaaminen ja muu lääkkeetön hoito maksavat ehkä enemmän kuin korvaushoitolääkkeet, mutta uskon, että ne antavat myös enemmän todellisia toipumisen mahdollisuuksia. Vielä ei ole liian myöhäistä uskoa jälleen psykososiaalisten menetelmien toimivuuteen päihdehuollossa ja uskoa ihmisten kykyyn muuttua, jos heille tarjotaan siihen mahdollisuus. Palvelujärjestelmämme on kuitenkin ensin kyettävä edes tarjoamaan se mahdollisuus.

Ammattina päihdetyö

Ammattikorkeakouluopinnot ovat jo nyt avanneet minulle monia ovia ja

vaikuttaa siltä, että koulutus on paras sijoitus itseeni vuosiin. Näen itseeni tulevaisuudessa työskentelemässä tällä alalla ja olen iloinen siitä, että vihdoinkin olen löytänyt sen, mitä haluan tehdä. Tunnen, että olen löytänyt sen, missä olen hyvä ja sen missä voin parhaiten käyttää omia kokemuksiani hyödyksi. Tulevana kesänä saan työskennellä Kalliolan päihdetyössä. Tämä mahdollisuus avautui minulle koulun työharjoittelun kautta.

Lähtulevaisuudessa minulla on opintojen päättäminen ja opinnäytetyön tekeminen. Alustavana suunnitelmana olisi käyttää hyödyksi kaikkea jo oppimaani ja tutkia lisää huumeriippuvaisen kohtaamia haasteita huumeidenkäytön lopettamisen jälkeen. Toivon mukaan tätä tietoa pystyttäisiin hyödyntämään palveluita suunniteltaessa ja huumeriippuvuudesta toipuvia ihmisiä kohdattaessa.

● IONA SMITH
Sosionomi-opiskelija

Viipymisen taidosta ja paljastamisen pelosta

Nuori pappi on löytänyt arjen. Rutiineja, rytmejä, toistuvia työtehtäviä. Arkea ja juhlaa. Työtä ja vapaa-aikaa. Niistä useimmat päivät koostuvat. Kirkkovuosi rytmittää viikkojen vaihtumista, ajan kulun huomaa pyhäpäivistä, niihin kuuluvista raamatunkohdista ja varauskirjan täyttmisestä. Valtaosa työajasta kuluu kirkollisten toimitusten ja niiden valmistelun parissa. Arjen rytmi on kääntynyt loppuviikkopainotteiseksi. Useimmiten keskiviikko aloittaa uuden työviikon ja sunnuntai päästää ansaituille vapaapäiville.

Olen saanut heti työsuhteeni alussa elää kirkkovuoden kaksi suurinta juhlaa. Siinä missä joulujuhla sujui lähinnä panikoiden, pääsiäisen uskalsin jo höllätä ja nauttia pyhästä. Pääsiäinen tuntui erilaiselta kuin aiemmin. Sisällä tuntui uudenlaista riemua. Tunsin olevani kuin naiset haudalla pääsiäisaamuna: todistamassa ja kertomassa itse siitä, mitä saan elää todeksi. Todeksi eläminen tuntuu tärkeältä kaikessa työssä. Kaikessa, mitä teen, jokaisessa kohtaamisessa, on kyse elämän todeksi elämisestä ja todellisen elämän kokemisesta. Jumalan ja ihmisten maailman todellisuudesta, niiden todeksi elämisestä. Olisikin ylevää kirjoittaa lehden teemaa mukaillen, että päihheet ja rikollisuus kuuluvat työni jokapäiväiseen arkeen. Olisi rosoisesti hienoa todeta, että saan elää työssäni seurakuntalaisten arkea kaikkien sen säröjen ja kipujen parissa. Olisi karulla tavalla ylevää kertoa, että saan toistuvasti olla kulkemassa rinnalla myös päihteiden ja rikollisuuden poluilla. Totuus on, että päihheet ja rikollisuus ovat tähän mennessä liittyneet työhöni lähinnä sen kautta, mitä en ole kokenut.

Tarinasuodatin aktiivisena

Ensimmäiset neljä työkuukautta ovat jo opettaneet minulle, että en olemassa erityinen ilmiö nimeltä pappisuodatin; suodatin, joka suodattaa kuulemani tarinat ja elämänkohtalot sen mukaan, että kuulijana on pappi. Olen miettinyt, mikä tuon suodattimen saa kytkeytymään päälle. Olenko se minä, useimmiten kohtaamilleni ihmisille aivan vieras henkilö pantapaitaan puukeutuneena, vai onko meissä kaikissa sisäänrakennettu tunne siitä, että tietyt asiat täytyy vaalia ja kätkeä sisälle? Aina tuo suodatin ei nimittäin ole läsnä. Iso osa kohtaamisista ja keskusteluista käydään molemminpuolisesti luottavassa ja lämpimässä ilmapiirissä. Mutta silloin kun suodatin kytkeytyy päälle, se käynnistyy siinä hetkessä, kun puhe alkaa siirtyä yleisistä aiheista käsillä olevaan tilanteeseen ja tilaisuuteen. Siinä hetkessä, kun lähestytään jokaisen sisimmässä olevaa herkkää, haavoittuvaista aluetta. Sitä aluetta, jolle kätkeään elämän satuttavimmat kokemukset ja haavoittavimmat muistot.

Suodatin suodattaa ajatukset huolellisen seulan läpi. Suodatin on näkö-

kulma, josta tarinat kerrotaan. Se on sekä kertojan että kuulijan suodatin: tarinat kerrotaan aina tietystä, omakohtaisesta näkökulmasta. Usein ne kerrotaan myös tiedostavasti juuri papille. Pappi saa tarkastella kuulemaansa ainoastaan siitä näkökulmasta, josta se kerrotaan. Pappi ei ole ajatusten lukija; joskus ehkä tunteiden tulkki, mutta ei koskaan piilotettujen, salattujen ajatusten taitaja. Sen varassa on edettävä, mitä kuultavaksi uskotaan. On edettävä hienovaraisesti, kuunnellen ja luottamusta vaalien. On otettava todesta se, mitä saa kuulla, eikä jäädä arvuuttelemaan, mitä ehkä jäi lausumatta ääneen. On oltava kiitollinen siitä, mitä saa kuulla, eikä syylästä siitä, mikä jätetään kertomatta.

Tarinat muurin takana

Kuulin minua pidempään töitä tehneen kollegan lausuvan kullannarvoisia sanoja. Hän sanoi: ”Malttakaa viipyä. Malttakaa istua, kuunnella ja odottaa. Vain viipymisen kautta oppii sen, mikä ihmistä todella painaa.” Yksilöiden, perheiden ja sukujen tarinat saavat muodon kertojiansa kautta, eivät aina nimeroolien esittäjien mukaan. Sitä on kunnioitettava. On maltettava istua kelloon katsomatta, kylmentynyttä kahvia juoden. On maltettava kuunnella, kysyä tarkennuksia, elää mukana. On pyrittävä aidosti ymmärtämään kuulemaansa. Vasta silloin voi arka muuri murtua ja suodatin kytkeytyä pois päältä. Vasta silloin pappi voi saada kuulla tarinoita elämän aidosta, kaunistelemattomasta todellisuudesta. Niistä elämän herkkistä osa-alueista, joihin joskus lukeutuvat myös päihheet ja lain nurja puoli. Siitä elämän todellisuudesta, jossa usein elävät häpeä ja pelko paljastumisesta.

Ehkä lopulta ei olekaan väliä sillä, mistä näkökulmasta tarinoita kuulee. Sillä on väliä, miten kuulee ja tulee kuulluksi. On tärkeää katsoa kertojaa kohti, ei ohi. On kuultava juuri se, mitä kertoja kertoo; ei sitä, mitä tahtoisin itse kuulla tai mitä olen muilta kuullut. Joskus minulta kysytään, kestänkö varmasti kuulla kipeät, raa'atkin tarinat todellisesta elämästä. Järkytyinkö, jos kuulen rikollisuu-

desta, alanko katsoa kertojaa eri tavalla. Tuomitsenko, jos kuulen kertomuksia elämästä päihteiden pyörteessä. Ihminen on ihminen rikollisuudesta ja päihteistä riippumatta. On katsottava niiden läpi, nähtävä ainutkertainen ihminen, Luojan luomistyön mestariteos. Tahdon kristittyinä haastaa itseni näkemään Luojan kallisarvoisen aarteen jokaisessa ihmisessä. Jokainen kantaa itsessään Luojan kädenjälkeä. Jo-

kaisen sieluun on piirretty Kristuksen kuva, jokainen loistaa Kristuksen valoa. Meidän työmmme on pyrkiä näkemään tuo valo.

Laki kannettavana

Laki ja sen noudattaminen ovat askarruttaneet minua paljon työni alkumetreillä. Papit ovat sekä Suomen lain että kirkkolain alaisia. Pappislupauksessa sitoudumme noudattamaan kirkon lakia ja järjestystä – ”niin, että voin vastata siitä Jumalan ja ihmisten edessä”.

Kaikkeen sielunhoitoon ja diakoniatyöhön kuuluu vaitiolovelvollisuus. Pappeja erityisesti sitova lain kirjain on rippisalaisuus, salassapitovelvollisuus sielunhoidossa tai ripissä esiin tulleesta myös silloin, kun kyseessä on tasapainoilu valtion lain kanssa. Velvollisuus olla missään tapauksessa paljastamatta kuulemaansa tai henkilöä, jolta on asian kuullut. Pysyvä velvoite pysyä vaiti. Pysyvä velvoite kantaa hiljaisuudessa ne kuormat, jotka on saanut kantaakseen.

Vaitiolovelvollisuus on vaikea ja alituista harkintaa vaativa velvoite. Rajanveto sen välillä, mikä on sielunhoidollista ja vaitioloa vaativaa, mikä puolestaan arkista jutustelua, vaatii jatkuvaa itsetutkiskelua. Sielunhoitokeskustelua kaipaava harvoin ilmaisee sitä juuri tarkoilla sanoilla. Olisi helppoa päättää, ettei messun jälkeen tai kotoa puhelimitse käyty keskustelu olutkaan luonteeltaan vaitioloon luotanutta. Olisi niin helppoa jutustella kahvihuoneessa hienosta kohtaamisen hetkestä, jonka on saanut kokea. Olisi tarpeen kysyä kollegoilta neuvoa tai kirjoittaa Facebook-statukseen mieltä askarruttavia kysymyksiä.

Sen sijaan on jäätävä hiljaa paikalleen. Olen alkanut kasata itselleni kertomuksia, ihmiskohtaloita ja tarinoita. Kaikki nuo tarinat on kätkevä itsensä. On varattava itsensä paikka, jossa nuo tarinat saavat olla juuri niin hiljaisina kuin ne on minulle uskottu. Ja juuri tuo paikka on se, missä eletään todellista elämää ja eletään elämää todeksi.

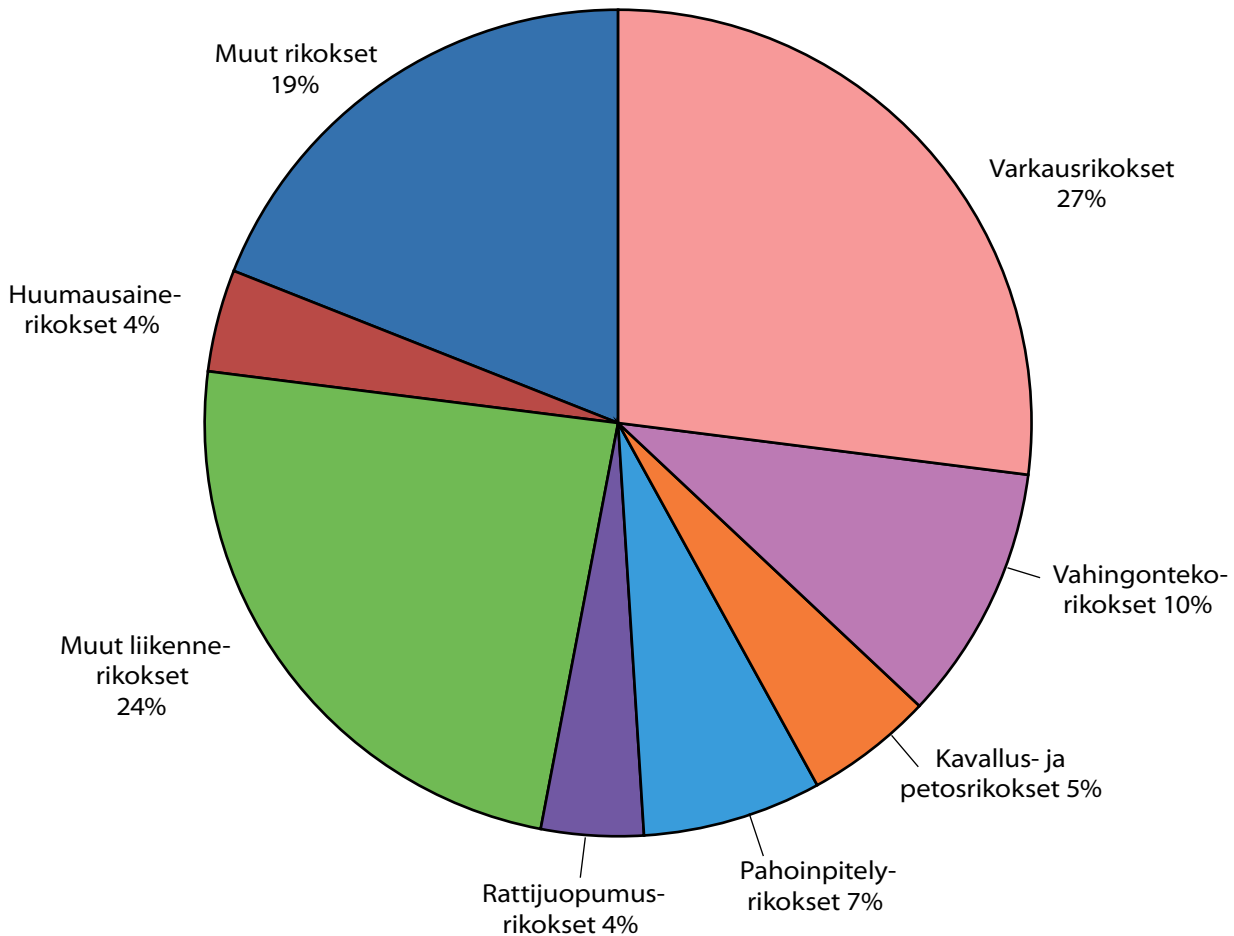
● PETRA KUIVALA
Seurakuntapastori
Seinäjoen alue seurakunta

Tapio Leinonen

Rikollisuuden kehitys viime vuosikymmeninä

Artikkelissa tarkastellaan rikollisuuden kehitystä viime vuosikymmeninä poliisin tilastoiman rikollisuuden pohjalta. Rikosten kokonaismäärästä ei ole vielä saatavissa vuoden 2012 lopullisia tietoja. Määrä oli ennakkotietojen perusteella kuitenkin selvästi pienempi kuin vuonna 2011, jolloin poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen tietoon tuli 562 000 rikoslakia ja muita lakeja ja asetuksia vastaan tehtyä rikosta. Lisäksi viranomaiset kirjasivat 401 000 liikenteeseen liittyvää rikkomusta.

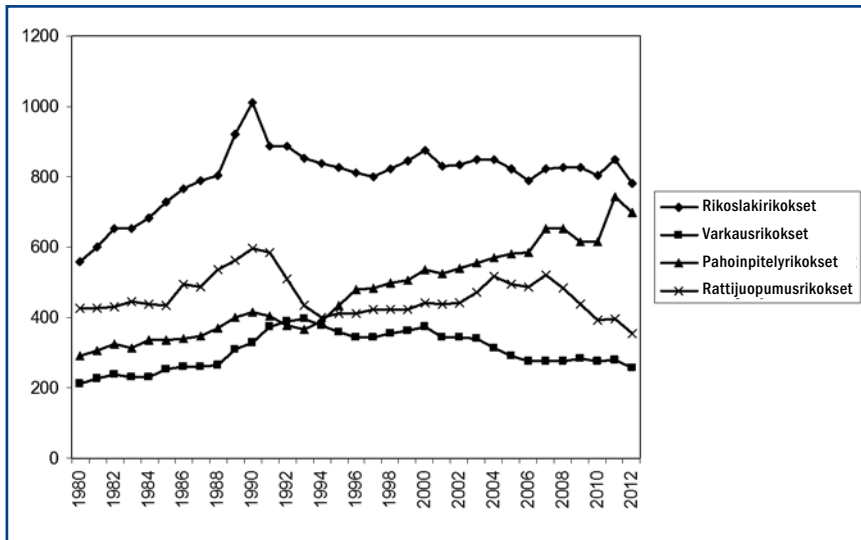
Kuvio 1 Poliisin ja muiden viranomaisten tietoon tulleiden rikosten jakauma vuonna 2011 (%) (n = 561 834)
Laskettu Tilastokeskuksen luvuista

Tilastokeskuksen julkaisemien ennakkotietojen mukaan poliisin tietoon tulleiden rikoslakia vastaan tehtyjen rikosten kokonaismäärä väheni vuonna 2012 edellisvuoteen verrattuna seitsemän prosenttia (33 400 rikoksella). Omaisuusrikosten määrä väheni yhdeksän prosenttia (tosin törkeiden varkauksien määrä kasvoi viisi prosenttia), väkivaltarikosten määrä väheni kuusi prosenttia, rattijuopumusten yksitoista prosenttia ja huumausainerikosten kaksi prosenttia. Keskeisistä massarikollisuuden tyypeistä ainoastaan seksuaalirikosten määrä kasvoi vuoteen 2011 verrattuna. Kasvu tapahtui ryhmässä muut seksuaalirikokset (pakotaminen seksuaaliseen tekoon, sek-

suaalinen hyväksikäyttö ja paritus), joiden määrä lisääntyi edellisvuodesta yli 80 prosenttia (435 rikoksella). Tämäkin kasvu selittyi suurimmaksi osaksi eräässä pikkukunnassa tapahtuneen rikossarjan kirjaamisella jokaisen osateon osalta erikseen (lähes 300 rikosta). Lapsen seksuaalisten hyväksikäyttörakosten määrä kasvoi viisi prosenttia, raiskausrikosten määrä puolestaan väheni kaksi prosenttia.

Kuviosta 1 ilmenee keskeisten rikosryhmien osuus ilmitulleista rikoksista vuonna 2011 (mukana eivät ole liikenne-rikkomukset). Varkausrikokset ovat tilastoidun rikollisuuden suurin ryhmä muodostaen siitä yli viidenneksen. Joka kymmenes poliisin tie-

toon tullut rikos oli vahingonteko. Kavallus- ja petosrikokset olivat viisi prosenttia kaikista poliisin tietoon tulleista rikoksista ja pahoinpitelyrikokset seitsemän prosenttia. Kaikkiaan omaisuusrikokset muodostivat rikosten kokonaismäärästä vajaat puolet. Henkeen ja terveyteen kohdistuneita rikoksia ja seksuaalirikoksia oli kahdeksan prosenttia kaikista rikoksista. Rattijuopumukset muodostivat poliisin tietoon tulleista rikoksista neljä prosenttia ja muut rikoslakiin perustuvat liikenne-rikokset neljänneksen (24 %). Kuviossa ei ole mukana liikenne-rikosten ja -rikkomusten yhteisosuus poliisin tietoon tulleesta rikollisuudes-

Kuvio 2 Poliisin tietoon tulleet rikokset vuosina 1980–2012. Kaikki rikoslakirikokset ja varkausrikokset (10 000 asukasta kohti), pahoinpitelyrikokset ja rattijuopumukset (100 000 asukasta kohti)

ta nousi 58 prosenttiin. Liikenne-rikokemuksista huomattava osa, eli kaksi kolmesta oli nopeusrajoitusten ylityksiä (67 %).

Kuvio 2 näyttää rikoslakirikosten ja kolmen merkittävän rikosryhmän, eli varkausrikosten, pahoinpitelyrikosten ja rattijuopumusten kehityksen viimeisten vuosikymmenten aikana. Ver-

tailun helpottamiseksi rikoslakirikosten ja varkausrikosten määrä esitetään väestön 10 000 asukasta kohden, pahoinpitelyrikokset ja rattijuopumukset väestön 100 000 asukasta kohden. **Taulukossa 2** esitetään myös eräiden muiden rikosten väkilukuun suhteutettu määrä viimeisen kymmenen vuoden aikana.

Suuri osa kaikista lainvastaisista teoista jää tulematta poliisin tietoon piilorikollisuudeksi. Kehitys tilastoidussa rikollisuudessa riippuu siten, paitsi rikollisuuden todellisesta lisääntymisestä tai vähenemisestä, myös siitä, miten aktiivisesti rikosten uhriksi joutuneet ilmoittavat niistä poliisille. Ilmitulleiden rikosten määrään vaikuttaa myös viranomaisten valvonnan tehokkuus ja suuntautuminen. Tilastoituihin rikollisuuteen vaikuttavat lisäksi rikosten kirjaamisessa tapahtuneet muutokset. Rikosten ilmituloaste vaihtelee suuresti rikoslajeittain.

Poliisin tietoon tulleiden rikosten määrä nousi tasaisesti 1960-luvun puolivälistä aina 1990-luvun alkuun. Sitten rikosten kokonaismäärä on vakiintunut. Taloudellista vaurastumista, sen myötä lisääntyneitä rikoksentekomahdollisuuksia ja kaupungistumista on pidetty etenkin omaisuusrikollisuuden kasvun selittäjänä. Osa kasvusta selittyy myös rikosten tilastointiin liittyvillä seikoilla. Rikollisuuden jyrkkä nousu 1980- ja 1990-lukujen vaihteessa johtui suurelta osin maksukorttipetosten lisääntymisestä ja niiden tilastointitavasta, jota sittemmin muutettiin.

Viime vuosikymmenten merkittävin piirre on ollut varkausrikosten

Taulukko 1 Poliisin tietoon tulleet rikoslakia vastaan tehdyt rikokset vuosina 2011 ja 2012 (Tilastokeskus; vuoden 2012 tiedot ennakkotietoja)

	2011	2012	Muutos
Rikoslakia vastaan tehdyt rikokset	458 251	424 835	-7 %
Omaisuusrikokset	259 771	237 422	-9 %
Varkaus ja näpistys	148 141	135 603	-8 %
Törkeä varkaus	3 102	3 254	+5 %
Henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset	42 919	40 460	-6 %
Pahoinpitely ja lievä pahoinpitely	38 118	35 973	-6 %
Törkeä pahoinpitely ja henkirikoksen yritys	2 359	2 238	-5 %
Murha, tappo, surma ja lapsensurma	116	91	-22 %
Seksuaalirikokset	3 252	3 576	+10 %
Raiskausrikokset	1 039	1 020	-2 %
Huumausainerikokset	20 394	20 041	-2 %
Törkeä huumausainerikos	1 036	1 020	-2 %
Rattijuopumus	21 459	19 166	-11 %

Taulukko 2 Poliisin tietoon tulleet rikokset väestön 100 000 asukasta kohti

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012
Tappo, murha, surma	2,8	2,5	2,7	2,1	2,5	2,0	1,7
Ryöstörikokset	50	41	39	32	32	28	30
Pahoinpitelyrikokset	537	538	569	585	653	615	698
Varkausrikokset	3 522	3 414	3 107	2 723	2 719	2 731	2 559
Vahingonteko	809	889	959	916	1 062	915	818
Kavallus- ja petosrikokset	332	362	352	355	433	439	559
Rattijuopumus	423	441	515	488	485	393	353

Laskettu Tilastokeskuksen luvuista

miltei yhtäjaksoisen 1960-luvulta alkaneen kasvun pysähtyminen ja rikollisuuden kääntymisen laskuun. Kavallus- ja petosrikollisuus on sen sijaan lisääntynyt edelleen. Vahingontekojen määrä on viime vuodet vaihdellut vailla selvää suuntaa. Ryöstörikokset ovat vähentyneet 1980-luvun lopulta lähtien.

Pahoinpitelyrikosten määrällinen kasvu on jatkunut 1960-luvulta alkaen. Pahoinpitelyrikollisuuden muutosten yhteys alkoholin kulutuksen muutoksiin on ollut kiinteä. Kasvu on viime vuosina tasaantunut, mutta vuonna 2011 poliisin kirjaamat pahoinpitelyt lisääntyivät hyppäyksenomaisesti. Taustalla olivat lähinnä lainmuutokset ja poliisin omat kirjaamiskäytännön muutokset. Vuonna 2012 pahoinpitelyrikosten määrä laski edellisvuodesta selvästi.

Rattijuopumusrikollisuuden kehityksessä on ollut erilaisia vaiheita. Rattijuopumuksia tilastoitiin ensin 1990-luvun alkuvuosina, jonka jälkeen rikosluvut kääntyivät selvään laskuun. Rattijuopumukset lisääntyivät uudelleen 2000-luvun alkupuolella (lähinnä johtuen huumaantuneena ajamisen rangaistavuuden laajentamisesta), mutta eivät aikaisemmalle tasolle. Viime vuosina päihtyneenä ajaneita on tavattu liikenteessä aikaisempaa vähemmän. Muiden liikennerikosten määrä on kasvanut noin 60 prosenttia 2000-luvun kuluessa. Kehitys on ollut seurausta nopeusrajoitusten automaattisen liikennevalvonnan lisääntymisestä.

Suomessa on viime vuosina tehty

vuosittain 110–130 henkirikosta. Henkirikollisuus on vähentynyt tasaisesti 1990-luvun puolivälistä lähtien. Vuonna 2012 henkirikosten määrä oli poikkeuksellisen pieni, alhaisin sitten vuoden 1970. Rikollisuuden lasku on tapahtunut lähes yksinomaisesti keskiikäisten miesten alkoholisisäonnaisessa väkivallassa.

Poliisin tietoon tulleen rikollisuuden yleinen kehityslinja on vuonna 1990 saavutetun huipun jälkeen ollut liikennerikoksia lukuun ottamatta aleneva. Erityisesti omaisuusrikokset ovat vähentyneet. Rikosten määrän aleneminen liittyy osin väestön vanhenemiseen ja omaisuusrikosten osalta myös elintason nousuun sekä esimerkiksi autovarkauksien osalta omaisuuden suojaamisen parantumiseen. Varastetun omaisuuden kysyntä kotimaisilla markkinoilla on vähentynyt. Toisaalta rikollisuuden sisällä on tapahtunut rakenteellisia muutoksia, jotka ovat vaikuttaneet rikostyyppien kehityksen eriytymiseen. Osasy esimerkiksi varkausrikollisuuden kääntymiselle laskuun saattaa olla se, että petos- ja kavallusrikoksissa tuotto/riskisuhde on nykyisin huomattavasti parempi kuin perinteisessä varkausrikollisuudessa.

Rikollisuuteen on erityisesti 1990-luvulta alkaen tullut myös paljon uusia piirteitä, jotka ovat muovanneet ennen kaikkea rikollisuuden rakennetta. Tällaisia ovat olleet esimerkiksi 1990-luvun mittaan lisääntynyt huumausainerikollisuus sekä ulkomaalaisten tekemien ja rajat ylittävän rikollisuuden kasvu. Muutokset ovat olleet yhtey-

dessä Suomen liittymiseen Euroopan unioniin ja Neuvostoliiton hajoamiseen sekä niitä seuranneeseen vapaan liikkumisen lisääntymiseen. Niihin samoin kuin 1990-luvun taloudellisen laman seurauksiin on liittynyt myös talousrikollisuuden ja siihen liittyvän harmaan talouden kasvu.

Rikollisuuden kansainvälistymiskehitys on jatkunut 2000-luvulla. Rajat ylittävä rikollisuus on laajentunut huumausaineiden ja alkoholin salakuljetuksesta ihmiskauppaan, rahanpesurikollisuuteen, tavarakuljetusrikollisuuteen, muuhun järjestäytyneeseen rikollisuuteen ja korruptioon. Myös esimerkiksi törkeissä varkauksissa ja ryöstöissä ulkomaalaisen järjestäytyneen rikollisuuden osuus rikosten tekijöistä on lisääntynyt selvästi. Varkaussarjat ovat nykyisin usein ennalta hyvin suunniteltuja ja rikoskohteet ennalta tiedusteltuja. Rikokset suoritetaan ulkomailta käsin täsmäiskuina. Suomessa tällainen rikollisuus ei ehkä ole vielä merkittävää, mutta Euroopan unionissa kansainvälisen rikollisuuden kasvuun varaudutaan kaiken aikaa. Uusin uhka koskee tietoliikenne-rikollisuutta, joka voi pahimmissa tapauksessa lamauttaa koko yhteiskunnan, mutta vaikuttaa vähäisemmässä määrin jo nyt päivittäin arkipäivän rutiineissa.

● HANNU NIEMI,
MARTTI LEHTI JA
REINO SIRÉN

Oikeusministeriö
Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos

Perheasiat

puhuttavat vankeja vankilasielunhoidossa

Vankilasielunhoidosta ja kirkollisesta vankilatyöstä on valmistunut Kirkkohallituksen kriminaalityön sihteerin Sami Puumalan laatima selvitys. Selvitykseen osallistuivat vankilasielunhoidon viranhaltijat, vankilatyötä tekevien seurakuntien viranhaltijat ja vankiloiden johto.

– Rikosseuraamuslaitoksen viime vuonna tekemä esitys vankilapappien siirtämisestä kirkon hallintoon ei edennyt oikeusministeriössä. Tämä selvitys on osa jatkoselvitystyötä, jossa tarkastellaan vankilasielunhoidon ja vankiloissa tehtävän muun kirkollisen työn kokonaistilannetta valtion ja kirkon yhteistyönä, **Sami Puumala** kertoo.

Vankien uskonnonharjoittamisen oikeuden juridisena perustana on kansalaisen perusoikeuksiin kuuluva Perustuslain ja Uskonnonvapauslain takaama uskonnonvapaus. Suomen vankeuslainsäädäntö nojautuu myös näihin säädöksiin sekä uskonnonharjoittamista vankiloissa koskeviin YK:n ja Euroopan Neuvoston sopimuksiin.

Selvityksen mukaan vankilasielunhoitajalla on vuodessa useita satoja keskusteluita. Niissä vangit hakevat apua oman ja läheistensä selviytymiseen. Keskustelujen aiheet toistuvuusjärjestyksessä ovat perheasiat ja ihmisisuhdekysymykset, vankeuteen liittyvät kysymykset, päihde- ja sosiaaliset kysymykset sekä uskonnolliset kysymykset.

Yksilöselunhoidollisten keskustelujen lisäksi lähes kaikki päätoimiset vankilasielunhoitajat järjestävät vuosittain useita kymmeniä perhekeskusteluita vangin ja hänen läheistensä kanssa. Myös seurakuntien työntekijöiden vankilatyöstä muodostui puolet yksilötyöstä.

Sielunhoidolliset keskustelut ovat tärkeitä

Vankilapappien **Vesa Mäkelän** ja **Timo Simppulan** sekä seurakuntadiakonien **Kristiina Leinosen** ja **Eeva Nurminen** mielestä vankilasielunhoidon ja kirkollisen työn tarve on selkeä. Selvityksen mukaan myös vankiloiden johtajien selvä enemmistö pitää tärkeänä vankilassa tehtävää päätoimista kirkollista työtä.

Hyvinkään seurakunnan päihde- ja kriminaalityöntekijä **Kristiina Leinonen** on toiminut 23 vuotta kristillisen vankilatyön tekijänä.

– Diakonia on silta laitoksen, yhteiskunnan ja perheiden, verkoston välillä. Kirkollisella työllä on vankilassa erityinen tehtävä jakaa toivoa, hän sanoo.

Vantaan seurakuntien päihde- ja kriminaalityön diakoni **Eeva Nurminen** viittaa tehtyyn selvitykseen, jonka mukaan keskeisin osa vankilan hengellisestä työstä on vankilasielunhoitoa.

Vankilapastori **Timo Simppulalla** on lähes 15 vuoden kokemus työstään.

– Sielunhoito auttaa vankia käymään läpi elämänsä ja luo pohjaa muutokselle, joka on vankeinhoidon perustavoite.

Kylmäkosken vankilapastori **Vesa Mäkelä** on toiminut alalla 26 vuotta. Vankilapapin työ on hänen mielestään sielunhoidollinen tehtävä, jonka tavoitteena on löytää ihminen silloin-

kin, kun hän on eristyksessä, muiden hylkäämä ja halveksima, elämän tahtonsa menettänyt, siltansa polttanut ja inhimillisesti katsoen monen mielestä kaiken avun ulkopuolella. Sielunhoidon tavoitteena on purkaa kuormaa, joka on este nähdä elämässä toivo ja mahdollisuudet rakentaa jotain muuta kuin mitä elämä vankeuteen johtaessa on ollut.

Hänen mielestään vankilasielunhoito ja vankilan hengellinen toiminta eivät ole vapaa-ajan toimintaa, vaan kuntouttavaa toimintaa.

– Ilman henkilökohtaista tukea kuntoutuksen toiminnot jäävät vangin tavoitemaailman ulkopuolelle, koska vanhan päälle ei voi rakentaa, ennen kuin on tehty sovintoa oman menneisyytensä kanssa. Sielunhoidon osuus vankilasielunhoitajan työstä tulee olla 70 prosentin luokkaa työtehtävistä.

Selvityksen mukaan niin myös on. Vankilasielunhoidon viranhaltijoiden työstä sielunhoidon osuus on noin kaksi kolmasosaa.

Vankilasielunhoitaja on avainasemassa

Vankilasielunhoitaja huolehtii myös vankilan jumalanpalveluksista, kirkollisista toimituksista, rippikoulu-työstä ja muusta hengellisestä toiminnasta. Hän organisoii eri kirkkokuntien, seurakuntien ja kristillisten järjestöjen toimintaa vankilassa ja on mukana vankiloiden kuntouttavassa työssä, esim. perhetyössä, päihdetyössä tai Rikosseuraamuslaitoksen kuntoutusohjelmassa.

Selvityksen mukaan vankilatyötä tekevien seurakuntien työn edellytys on sujuvaa yhteistyötä vankilasielunhoitajan ja valvontahenkilöstön kanssa.

– Vankilan johto antaa mahdollisuuden toimia vankilassa. Teen työtäni Etelä- ja Länsi-Suomen vankiloissa, mutta yhteyksiä on ympäri maan. Kun tulee tutuksi laitoksessa, saa luottamusta ja arvostusta. Diakonin tulee myös ymmärtää laitoksen käytäntöjä ja lainsäädäntöä, Leinonen kertoo.

– Vankilasielunhoitajat ovat organisoineet meidän vierailevien työntekijöiden ja vapaaehtoisten toimintaa ja yhteistyö on toiminut hyvin. Seurakuntien toiminta on otettu hienosti vastaan, Nurminen sanoo.

Mäkelän ja Simppulan mielestä päätoiminen vankilasielunhoidon virka suuremmissa laitoksissa mahdollistaa sujuvan yhteistyön muiden toimijoiden kanssa.

Selvityksen mukaan niin vankilasielunhoitajien kuin vankiloiden johtajien mielestä vankilasielunhoidon viranhaltijan erityisellä vastuulla on kaiken hengellisen toiminnan koordinointi ja myös siihen liittyvä yhteydenpito vankilan muihin työntekijöihin. Vastauksissa korostui vastuu kirkollisten toimijoiden koulutuksesta, ohjauksesta ja neuvonnasta. Se edellyttää kirkollisen työn asiantuntemusta ja vankilan toiminnan tuntemusta.

Haasteita ja kehitettävää

– Avovankiloiden ja vapauttamisyksiköiden kirkollista työtä pitäisi kehittää lähiseurakuntien kanssa. Samalla voidaan kehittää seurakuntien toimintaa koevapaudessa ja yhdyskuntaseuraamuksissa, Mäkelä toteaa.

Leinonen ja Nurminen toivovat yhteisiä tilaisuuksia, joissa kaikki vankilassa toimivat kirkkojen ja uskonyhteisöjen toimijat ovat kehittämässä yhdessä toimintaa niin vangeille kuin heidän omaisilleen. Yhteinen koulutus vankilakohtaisesti olisi heidän mielestään myös suotavaa.

– Ristin varjosta valoon -tapahtuma keräsi paikalliset toimijat yhteen, ja tapahtumalle on toivottu jatkoa. Sen myötä loimme paikallisen vankilatyön verkoston ja kehitämme teemoittain paikallista työtä, Leinonen kertoo.

– Työn yksinäisyys ja kielteiset asenteet seurakunnassa voivat kuormittaa työntekijää, Leinonen jatkaa.

Rikosseuraamuslaitoksen rakennemuutokset, vankisijoittelun ja vankiloiden muutokset esim. osastoinnin vuoksi muodostavat selvityksen mukaan haasteita seurakuntien työlle. Työyhteisössä saatetaan suhtautua kriittisesti pitkiin työmatkoihin sekä vankiloissa tehtävään työhön kuluvaan aikaan, jota voi olla melko paljon suhteessa vankitapaamisten määrään ja pidettyjen tilaisuuksien osallistujamäärään. Vankiloiden turvallisuusjärjestelyt ja vankirakenteen muutokset, esimerkiksi kansainvälistyminen, tuovat myös omat haasteensa kirkolliselle vankilatyölle.

Seurakuntien työntekijät ja vankilasielunhoitajat kokevat haasteena myös asenteet. Työyhteisössä saataan kyseenalaistaa vankien auttaminen, koska he ovat itse aiheuttaneet ongelmansa, ja halutaan painottaa enemmän vaikkapa uhrien auttamista.

– Maassamme ei ole luotu vankien ja rikosuhrien auttamisen vastakkainasettelua kummallakaan alalla toimivien parissa, se on hienoa suomalais-ta kriminaalipoliittista perinnettä. Luterilaisen etiikan mukaan lähimmäisen auttamisen perusteena ei punnita hänen hätänsä syytä, vaan ainoastaan avun tarvettaan, korostaa Puumala.

● JOHANNA SOINTULA

ARKIENKELINÄ – KRIS Tampere ry

Ihmisenä

KRIS-Tampere ry on vuonna 2004 perustettu entisten rikollisten ja päihteidenkäyttäjien vertaistukea tarjoava yhdistys. Toiminnan neljä periaatetta ovat päihteettömyys, rehellisyys, toveruus ja yhteisvastuullisuus. Nimi ja periaatteet tulevat Ruotsista, ja nimi tarkoittaa rikollisten revanssia yhteiskunnassa. Revanssi merkitsee tässä kohdassa hyvittämistä, kuten Tampereen toiminnanjohtaja Jari Ihalainen asian ilmaisi. KRIS ei ole viranomaisyhdistys vaan paikallinen vertaistoimija, joka tarjoaa vaihtoehdon rikolliselle elämälle mielekkään toiminnan ja tekemisen kautta. Lisäksi yhdistys on itsenäinen, poliittisista puolueista ja muista aatesuunnista riippumaton.

Varsinainen idea Tampereen yhdistyksen perustamisesta lähti tv-dokumentista, jonka **Jari Ihalainen** ja **Timo Valkama** näkivät vuonna 2002. Seuraavana vuonna tutustumismatka Tukholmaan KRISin toimintaan yhdessä **Reino Seppäsen** ja **Hannele Valkaman** kanssa oli vaikuttamassa asian etenemiseen.

Perustamiskokouksessa vuonna 2004 oli mukana noin kymmenkunta vankilataustaista ihmistä, joista vieläkin toiminnassa on mukana muutama. Yhdistyksen perustamiseen vaikuttivat Siltavalmennuksen ja erityisesti Reino Seppäsen lisäksi myös yhdyskuntaseuraamustoimisto sekä vankilat. Ensimmäinen toimintakeskus oli yksi Siltavalmennuksen tukiasunnoista, 20 m² yksiö Viinikassa.

Mika Viiksen

ihmiselle

Into on kantanut yli vaikeuksien

Alussa yhdistyksellä ei ollut mitään muuta kuin intoa, ja se on edelleen ollut yhdistyksen vahvuus yli vaikeuksien. Toiminnanjohtaja Jari Ihalaisen mielestä onkin tärkeää pitää intoa yllä ja näin mahdollistaa liekin pysymisen. Varsinainen toiminta alkoi vuonna 2005 vankiloissa pidettävistä infoista, joita Jari ja Timo tekivät vapaa-päivinä.

Taloudellisesti vaikeina aikoina Pispalan rukoushuoneyhdistys on avustuksilla mahdollistanut toiminnan jatkumisen. Jari kertoi ajasta, jolloin toimistolla ei ollut rahaa ostaa edes kahvia. Silloin lähdettiin joukolla pesemään ikkunoita Tampereen keskusta ja hetken kuluttua oli toimistolla taas kahvia. Pieni, mutta merkityksellinen asia – toivoa tuova ja luova.

Tällä hetkellä yhdistyksellä on parempi taloudellinen tilanne ja toiminta on laajentunut koko ajan. Palkattu ja työntekijöitä on seitsemän ja puoli, palkkatukilaisia kahdesta kolmeen ja kuntouttavassa työtoiminnassa viidestä seitsemään henkilöä. Lisäksi on työkokeilussa, koevapaudessa ja yhdyskuntapalveluksessa olevia. Toimintamuodot ovat vankilatyö, toimintakeskuksen avotyö, erikoisnuorisotyö, Valmiuksia siirtyä työelämään -hanke ja virkistys ja vapaa-ajan toiminta.

Vertaistuki on tärkeä

Vuonna 2012 KRISillä on alkanut vuoden kestävä Vaihtoehto rikolliselle elämäntavalle vertaistuella -hanke, joka on oikeusministeriön tukema. Hankkeen tarkoituksena on kohdata rikos- ja päihdetaustaisia ihmisiä heidän normaalissa ympäristössään ja antaa tukea ja tietoa ikään ja sukupuoleen katsomatta. Kohtaamiset perustuvat vapaaehtoisuuteen, toisen ihmisen kunnioittamiseen ja kokonaisvaltaiseen ihmiskäsitykseen. Työn tavoitteena on kerätä samalla tietoa yhteiskunnan ulkopuolelle jäävien tilanteesta ja näin mahdollistaa palveluiden kehittäminen tarkoituksenmukaisemmiksi.

Käytännössä etsivää työtä tehdään

jalkautumalla keskusta-alueelle työparina tai kolmen ryhmässä. Jokaisen kaupungilla tehdyn kierroksen jälkeen käydään nopea purkukeskustelu ja täytetään kartoituslomake dokumentointia varten. Etsivän työn viikoittaiset palaverit toimivat toiminnan suunnittelun, perehtymisen ja purkamisen foorumeina jokaiselle toimintaan osallistuvalla vertaistyöntekijällä. Perehdytyksessä käytetään hankesuunnitelman mukaisesti ns. ketjuperehdytysmallia, jossa kokeneempi vertaistyöntekijä ottaa käytännön etsivään työhön mukaansa nuoremman ja kokemattomamman työntekijän.

Esimerkkinä kohtalotovereille

Yksi aktiivinen vertaistyöntekijä on **Keijo Turunen**, joka on ollut hankkeessa mukana alusta saakka ja KRISin toiminnassa parisen vuotta. Oman elämäkokemuksen ja elämäntarinan kautta Keijolle ovat ympäristö ja tilanteet tuttuja. Kadulla on helppo kulkea, kohdata kohtalotovereita ja samalla omalla esimerkillä jakaa toivoa paremmasta. Tärkeintä kohtaamisessa on se, ettei nosta itseensä toisen yläpuolelle vaan on samalla tasolla. Yhtä tärkeää on, ettei tuputa asiaansa vaan tarjoaa mahdollisuuden vuorovaikutukseen ja dialogiin. Samaa asiaa korosti myös Jari, joka heitti samalla kysymyksen: ”Miksei viranomaisenkin voisi paljastaa joskus itsestään jotain inhimillistä? Se auttaisi asiakastakin avautumaan ja huomaamaan, että olemme samaa rotua.” Mielestäni tähän sopii erään Al-Anonin jäsenen toteamus: ”Me pidämme hyvin tarkasti huolta siitä, ettei kukaan vaan loukkaantuisi. Siis kukaan muu kuin me itse.”

Tie entisestä rikollisesta ja päihdeidenkäyttäjistä auttajaksi ei ole ollut helppo, mutta se on ollut kummankin miehen mielestä hyvä ja kannattava päätös. Siitä, mitä on itse saanut tuen, elämänmuutoksen ja päihdeistä vapautumisen myötä, voi nyt jakaa toisille. Tyytyväisyys elämään ja itseensä loistaa heidän olemuksestaan, vaikkei elämä aina olekaan helppoa.

Vankeudesta normaaliin arkeen

Syksyllä on alkamassa uusi etsivän nuorisotyön hanke, jota tukee opetus- ja kulttuuriministeriö. Hankkeen tarkoituksena on saada nuoria rikos- ja päihdetaustaisia kuntouttavaan työtoimintaan yhteistyössä kaupungin ja Siltavalmennuksen sekä muiden toimijoiden kanssa.

Tampereella toimii aktiivisesti YRE-verkosto eli Yhteistyössä Rikoksettomaan Elämään -verkosto, johon KRIS-Tampere ry myös kuuluu. Verkosto pyrkii varmistamaan lainrikkosten asumisen, toimentulon ja kuntoutusjatkumon vankeudesta vapautteen. Toimijoita verkostossa on KRISin lisäksi Rikosseuraamuslaitos, Tampereen kaupunki, Siltavalmennusyhdistys, Tampereen ev.lut.seurakunnat, Tampereen vuokra-asunnot, Vuokralalosalosäätiö, Oma ovi -hanke, A-klinikkasäätiö, Sininauha ja Settlementti Naapuri. Verkoston tavoitteena on jatkumoiden varmistaminen, verkostotyön ylläpitäminen ja kehittäminen, työntekijöiden osaamisen lisääminen ja yhteisten tapahtumien ja koulutusten järjestäminen. Verkosto on perustettu jatkamaan 2005 päättyneen YRE-projektin toimintaa.

William James on sanonut: ”*Kun uskot elämän olevan elämisen arvoista, usko muuttuu todeksi. Älä pelkää elää.*” Itse olen saanut olla mukana päihde- ja kriminaalityössä seurakunnan työntekijänä. Ihmisen aito kohtaaminen ja toivon ylläpitäminen sekä rohkaiseminen ovat olleet itselleni tärkeitä asioita työssä, ja samat arvot huomaa KRISin toiminnassakin. Jokainen on tervetullut ja hyväksytty omana itsenään niin meillä seurakunnan päiväkeskuksessa Mustassa Lampaassa kuin KRISin toimintakeskuksessa, sillä niin musta kuin valkoinenkin lammaskuuluu laumaan.

● MARI PAIJA

Eriydsdiakonian viranhaltija
Päihde- ja kriminaalityö

Tampereen ev.lut.seurakuntayhtymä

Kuka tahansa

Marjut Hentunen

voi joutua rikoksen uhriksi

Kollegani toisesta järjestöstä tuli huoneeseeni, vieläkin hieman hämmentyneenä kertomaan, että hänet oli yritetty ryöstää.

Tilanne oli hänelle täysin uusi ja aiheutti paljon eri tunteita. Hän oli hyvin hämmentynyt jouduttuaan tilanteeseen, jossa hän ei tiennyt, miten toimia.

Tunteet vaihtelivat hämmennyksestä, pelosta ja turvattomuudesta ja lamauttivat ja lisäsivät toimeettomuutta.

Miten tällaisessa tilanteessa tulisi toimia? Kuka auttaa? Keneltä voi kysyä apua?

Kollegani kerrottua tarinansa minulle seuraavana aamuna rauhoittelin häntä, että hänen reaktionsa oli hyvin normaali ja oli hyvä jakaa se jonkun kanssa. Rikoksen ei tarvitse olla suuri, tai tässä tilanteessa se jäi vain yritykseksi, mutta se horjuttaa turvallisuudentunnetta ja ajaa tilanteeseen, josta meillä ei ole kokemusta. Rikos oli varkauden yritys, mutta kokemus tuntuu silti usein ryöstöltä. Varkauden yrityskin on rikos ja siitä kannattaa tehdä rikosilmoitus.

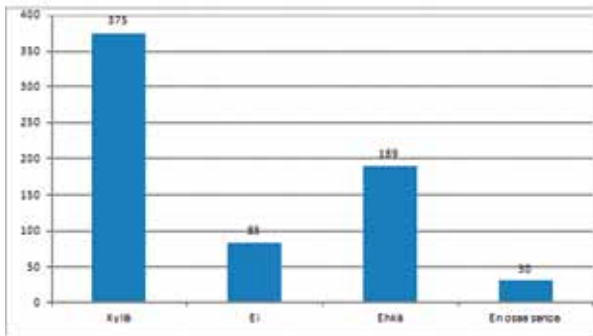
Rikoksen uhri tarvitsee apua ja tukea. Vastassa on paljon uusia asioita, joita pitää hoitaa, vaikka tilanne on aiheut-

tanut henkistä kärsimystä. Mahdollisuus kertoa tapahtuneesta ja tieto siitä, että joku auttaa, on lohduttavaa ja auttaa selviämään. Rikosuhripäivystys (RIKU) tukee, antaa tietoa ja auttaa asioiden selvittämisessä. RIKU auttaa, jos olet joutunut rikoksen tai rikosyrityksen kohteeksi tai olet rikoksen todistaja.

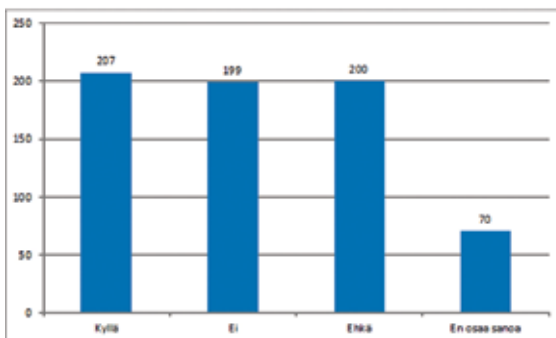
RIKUSSa käynnistyi huhtikuussa 2012 nelivuotinen valtakunnallinen hanke edistämään nuorten rikoksen uhrien asemaa. Hankkeen tavoitteena on, että nuoret löytäisivät helposti tarvitsemaansa tietoa verkosta ja tiedon polkua

seuraten tulisivat autetuiksi ja selviytyisivät paremmin kokemastaan. Tavoitteena on lisäksi edistää koulutuksen kautta nuorten kanssa työskentelevien toimijoiden valmiuksia tunnistaa, kohdata, tukea ja ohjata nuoria rikoksenuhreja. Hanke kehittää myös RIKUn omia palveluita nuorille.

Lisääkö päihteiden käyttö mielestäsi riskiä joutua rikoksen uhriksi?

Jos joutuisit päihtyneenä rikoksen uhriksi niin vaikuttaisiko se tapaasi kertoa asiasta tai hakea apua?

Lisääkö nuorten päihteiden käyttö riskiä joutua rikoksen uhriksi

Lapset ja nuoret voivat aikuisten lailla joutua kaikenlaisen rikosten, kuten varkauden, vahingonteon, ryöstön tai seksuaalisen häirinnän tai hyväksikäytön uhriksi. Nuoret rikoksen uhrin ovat heikommassa asemassa kuin aikuiset. Nuori ei välttämättä ymmärrä joutuneensa rikoksen kohteeksi tai olevansa avun tarpeessa. Nuoret saattavat tuntea myös häpeää jouduttuaan rikoksen uhriksi, jolloin avun hakeminen tuntuu entistä hankalammalta.

Nuoruuteen liittyy läheisesti kaveripiirin laajentuminen, uusiin ihmisiin tutustuminen ja joskus päihteiden kokeileminen. Päihteiden käyttöön liittyy monenlaisia haittoja ja riskikäyttäytymistä, mikä voi osaltaan altistaa joutumista myös rikoksen uhriksi. Etenkin väkivaltarikollisuus ja päihitteet liittyvät läheisesti toisiinsa.

Nuoret hanke teki yhteistyössä EHYT ry:n kanssa kyselyn Irc-galleriassa, johon vastasi n. 680 nuorta. Kyselysa tiedusteltiin, lisääkö päihteiden käyttö vastaajan mieles-

tä riskiä joutua rikoksen uhriksi. Vastaukset eivät olleet yllättäviä. Vastaajista suurin osa katsoi päihteiden käytön lisäävän tätä mahdollisuutta. Sen sijaan kysymykseen *Jos joutuisit päihtyneenä rikoksen uhriksi niin vaikuttaisiko se tapaasi kertoa asiasta tai hakea apua*, suurin piirtein sama määrä vastasi kyllä, ei tai ehkä. On hyvä muistaa että, päihteiden käyttö ei ikinä oikeuta rikoksen uhriksi joutumista ja vastuu rikoksesta on aina tekijällä.

● MAATU ARKIO
Projektipäällikkö
www.riku.fi/nuoret

HENKILÖKOHTAISTA TUKEA

RIKUsta voi tarvittaessa saada henkilökohtaisen tukihenkilön. Hän voi tulla mukaan poliisikuulusteluun ja oikeudenkäyntiin sekä olla apunasi haikessasi lähestymiskieltoa tai vahingonkorvauksia. Tukihenkilön kanssa voit keskustella kokemuksestasi ja mahdollisista jatkotoimenpiteistä.

AUTTAVA PUHELIN 0203 16116

Päivystys ma–ti 13–21 ja ke–pe 17–21. Puhelimesta saat neuvoja ja ohjausta rikosasioihin liittyen.

JURISTIN PUHELINNEUVONTA

0203 16117

Päivystys ma–to 17–19. Neuvonnasta voit tarkistaa lainmukaisia oikeuksiasi sekä saada niihin liittyvää ohjausta.

WWW.RIKUNET.FI

Rikunet on luotettava ja tietoturvallinen palvelu, jonka kautta voit esittää rikosasiaan liittyvän kysymyksesi ja saada siihen kirjallisen vastauksen.

RIKUMOBIILI 18184

Rikumobiili on tekstiviestipalvelu. Lähetä viesti "RIKU" numeroon 18184, niin pääset alkuun. Talleta numero muistioosi.

FACEBOOK

RIKU on nyt Facebookissa. Ota yhteyttä sivun ylläpitäjään tiina.rantanen@riku.fi, jos sinulla on asiaan liittyvää tiedotettavaa. Tutustu ja ryhdy faniksi!

www.riku.fi / www.riku.fi/nuoret

RIKUn verkko-sivuilla saat lisää tietoa RIKUsta, ohjeita ja neuvoja sekä muuta materiaalia useilla kielillä.

Kun naisen pahoinvointi näyttäytyy väkivaltaisuuksena

Vastapäätä istuu nuori uupunut, masentunut ja taloudellisissa vaikeuksissa oleva kolmen lapsen äiti. Jonkin aikaa juteltuamme hän alkaa kertoa viisivuotiaasta pojastaan: "En enää jaksa sen kanssa, Olen käyttänyt kaikki keinot saadakseni sen tottelemaan, nyt olen aivan lopussa." "Mitkä ovat kaikki keinot?" kysyn. Nainen pysyy vaiti. Kysyn uudestaan, mutta vielääkään hän ei vastaa. Nuori nainen näyttää väsyneeltä ja hermostuneelta. Jossain mieleni perukoilla syntyy vahva tunne, intuitio, väkivallasta. Mutta äiti ei sano sitä ääneen. Ei uskalla. Missään ei ole paikkaa, jossa kertoa omasta hädästä. Hän on äiti ja äidit jaksavat! Äidit ovat hyviä ja lempeitä. Äidit rakastavat. Hänkin rakastaa, mutta jotain on sisällä rikki. Ei ole kuitenkaan mitään paikkaa, jossa puhua, tulla ymmärretyksi ja autetuksi.

Kuvitteellinen nuori äiti voisi istua diakoniatyöntekijän huoneessa. Uskaltaako hän turvallisesti puhua siitä häpeästä ja hädästä, joka hänen sisälleen velloo? Hän on avuton ja ymmällään. Hän on lukenut surullisia tarinoita lehdistä. Hän haluaisi apua. Heti. Koko hänen läsnäolonsa huutaa apua.

Työntekijästä nuori äiti itsekin näyttää lapselta. Miten käsittelet asiaa?

Väkivaltaisessa naisessa asuu haavoitettu pikkutyttö

Stereotyyppinen kuva väkivallasta on se, että mies lyö naista. Miehiin kohdistuvaa väkivaltaa tarkastelevassa ra-

portissa kuitenkin todetaan, että miehet ja naiset kokevat parisuhteessa yhtä usein väkivaltaa. Naisen väkivalta on olemassa oleva, mutta vaiettu ja vakava ilmiö. Erilaiset elämäntilanteet, uupumus ja muut mullistukset saattavat nostaa pintaan naisen sisäisen haavoittuneen ja laiminlyödyn pikkutyttö. Esimerkkimme naisen kohdalla näyttää ulospäin siltä, että lapsi kasvattaa lasta.

Viha sinänsä on suojeleva ja rajaava tunne ja sellaisenaan sitä tarvitaan tunteiden oikeutukseen ja tahdon esille tuomiseen. Oikein ja vastuullisesti käytettynä se tukee itsenäistä ja jämäkkää toimintaa. Jos nainen jää vain kiltiksi tytöksi ja häneltä kielletään vihan tunteet, tukahdutettu viha koteloituu ja nainen jää kiinni pahaan oloon ja uhriutuu.

Alun kuvitteellisen tarinan nainen voisi olla joku diakoniatyön asiakkaista tai kuka tahansa seurakuntalainen. Tässä työssä elämän moninaiset varjot ovat aina läsnä. Diakoniatyöntekijänä on tärkeää tunnistaa hädän laatu. Rohkeus puhua on ensimmäinen askel paranemisen tiellä. Häpeän, syyllisyyden, pelon, kauhun tunteet liikkuvat ihmisessä kapseloituneina ja räjähtävät aika ajoin paineen seurauksena. Siksi on tärkeää saada apua mahdollisimman pian. Nainen hakee katsetta ja ymmärrystä lähteäkseen uuden kasvun tielle.

Maria Akatemia ja väkivallan ehkäisytyö

Maria Akatemia on ihmisen ja yhteisöjen hyvinvoinnin ja sisäisen kasvun keskus, joka etsii ja vahvistaa moniarvoisempaa ja eheämpää ihmiskäsitystä.

Annikka Poussu-Pyykkönen ja Sirkka-Liisa Mäki-Fränti

Yhdistyksen visio on edistää ihmisen ja yhteisöjen henkistä hyvinvointia ja sisäistä kasvua, jotka ovat välttämätön pohja kansallisen ja globaalien eettisen kulttuurimuutoksen toteutumisessa

Maria Akatemiassa on pitkään tutkittu naisen väkivallan juurta ja dynamiikkaa psykoterapeutti **Britt-Marie Perheentuvan** johdolla. Tämän seurauksena ja RAY:n tukemana 10 vuotta sitten syntyi Maria Akatemian Demeter-tyo kantasuomalaisille naisille sekä MaSu-projekti maahanmuuttajataustaisille naisille, jotka käyttävät tai pelkäävät käyttävänsä väkivaltaa.

Demeter-työn asiakkaaksi pääsee Maria Akatemian valtakunnallisen Avoin linja -puhelinpäivystyksen kautta, josta ohjataan kartoitusluonteisiin yksilökeskusteluihin sekä mahdolliseen ammatillisesti ohjattuun vertaisryhmään (Hki, Tre, Oulu). Tukimuotojen kautta nainen voi saada välineitä jäsentää omaa elämäänsä ja naiseuttaan koko laajuudessaan. Näin hän pääsee kosketuksiin omien tunteidensa kanssa ja voi ottaa ne tietoisesti työskentelynsä kohteeksi. Demeterissä luotetaan naisyyteen voimaan ja ryhmäprosessiin ammattilaisen ohjauksessa; naiseuden vahvistamiseen ja yhteyden kaipuuseen tarvitaan toisen naisen tukea.

Ihmissuhdetyötä tekeville ammattilaisille tarjoamme koulutusta räätälöidysti tai ”Väkivalta on ehkäistävä” -ammattillista täydennyskoulutusta sekä työnhajausta ja konsultointia väkivaltakysymyksissä.

Työntekijän oma itsetuntemus

Jokaisen ammatikseen auttavan työntekijän rooli on tärkeä asiakkaan kohtaamisessa. Työntekijän ammatilliseen laatuun sisältyy hänen oman sisäisen kasvun ja käsikirjoituksen tuntemuksensa, jotta hän pystyy kuulemaan ja näkemään asiakasta riittävästi ja ottamaan väkivallan puheeksi. Väkivalta ei ole vain muiden tapoja toimia, vaan sitä on meissä jokaisessa, niin miehissä kuin naisissa. Omien kokemusten, asenteiden ja alitajuisten toimintamallien läpi käyminen on tärkeää kaikille kirkon työntekijöille. Kun uskaltaa kohdata omat vihan ja häpeän tunteet, on helpompi nähdä ne myös

KATSE

Miten katsot itseäsi?
Miten katsot toista?
Miten katsot lasta?
Kun näemme itsemme arvokkaina, voimme jokainen välittää hyvää katsetta ja uskallamme nähdä myös epäkohtia, joihin on jokaisen vastuu puuttua.

(KATSE-kampanja)

muissa ihmisissä. Jos on sinut oman varjonsa kanssa, erottaa helpommin myös toisen varjon ja voi paremmin auttaa toista.

Rakenteellinen väkivalta

Väkivallan kirjo on laaja. Naisen itsen kohdistuvan väkivallan (esim. rajaton kiltteys) tai toisiin kohdistuvan fyysisen tai henkisen väkivallan lisäksi yhteiskunnassamme ja yhteisöissämme on väkivaltaa, johon ei puututa, kuten kyselylomakkeissa oleva kysymys vain miehen väkivallasta tai naisvaltaisten työpaikkojen emotionaaliset äiti-tytärtyöoverisuhteet jne. Valta muuttuu tai murtuu väkivallaksi, jos siitä puuttuu viisaus ja hyvä rakkaus. Jos väkivaltaa ei tunnusteta ja haeta apua, se jää herkästi kiertämään niin yksilöiden kuin yhteisöjenkin historiaan. Sukupolvien ketjussa väkivallan malli vaihtuu, mutta ilmiö siirtyy sukupolvesta toiseen. Suomalainen nainen on totunut selviämään liiankin yksin. Monet perheet elävät jaksamisen ääri-tiloilla, ja silloin voi satuttava raivo tulla lävitse. Naisilla on myös paljon taakkaa, joka kulkee pitkässä sukupolvien historiassa.

Nainen – pelkäätkö lyöväsi?

Avoin linja – päivystävä puhelin
Päivystysajat: ti ja to klo 16–18,
pe klo 12–14
Puh: 09 7562 2260

Kielinä: suomi, ruotsi ja englanti
Maria Akatemia ry
www.maria-akatemia.fi

Väkivalta siirretään mieluusti pois itsestä, muiden kannettavaksi. Naisen kohdalla väkivallasta puhutaan herkästi päihteiden käyttäjien yhteydessä, vaikka naistenkin käyttämästä väkivallasta suurin osa tapahtuu selvin päin, kodeissa, työpaikoilla, vanhainkodeissa jne.

Naisen tuhoava viha on ollut vaiettu tabu, ja siksi siitä puhuminen ja sen tunnistaminen on ollut vaikeaa. On tärkeää oppia tuntemaan, että vihan tunteita ei tarvitse pelätä vaan niistä voi ja on viisasta puhua. Ihmisen tarinaa voi kuunnella ja antaa sille tilaa. Se on kuin ottaisi tulpan pullon suulta. Yksilöiden kautta päästään usein myös yhteisöjen pahoinvointiin. Siitä alkaa muutos, kasvu, jossa rakennetaan yhdessä toisenlaista huomista. Naisen kohdalla se voi tarkoittaa sitä, että hän pääsee oman tuhoavan puolensa juurille työstämään tunteitaan ja hyvän vihan kautta eriytymään siksi naiseksi, joka hän ei ole koskaan aikaisemmin voinut riittävästi olla. Oman prosessin kautta itsetuntemus kasvaa ja satuttaminen laantuu.

- SIRKKA-LIISA MÄKI-FRÄNTI
Diakoniatyöntekijä, psykoterapeutti
- ANNIKA POUSSU-PYYKKÖNEN
Diakoniatyöntekijä
Vastaava psykoterapeutti
Ehkäisevän väkivaltatyön asiantuntija
Maria Akatemia

MARIA AKATEMIA

MARIA AKADEMI

Hyödyllistä työtä vankilan sijaan

Yhdyskuntapalveluun voidaan tuomita tietyin edellytyksin ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta. Seurakunnat ottavat yhdyskuntapalvelun suorittajia yllättävän vähän, vaikka tekemätöntä työtä riittää. Miksiköhän? Uskallanko ottaa työkaverikseni rikollisen, oikeudessa tuomitun pahantekijän?

Pelot ovat ymmärrettäviä, mutta yli 20 vuoden kokemuksellani yhdyskuntapalvelun suorittamisen ohjauksesta, yleensä aiheettomia. Jämsänkosken seurakunnassa yhdyskuntapalvelu on ollut pääosin myönteistä.

Yhdyskuntapalveluun pääsee vain tiukan seulan läpi. Palveluun hakijoille tehdään testit, joissa arvioidaan soveltuvuus yhdyskuntapalveluun. Esiteitä ovat muun muassa vaikea päihde- tai huumeongelma ja rikoksen laji, esim. henkirikos tai lapsiin kohdistuneet rikokset. Aiempi rikoshistoria vaikuttaa tuomioon. Vankeusrangaistuksen pituus voi olla enintään 8 kk, ja syytetty itsekin on halukas sovittamaan rangaistuksensa yhdyskuntapalveluna vankilan sijaan.

Työpaikalle ei kustannuksia

Yhdyskuntapalveluun hyväksytyille laaditaan tarkka palvelusuunnitelma aikatauluineen, jota on noudatettava minuutillisen. Se laaditaan yhdessä Rikosseuraamuslaitoksen työntekijän, palvelun suorittajan ja työpaikan edustajan kanssa. Työviikkoon kuuluu yleensä neljä tuntia työtä kahtena päivänä viikossa. Työpalvelu on yleishyödyllistä palkatonta työtä kunnissa, järjestöissä tai seurakunnissa. Siitä ei tule kustannuksia. Rikosseuraamuslaitos maksaa palvelun suorittajan matkakorvaukset ja vakuutukset. Työpaikka tarjoaa vain kahvit. Työpaikkojen ohjaajat saavat koulutusta ja ohjausta tehtävään, jota tehdään tiiviis-

sä yhteistyössä Rikosseuraamuslaitoksen työntekijöiden kanssa. Aikataulutukseen ja ohjaukseen menevä työaika on korvaantunut saatavalla työpalvelulla ja kokemuksilla, joita ei voi rahassa mitata.

Yhdyskuntapalveluun tuomittujen tavallisin rikos on rattijuopumus. Vuosittain tuomitaan 3600–3700 yhdyskuntapalvelurangaistusta, joista suoritetaan loppuun noin 80 %. Yhdyskuntapalveluaikaan liittyy usein päihdekuntoutukseen osallistuminen.

Rattijuopumukseen hairahtuu tavallisia ihmisiä kaikista yhteiskuntaluokista ja ammattiryhmistä. Voidaanko heille antaa mahdollisuus kärsiä rangaistus siviilissä, palkatonta

Leena Havusto

työtä tekemällä kotoa käsin? Vai pitääkö heidät kaikki sulkea vankiloihin? Mielestäni seurakunnissakin pitää antaa useammalle tuomitulle mahdollisuus korvata vankilatuomio työpalvelulla.

Jämsänkosken seurakunnassa on ollut useita yhdyskuntapalvelun suorittajia jo parin vuosikymmenen ajan. He ovat olleet töissä pääsääntöisesti kiinteistö- ja hautaustoimen puolella. He ovat osallistuneet pihatöihin, keittiötöihin, rakennus- ja putkitöihin. Diakoniatyön puolella he ovat osallistuneet varastojen siivoukseen, kirpputorin järjestelyyn ja diakoniaruokalan toimintaan. Leirikeskuksen pihaj- ja puuhommia on myös tehty yhdessä yhdyskuntapalvelun suorittajan kanssa.

Antaessaan saa

Työpalvelun ohella on voitu luoda kontakti ihmiseen, jota ei ehkä muuten olisi tavoitettu. Se on ollut usein hyvä ja rakentava kokemus molemmin puolin. Seurakunta armahtaa, ei vain tuomitse. Vuosien aikana on ollut monia kohtaamisia, joissa armo ja anteeksianto ovat läsnä. Työntekijänä olen oppinut tästä paljon. Mikä minä olen tuomitsemaan, koska armoa ja anteeksiantoa me julistamme seurakunnissa? Toki epäonnistumisiakin on ollut, mutta niinhän kaikissa töissä on. Joku toimii ja joku ei, mutta kaiken kaikkiaan kokemukset ovat olleet kannustavia.

Mielestäni seurakuntiin pitäisi ottaa huomattavasti enemmän yhdyskuntapalvelun suorittajia, tehdä näin käytännön tekoja puheiden sijaan. Rohkeus ja avoimuus palkitaan runsain mitoin!

● HELENA SALMINEN
Diakoni
Jämsän seurakunta

Screening and receiving – challenge for dialog
- why science needs church?

Sikiödiagnostiikan haaste
- miksi tiede tarvitsee kirkkoa?

Dr Brian Brock, Lecturer in Moral and Practical Theology, Aberdeen,
Skotlanti

Kommenttipuheenvuorot :

Sosiaalietiikan professori Jaana Hallamaa, Helsingin Yliopisto
Perinnöllisyyslääketieteen erikoislääkäri Carola Saloranta, HUS

Luento- ja keskustelutilaisuus
sunnuntaina 5.5.2013 klo 17-20 Tuomiokirkon Krypta, Helsinki

Ohjelma:

klo 17.00 En rovfågel flyger in –Mustien siipien lintu - lyhytvariaatio Carmenista,
esittäjänä DuvTeatern

Keskustelu ohjaaja Mikaela Hasanin sekä näyttelijöiden kanssa

Tuoremehu ja hedelmät

klo 18.15 Luento Dr Brian Brock: "Amniocentesis as Antidoxology:
screening and receiving"

Kommenttipuheenvuorot :

Sosiaalietiikan professori Jaana Hallamaa, Helsingin Yliopisto
Perinnöllisyyslääketieteen erikoislääkäri Carola Saloranta, HUS

Keskustelu

**Tilaisuus on englanninkielinen, itsenäinen osa pohjoismaisia
kehitysvammaistyön neuvottelupäiviä.**

Järjestäjinä: Helsingin seurakuntayhtymä, Kirkkohallitus,
Seurakuntaopisto ja
Förbundet De Utvecklingsstördas Väl rf (FDUV).

Lisätietoja: Tiina Peippo
tiina.peippo@evl.fi
puh 050-4366193

Terveydellä ja turvallisuudella ei leikitä!

Marjut Hentunen

Seurakuntien työntekijät voivat työssään kohdata erilaisia uhka- ja väkivaltatilanteita. Väkivalta tai sillä uhkaaminen järkyttää aina, ja tilanteet eivät saa jäädä selvittämättä tai jälkihoito niistä hoitamatta. Vaaratilanne voi olla käsillä esimerkiksi diakonian viranhaltijan kohdatessa päihdeasiakkaan. On tärkeää, että niin työnantaja kuin työntekijätkään eivät pistä päätään pensaaseen tai tuudittaudu siihen, että mukana olisi varjelus, joka pelastaa tiukassa tilanteessa.

Jo etukäteen on syytä käydä läpi mahdollisesti eteen tulevia vaaratilanteita, jotta oikeassa tilanteessa jokainen varmasti tietää, miten tulee menetellä. Tärkeintä on pitää mielessä, että aina ensin varmistetaan oma turvallisuus. Pitää muistaa, että ”omat jalat” on se suurin turva. Työntekijän ei pidä yrittää olla rohkea, koska päihdeasiakas voi olla kovin arvaamaton. Vasta sitten, kun oma turvallisuus on varmistettu, hälytetään apua paikalle ja/tai huolehditaan työnantajan omaisuudesta.

Työnantajan tulee työturvallisuuslain mukaisesti toimenpiteillään varmistaa, että työntekijät voivat työskennellä mahdollisimman turvallisesti ja että uhka- ja väkivaltatilanteet ehkäistään mahdollisuuksien mukaan jo ennakolta. Työnantajan tulee myös huolehtia siitä, että työpaikalla on tarvittavat turvajärjestelyt tai -laitteet sekä mahdollisuus avun hälyttämiseen. Työnantaja on vastuussa siitä, että työntekijät eivät työssään kohtaa mi-

tään, mikä voisi olla heidän terveydelleen vaarallista tai haitallista.

Turvalliset työtilat

Työyhteisössä tulee varmistua siitä, että jokainen työntekijä tietää, miten toimitaan uhkaavissa tilanteissa ja että he tuntevat toiminta- ja menettelymallien sisällöt. Työtilat tulee suunnitella siten, että näistä pääsee vaaran uhatessa toista reittiä pois. Mikäli tämä ei ole mahdollista, varmistetaan huonekalujen sijoittelulla ja asiakkaan ohjaamisella kauemmaksi ovelta se, että työntekijä pääsee turvaan. Työntekijöillä pitää olla mahdollisuus käyttää erilaisia teknisiä turvalaitteita (kameravalvonta, hälytysjärjestelmät, turvapuhelimet). Turvalaitteiden toimivuutta pitää myös testata säännöllisin väliajoin.

Työnantajan tulee huolehtia siitä, että lakisääteinen riskien arviointi on saatettu ajan tasalle. Riskien arvioinnissa on huomioitava, että mahdolliset uhka- ja väkivaltatilanteet tulevat kir-

jatuiksi sekä henkisenä kuormittumisenä että tapaturman vaarana. Jokaisen työntekijän tulee myös tietää, kuka (tai ketkä) toimii oman työyksikön uhka- ja väkivaltayhdyshenkilönä. Uhka- ja väkivaltatukihenkilöt ovat henkilöitä, joilla on tietoa menettelytavoista ja heidät on koulutettu tukihenkilöiksi.

Työyhteisössä tulee yhdessä keskustella myös jo tapahtuneista uhka- ja väkivaltatilanteista. Erityisen tärkeää on, että jokaisesta uhka- ja väkivaltatilanteesta raportoidaan, jotta tilanteet tulevat työsuojeluryhmän, turvatyöryhmän ja työterveyshuollon tietoon ja näiden käsittelyyn. Tämä, jotta työnantaja tietää, kuinka paljon näitä esiintyy ja näihin osataan varautua ja ohjeistaa.

Muista jälkihoito

Väkivaltaisen asiakkaan sanalliset uhkailut ovat henkistä väkivaltaa ja ne lasketaan väkivallaksi siinä, missä fyysinenkin. On tärkeää, että henkistä väkivaltaa kohdannut työntekijä saa purkaa tilannetta omassa työyhteisössä, työnohjauksessa tai työterveyshuollossa tai kaikissa näissä. Käsittelemättömänä voi tapahtunut tulla uudestaan ajatuksiin pitkänkin ajan jälkeen.

Työterveyshuollon sopimuksessa tulee olla sovittuna se, miten työterveyshuollossa menetellään, kun työntekijä tarvitsee asiantuntevaa jälkihoitoa. Olisi myös hyvä, että työterveyshuolto voisi jalkautua kentälle silloin, kun tilanne käsittää useita henkilöitä.

Hyviä koulutuksia uhka- ja väkivaltatilanteita varten ovat esimerkiksi ”Vaarallisten kohtaamisten kurssi”, ”Asiakaspalvelun henkilöturvallisuus” tai ”Puhejudo”. Puhejudo on koulutus, jossa opastetaan, miten itse pysyä rauhallisena sekä ihmisten ja tilanteiden lukutaitoa, konfliktien hallintaa ja ennakoon varautumista. Edellä mainittun tapaisista koulutuksista saa hyvää oppia myös siihen, miten työtila tehdään turvallisiksi ja miten itse tulee toimia, jotta tilanne ei riistäydä käsistä.

Piste ylenpalttiselle ymmärtämiselle päihdeasioissa!

Työntekijöiden päihdeiden käyttö ei ole erityisen suuri ongelma seurakun-

tatyössä. Sitä kuitenkin esiintyy myös meillä. Yleisin päihdeiden käyttö on liiallisen alkoholin käyttö.

Helsingin seurakuntayhtymässä viime vuonna suoritetun Työkyky- ja hyvinvointikyselyn mukaan 87,4 % vastaajista on Audit-kyselyssä todennut, että he ovat alkoholin kohtuukäyttäjiä. Kyseltiin myös sitä, onko alkoholin käytöstä johtuvia haittoja näkynyt työyhteisössä. Havaittuja haittoja olivat

- alkoholin hajua hengityksessä
- krapulassa tai humalassa työskentely
- myöhästely tai poissaolo työstä
- kartteleva tai vetäytyvä käyttäytyminen
- töiden laiminlyönti tai tehottomuus.

Jokainen työntekijä halunee työskennellä työyhteisössä, jossa edellä mainittuja haittoja ei esiinny. Tästä syystä kehotan esimiehiä tarkkailemaan työyhteisönsä tilaa ja puutumaan heti, mikäli siihen on aihetta. Työtovereiden tulee myös ilmaista esimiehelle, mikäli haittoja havaitaan. Tällainen toimiminen ei ole kantelemista vaan työntekijälle työturvallisuuslain mukainen velvollisuus. Asian peitteleminen ja tilanteen ”ymmärtäminen” on alkoholiongelmalliselle tehty karhunpalvelus eikä johda tilannetta parempaan.

Käytä Audit-kyselyä

Varhaisen välittämisen mallissa on jo syytä ennakoita näitä tilanteita, ja Audit-kyselyä on tarkoituksenmukaisesti käyttää työntekijöiden jokaisen terveystarkastuksen yhteydessä (työhöntulotarkastukset, ikäkausitarkastukset, muut suunnatut terveystarkastukset). Helsingin seurakuntayhtymässä järjestetään vuosittain Terveyspäivät, joissa on mahdollisuus täyttää itselleen Audit-kysely. Toki työntekijä voi kyselyyn vastatessaan arvioida juomansa alkoholimäärät väärin, joko tahtomattaan tai tarkoituksella, mutta vastaaminen auttaa kuitenkin työntekijää hahmottamaan omaa alkoholin kulutustaan.

Esimiesten käyttöön tulee olla tarjolla päihdeasioiden käsittelyn periaatteet ja käytännön menettelytavat päih-

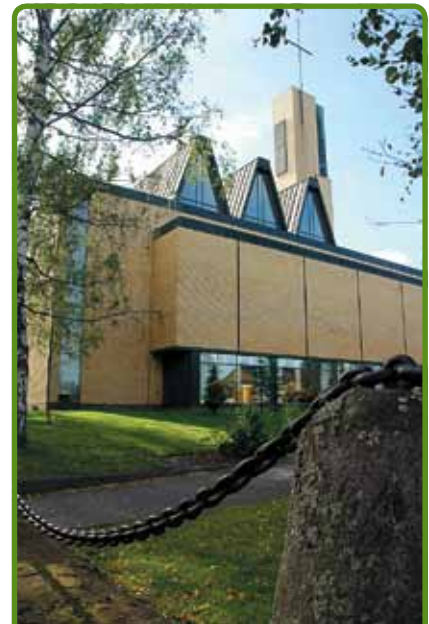
detilanteissa sekä sääntö hoitoon ohjaamisesta. Myös hoitosopimus ja lo-make varhaisen vaiheen puheeksi otamiselle ovat työkaluina esimiehille.

Lomakkeet ja säännöt eivät kuitenkaan riitä, ellei esimiehillä ole osamista näiden käyttämiseksi. Heidän on tärkeää tunnistaa velvollisuutensa päihdeiden väärinkäytön tilanteissa. Esimiehille tulisikin järjestää koulutusta, joissa opastetaan tällaiseen työhyvinvoinnin johtamiseen.

Työyhteisössä olisi hyvä selkiyttää menettelytapoja. Suosittelen sellaista yhdessä tehtyä sopimusta, jonka mukaan jokainen työntekijä sitoutuu ”puhaltamaan” aina silloin tällöin. Tämä, jotta voidaan varmistua siitä, että omassa työyhteisössä asiat ovat hyvällä mallilla päihdeasioiden suhteen.

● MARINA TOLONEN

Henkilöstöpalvelupäällikkö
Helsingin seurakuntayhtymä

”Minä näen sinut”

Valtakunnallinen kehitysvammaisten kirkkopyhä
Kokkolassa 22.9.2013

Lisätietoa <http://www.kokkolan-suomalainenseurakunta.fi/>
Keve-kirkkopyhä

Jos kirkkoon tahdot

Käyn silloin tällöin kirkossa. Joskus nykyisen kotikuntani kauniissa puukirkossa, useimmiten kuitenkin Keski-Lahden seurakunnan Ristinkirkossa. Kirkko seisoo sen alas revityn vanhan puukirkon paikalla, jonka pelastamiseksi minäkin keräsin aikanaan nimiä Lahden torilla. Ristinkirkosta ja siihen kokoontuvasta seurakunnasta tuli kuitenkin hyvin merkityksellinen osa elämäni, työtäni, identiteettiäni. Hyvin syvä osa, jota ei voi pyyhkiä pois. Saavun sinne edelleen kuin kotiin, se on kiistatta kotikirkkoni. Samalla saavun keskelle muistoja, joista osa on epäilemättä nostalgisen kauniita, osa kipeitä. Kaikki syvästi minua.

Keski-Lahti on ainoa seurakunta, jossa olen Suomessa työskennellyt. Juuri siellä olen tuntenut, kokenut, jakanut ja kohdannut asioita ja hetkiä, joita vain ehkä pappi saa elämässään kokea, jakaa ja kohdata. Papin työ on merkittävä – saa olla hyvin lähellä ihmisiä, jopa heidän herkimpiä ja kipeimpiä salaisuuksiaan. Ja saa jakaa töikseen jotakin syvästi hyvää eli luottamusta uskon, toivon ja rakkauden merkitykseen ihmisen elämässä. Mitä ihminen voisi enempää työltä tai elämältä toivoa?

Viime pääsiäisenä päätin maistella kristillisyyttä oikein isommassa annoksessa. Kävin kotikirkossani kii-rastorstaina, pitkäperjantaina, pääsiäisyönä ja 2. pääsiäispäivänä. Välillä toki taistelin itseni kanssa, aurinko kutsui ja viekoitteli hiihtämään järville. Menin kirkkoon.

Pääsiäisvaellukseni ehdoton huipputoimi oli pitkäperjantain sanajumalanpalvelus. Pidän yleensäkin suunnatusti sen riisutusta, oleelliseen

keskittyvästä kauneudesta. Ristin-kirkon mahtavien urkujen tilalla soi nyt yksinäinen, yksinäisyydessään sitäkin enemmän koskettava huilu. Huilun meditatiivinen kaipuu vuorotteli evankeliumin lukemisen kanssa katkaisten sen juuri sopiviin kokonaisuuksiin. Ja **Aurora Ikävälön** laulaessa eleettömän vaikuttavasti tuon yksinäisen huilun säestämänä **Bachin "Aus Liebe will mein Heiland sterben"** pysähtyi maailma ainakin minun tajunnassani. Tällä kertaa jumalanpalveluksessa täsmäsi kaikki – rakenne, virret, laulu, huilu ja **Raimo Ylä-Soininmäen** saarna. Kokonaisuus oli ehjä, puhutteleva, henkilökohtaiseen pohdintaan haastava, lähelle tuleva, sisintä koskettava. Harmittamaan jäi ainoastaan se, että niin harva oli paikalla – alle sata yli tuhanen hengen kirkossa. Kotiin jääneet menettivät paljon. Lähdin kirkosta äärettömän hyvällä mielin, iloiten koko kristikunnan kaikkein synkimpänä päivänä. Aurinko paistoi.

Pääsiäisyön messuun liittyy Ristin-kirkossa kaikkein syvimpiä henkilökohtaisia muistojani. Aloitin tuon yömessun Keski-Lahden seurakunnan nuorten kanssa ja heidän innoittamana jo vuonna 1978. Ylösnousemusjuhla oli silloin vielä suuri tuntematon Suomen ev.lut. kirkossa. Meidän oli lisäksi varmasti ainoa ja ensimmäinen, jota mainostettiin kaupungin lyhytloppuissa. Kirkkokäsi-kirjassa ei tälle messulle silloin ollut minkäänlaista kaavaa; niinpä teimme omamme. Osan sopivista teksteistä ja lauluista löysimme ja kokosimme Taizen kiertokirjeistä. Seurakunnalle nuorten joukko opetti laulut ennen messun alkua, ja samainen joukko toimi varsinaisessa messussa yhteislauluun rohkaisevan kantto-

rin roolissa. Perusajatus oli, ettei selittämätöntä selitetä. Kaikki keskitettiin meditatiiviseen, omille ajatuksille ja tunteille tilaa antavaan matkaan pimeydestä valoon, kuolemasta elämään. Tuo kokemuksellinen matka ja sen konkretisointi valolla, väreillä, teksteillä, musiikilla, lauluilla ja ehtoollisella riitti.

Ja hyvin riittikin – ensimmäinen yösnousemusjuhlamme kokosi 250 henkeä, seuraava jo 500. Sitä seuraavana vuonna kirkkoon tulvi vielä satoja lisää. Syykin oli selvä: Etelä-Suomen Sanomat julkaisi juuri ennen pääsiäistä kuvakertomuksen edellisen vuoden messustamme. Satojen tuohusten kynttilämeren kruunasi loppusiunauksen aikana alttarikaitteeseen nojaava viisimetrinen puinen kynttiläristi. Se oli kuvienkin välittämänä näky, joka hiljenisi, pysäytti ja kutsui kauneudessaan. Messusta oli parissa vuodessa tullut tapah-tuma, jossa tunteet ja viesti kohtasivat toisensa. Siinä uskallettiin iloita ja halata eikä kenelläkään ollut sinä yönä mihinkään kiire. Seurakunta tarjosi täytekkukahvitkin – olihan juhlien juhla.

Yöjumalanpalvelus oli minulle tämän pääsiäisen pettymys. Korkeakirkollisessa viisaudessa oli kirkkokäsi-kirjan taatusti oikeaoppisiin yömessukaavoihin upotettu suunnilleen koko kristillinen dogmatiikka ja pelastushistoria. Kun kristityn vaellus kulkee maailman luomisesta Egyptin orjuuden ja Punaisen meren halkijuuksun myötä kasteen muistamiseen yösnousemuksesta unohtamatta, voi sanallisen syvämielisyys uuttama seurakuntalainen alkaa yön keskellä aidosti haukotella. Ja mikä pahinta – kokea vierautta – ja syys-

mennä nyt...

tä! Etenkin kun yön dogmaattinen dynamiittipaukku on ommeltu yhteen liturgisen korein ylisanoin, jotka tuskin aivan heti avautuvat seurakunnan Matille ja Maijalle sen enempää juhlan kuin arjenkaan keskellä: ”Tämä on se yö, jona Jumala vapauttaa Kristukseen uskovat ja tempaa heidät synnin syövereistä ja vie heidät armon valtakuntaan.” Satunnainen kirkossakävijä tuntee taatusti tulleen puhutelluksi.

Seurakunnan riemussa on pitelemistä, kun se milloin ”ylistää Voittajaa”, ”ylhäistä kuningasta”, milloin rukoilee Jumalaa ”ottamaan vastaan ylistysuhriinsa” onnistuttuaan livistämään faaraon käsistä ja pääsemään ”perille tai vaalliseen kotimaahan”. Ei, hyvä ihme! Kenelle näitä messukaavoja tehdään? Kenen näissä messuissa pitäisi saada ymmärtää, kokea ja kohdata ylönousumuksen ilo? Kenen sanoilla? Ja missä tämän – paavi **Franciskuksen** sanoin – ”teologisen narsismin” keskellä näkyy tai elää yhteisöllisyys, inhimillisyys, aitous? Messun toimittajille ei juolahda edes tänä yönä mieleen jäädä ovelle toivottamaan poistuvalla seurakunnalle hyvää pääsiäistä.

Peruskohteliaisuudesta, vaikkapa alkutervehdyksestä – johon saattaisi jopa kuulua jumalanpalveluksen toimittajien esittely – on kolmenkymmentuhannen seurakuntalaisen pikku yhteisössä ajat sitten luovuttu. Niinpä tunnekin YLE ykkösen kuuluttajat paremmin kuin ”oman seurakuntani” nykypapit. Tämä liturginen virtaviivaisuus – vai liekö ajansäästö? – johtaa kuitenkin siihen, että herkän mysteerin keskellä aletaan yhtäkkiä kuulutella, mistä saa alkoholitonta ehtoollisviiniä ja keliakiaoblaatteja. Tyylytajuhan se siinä juhlii! Papilla oli toki harvinaisen kaunis ääni ja urkuri teki lopussa

kaikkensa. Niinpä ilo ilmeni kunnolla jo loppuvirressä, joka olikin ortodokseilta lainattu pääsiäistöropari. Matka siihen oli turhan pitkä.

Toisena pääsiäispäivänä yllättäin sama kanttori, sama pappi kuin pitkäperjantaina. Hyvä olo valtaa minut jo messun alussa. Kanttori Auroran intensiivisen sykähdyttävä loppulaulu päättyy tällä kertaa seurakunnan spontaaniin ilon purkaukseen – huu-doin, taputuksin. Jään pitkäksi aikaa pohtimaan, missä ero? Pappi puhuu tässäkin messussa aidosti ihmisten kieltä, tulee olemuksellaan ja sanoiltaan rinnalle, uskaltaa laittaa itsensä likoon – ja oikoo surutta jokaisessa rukouksessa kirkkokäsikirjan turhat koukerot. On siis ihminen ihmisille. Kanttori ei esitä eikä esiinny. Eleettömyydessä ja eläytymisessä on jotakin sanoin vaikeasti tavoitettavaa nöyrää kauneutta ja vaikuttavaa läsnäoloa. Ja se koskettaa.

Uusi paavi on heittänyt koreat punaiset kengät nurkkaan, lyhentänyt ja yksinkertaistanut ylipitkät liturgiat ja tervehdykset. Messun keskellä hän on suudellut ja halannut lapset, siunannut vammaiset, pessyt naisvankienkin jalat Casal del Marmon nuorisovankilassa, astunut ihmisten keskelle murtautumalla ulos kaa-voista ja tiivistänyt kirkon haasteen oleelliseen: ”Kirkko on kutsuttu astumaan ulos itsestään, kutsuttu menemään reuna-alueille, ei vain maantieteellisesti, vaan inhimillisen olemassaolon reuna-alueille”, sinne ”missä kärsimys ja verenvuodatus hallitsevat”.

Pitkäperjantain saarnaaja Ristin-kirkossa sanoi saman hieman toisin sanoin: ”Me emme tarvitse kärsimys-

mystiikkaa. Sitä on elämämme täynnä. Me tarvitsemme rohkeutta hyvyyteen, sen ymmärtämiseen ja kohtamiseen, että lähimmäisyys, toisen hyvä, on kaiken hyvyyden arvioimisen lähtökohta, sillä toisen puolesta Kristus kuoli. Me olemme jo nyt kuolleita, jos meillä ei ole kosketusta tähän hyvyyteen. Nouse ylös, jos tunnet sydämessäsi, että sanoma rakkaudesta kosketta sinua. Nouse ylös, jos haluat elää toisten puolesta!”

Amen!

● KAI HENTTONEN

Markus Henttonen

Sari Nieminen diakoniarahaston sihteeriksi

Aloitin työt Kirkon diakoniarahaston sihteerinä tammikuussa 2013. Kirkon diakoniarahasto on sijoitettu Kirkkohallituksessa Toiminnallisen osaston Kirkon diakonian ja sielunhoidon yksikön yhteyteen. Kirkon diakoniarahasto on kirkon yhteinen rahasto, jonka tarkoituksena on osana kirkon diakoniatyötä avustaa taloudellisesti ahdingossa olevia henkilöitä Suomessa.

Matkani diakonian pariin alkoi Luther-opiston sosiaali- ja kasvatusalan opinnoista vuosituhannen taitteessa. Nämä alalle valmentavat opinnot vahvistivat päätöstäni aloittaa sosionomi AMK -opinnot Diakonia-ammattikorkeakoulussa. Varmuus siitä, että haluan tehdä työtä nimenomaan kirkossa diakoniatyöntekijänä, lujituivat opintoihin liittyvän seurakuntatarjoittelun myötä. Opintojen aikana kesädiakonin työssä vantaalaisessa seurakunnassa sain kokemuksen siitä, miten paljon hyötyä olikaan yrityselämästä kotikaupungissani Oulussa 1990-luvulla saamastani työkokemuks-

sesta. Vaikka opintoni olivat tuolloin vielä kesken, koin voivani tukea diakoniatyötä osittain juuri oman yrittäjätaustani ansiosta. Mieleeni on jäänyt pysyvästi kohtaaminen hyvin lohduttoman tilanteen eteen joutuneen yrittäjän kanssa. Konkurssin myötä hän oli menettänyt työnsä, puolisonsa, kotinsa ja terveytensä.

Siirtyessäni Kirkon diakoniarahaston sihteerin tehtäviin minulla oli kymmenisen vuotta työkokemusta seurakuntadiakoniasta viidessä eri seurakunnassa pääkaupunkiseudulla. Diakoniatyöntekijän moninaiset tehtävät tulivat tutuksi vuosien varrella.

Yleisen diakonian lisäksi sain tutustua tehtäviini kautta syvemmin maahanmuuttajatyöhön, päihdetyöhön ja diakoniseen perhetyöhön. Taloudellisen auttamisen kysymykset olivat hyvin vahvasti läsnä kaikissa niissä seurakunnissa, joissa työskentelin. Asiakkaan taloudellisen tilanteen ollessa kaoottinen on hyvin vaikea keskittyä itsensä hoitamiseen, ulkoiluun, positiivisten ajatusten viljelyyn ja ihmissuhteiden ylläpitämiseen. Tällaisessa elämäntilanteessa kokonaisvaltainen työote diakoniassa, taloudellinen apu, keskustelu ja kuunteleminen, mahdollistavat ihmisen tukemisen ja auttamisen. Myös rukous ja kokemus Jumalan läsnäolosta hoitavat ja antavat toivoa siitä, että asiat voidaan järjestää.

Sosiaalialan ammattikorkeakoulun ylemmän tutkinnon opintojen aikana perehdyin muun muassa taloudellisen avustamisen, sosiaaliturvan ja vallankäytön kysymyksiin sekä yhteiskunnassa tapahtuviin sosiaalipoliitt-

Voimaa, yhteyttä ja arvoja perheiden arkeen

Muistelukirja sai kunniamaininnan viimevuotisessa Diakonia-idea-kilpailussa

Hanna-Kaisa Peltoniemi, Irma Alastalo ja Jonna Neuvonen (Saarinen) suunnittelivat ja tekivät henkilökohtaisen muistelukirjan diakoniatyön leirille osallistuneille perheille. Tehtävä oli samalla osa heidän Diakonia-ammattikorkeakoulussa Pieksämäellä tekemäänsä opinnäytetyötä. Muistelukirjaa työstettiin Tampereen seurakuntayhtymän Viinikan seurakunnan perheleirillä, joka pidettiin Torpan kurssikeskuksessa toukokuussa 2011.

Tehtävärasteilla oli muistelukirjassa tärkeä rooli. Niiden teemoina oli kuusi arvoa: usko, toivo, rakkaus, ihmisarvo, luottamus ja totuus.

Jokainen kuudesta perheestä teki **Usko**-rastilla oman henkilökohtaisen rukouksen.

– He saivat tehdä rukouksesta omannäköisensä. Olimme valmis-

taneet ennakkoon perheiden avuksi ”aarreakun”, jota he saivat käyttää halutessaan apuna. Siinä oli esimerkiksi virrenpätkiä, jotka sopivat hyvin myös rukouksiksi, **Hanna-Kaisa Peltoniemi** kertoo.

Toivo-rastilla perheet kokosivat tulevaisuudestaan unelmakuvan.

– Materiaalina oli lehtiä, joista per-

heet leikkasivat kuvia. Niiden lisäksi he saivat piirtää ja kirjoittaa. Lopputuloksen oli tarkoitus kuvastaa, mitä perhe toivoi tulevaisuudelta.

Rakkaus-rastilla oli erillinen työskentely lapsille ja aikuisille.

– Lapsille annettiin askartelutehtävä, jossa he tekivät sydämen. Vanhemmat kirjoittivat lapsilleen kirjeen. Olimme laatineet lauseiden alkuja, joita he saivat jatkaa. Esimerkiksi: olet maailman ihanin lapsi, koska...

Ihmisarvo-rastilla hyödynnettiin valokuvausta.

– Halusimme korostaa perheen ja sen jäsenten ainutlaatuisuutta. Kuvaustilanteesta haluttiin tehdä rento. Rekvisiittana oli esimerkiksi ilmapalloja ja saippuakuplia. Valokuvaajat

siin muutoksiin. Kaksi vuotta yhdes-
sä pohdintaa ja jakamista muissa kuin
kirkon tehtävissä työskentelevien so-
siaalialan ammattilaisten kanssa he-
rätteli minua tarkastelemaan amma-
tillisesti omaa diakonin työtäni aivan
uusista näkökulmista. Olemme diako-
niassa ja sosiaalityössä samojen inhi-
millisten kysymysten äärellä ja meil-
lä on kaikki mahdollisuudet rakenta-
vaan yhteistyöhön ja toisilta oppimi-
seen, kun vain haluamme. Pidän tär-
keänä myös sitä, että yhteiskunnallisten
muutosten tapahtuessa aina vain
nopeammassa tahdissa ja maailman
muuttuessa yhteiseksi myös diakonian
ammattilaisten on tärkeää huolehtia
oman osaamisen ja ammattitaidon
ajan tasalla pitämisestä jo oman jak-
samisensa näkökulmasta.

Nykyisessä tehtävässäni Kirkon
diakoniarahaston sihteerinä vastaan-
otan seurakunnista tulevat avustusha-
kemukset, laadin niistä esittelyt Kir-
kon diakoniarahaston hallitukselle ja
tiedotan päätöksistä seurakuntien dia-
koniatyöntekijöille. Hakemuksiin liit-
tyvissä kysymyksissä olen halunnut

varata riittävästi aikaa pohdintoihin
ja keskusteluihin diakoniatyöntekijöi-
den kanssa. Osa avustuksen hakijoista
on pitkäaikaisia diakonian asiakkaita,
ja hakemuksen lähettänyt ja asiakasta
tavannut diakoniatyöntekijä on paras
asiiantuntija kertomaan hakijan tilan-
teesta. Ajattelen, että myös tällä tavoin
asiakkaan ääni tulee minulle kuulluksi
ja asiakas toivottavasti parhaiten aute-
tuksi. Samalla toivon tietysti, että oli-
sin onnistunut tukemaan myös dia-
koniatyöntekijää taloudellisen avusta-
misen tehtävässään.

E erityisenä huolenaiheenani on las-
ten ja nuorten tilanne tämän päivän
Suomessa. Nuorten odotetaan teke-
vän suuria elämäänsä liittyviä päätök-
siä jo hyvin varhain. Ilmassa leijuvat
puheet kilpailusta koulutus- ja opis-
kelupaikoista ja nuorisotyöttömyyden
kasvusta. Nykyisen ylikorostuneen ta-
louspuheen vallitessa ei ole yllättävää,
että nuorten mielenterveys on uhat-
tuna ja tunteet riittämättömyydestä ja
kelpaamattomuudesta voivat lisääntyä.
Kotitalouksien velkaantuminen näkyy
hakemusten tulo- ja menoselvityksis-

sä luottojen ja lainojen korkeina hoi-
tokustannuksina, jolloin kohtalaiset-
kaan tulot eivät välttämättä riitä arjen
pyörittämiseen. Lapsiperheissä tämä
voi johtaa ”säästämiseen” lapsiin liit-
tyvissä menoissa. Kirkon diakoniarah-
aston kautta onkin tuettu Tukikum-
mit-avustuksina lapsia ja nuoria mak-
samalla muun muassa opiskelukustan-
nuksia, harrastusmaksuja ja vaatehan-
kintoja. Seurakuntiin myönnettyjen
Tukikummit-avustusten määrä on lii-
sääntynyt tasaisesti avustustoiminnan
tunnettavuuden kasvaessa. Perheeltä
saatu kiitoskortti tai lapsen kuva har-
rastuksensa parissa sähköpostin liit-
teenä ovat niitä
parhaita kiitok-
sia työstäni ja
tunnen silloin,
että työni dia-
konian kovassa
ytimessä jatkuu.

Aarne Ormio

● SARI NIEMINEN
KDR:n sihteeri

olimme hankkineet erikseen, ja työ-
ryhmämme jäsen toimi kuvaajan as-
sistenttina ja antoi vinkkejä perheille.

Luottamus-rasti oli eräänlainen
välirasti.

– Siinä olimme rakentaneet kahden
puun väliin verkon, joka esitti hämähä-
kinverkkoa. Perheenjäsenet menivät sen
läpi yksitellen ja saivat apua toisiltaan.
Halusimme korostaa, miten tärkeää on
toimia yhdessä ja luottaa toisiinsa.

Totuus-rastilla perheille oli tarjol-
la raamatunlauseita, joihin sisältyi lu-
paus.

– Jokainen perhe valitsi niistä heil-
le sopivimmat ja tärkeimmät lupauk-
set. Halutessaan lupaus-lapun taakse
sai kirjoittaa, miksi juuri tämä lupaus
oli tärkeä. Rastilla haluttiin korostaa,
että raamatunlupaukset ovat varmo-
ja ja luotettavia.

Ei vain yksi kokemus

Tehtävärastien jälkeen oli tuoreeltaan
vuorossa loppupurku ja leirin päät-
teeksi palautekeskustelu. Leirin jäl-
keen Peltoniemi, Alastalo ja Neu-
vonon kokosivat jokaiselle perheelle

Hanna-Kaisa
Peltoniemi

oman muistelukirjan, johon oli kerätty
eri tehtävärastien anti. Muistelukirja
toteutettiin Ifolor-valokuvayhtiön va-
lokuvakirjana. Kirjaan tuli myös leiril-
lä toteutettua hartausaineistoa. Valo-
kuvia oli koottu erityisesti ihmisarvo-
rastilta, mutta myös koko leirin ajalta.

– Olimme oppineet tuntemaan näi-
tä perheitä ja pyrimme laatimaan jo-
kaisien muistelukirjan heidän tyyliinsä
mukaisiksi. Jokaiselle arvolle oli oma
sivu. Valokuvat olivat aika suuressa
roolissa. Teimme muistelukirjaan pie-
niä lisäyksiä ja loppuun laitoimme seu-
rakunnan yhteystietoja.

Peltoniemen mukaan muistelukir-
jan tekoon osallistuneilta perheiltä tu-
li kauttaaltaan hyvää palautetta. Aja-
tuksena oli, että tehtävärastit eivät ol-

leet vain yksi kokemus. Muistelukir-
jan avulla niihin voi palata halutessaan
myös myöhemmin.

– Uskomme onnistuneemme ta-
voitteissamme. Tahdoimme opinnäy-
tetyömme avulla tuoda perheille mer-
kittäviä muistoja, jotka voivat säilyä
heidän elämässään ja voimaannuttaa
heitä hengellisten asioiden äärellä se-
kä tuoda tärkeitä kirkon arvoja osak-
si heidän arkeaan. Lisäksi halusimme
muistuttaa siitä että on olemassa seu-
rakunta ja Jumala, joka välittää.

Peltoniemi toteaa, että idean mal-
lintaminen onnistuu myös pelkkien
rastien tekemisellä.

– Ne ovat itsessään hyvä väline hen-
gellisten asioiden esiintuomiselle. Li-
säksi muistelukirjan vaihtoehtona per-
heet voivat rasteilla suunnitella jotain
kotiin vietävää tai yhteisessä työsken-
telystä voidaan koota kirja leirillä läpi-
käydyistä asioista.

Lisätietoa netistä esim. haulla:
Muistelukirja voiman, yhteyden ja ar-
vojen tuojana perheen arkeen.

● JUHANA UNKURI

Vastuullisuus on yritysjohtajan avainkäsite

JOS ON VALTA, ON MYÖS VASTUU
– ASMO KALPALAN ELÄMÄ
HELENA HIRVIKORPI (TOIM.)
WSOY 2012

Opin tuntemaan toimitusjohtaja **Asmo Kalpala**n arkipiispan koolle kutsuman Arvojen Akatemian istunnoissa miehenä, jolta kuuli punnittua puhetta yritysjohtajan vastuusta. Hänen rauhallinen ja toisia kuunteleva ole-

muksensa vakuutti ja loi hyvää keskusteluilmapiiriä. **Helinä Hirvikorven** toimittama Kalpala elämäkertä vahvistaa tätä kuvaa, mutta paljastaa myös aivan toisenlaisen Kalpala, joka nauttii vauhdin hurmasta ja saattaa olla myös omapäinen ja uhkarohkea.

Asmo Kalpala isä, helsinkiläinen liikemies **Osmo Kalpala** oli ensimmäinen suomalainen rallikuski, joka voitti Jyväskylän suurajot kolme kertaa peräkkäin ja osallistui myös Monte Carlon ralliin. Hän oli kiinnostunut myös laskettelusta ja perusti Etelä-Suomen ensimmäisen laskettelu-keskuksen Kalpalinnan. Radioalan ja myöhemmin lasketteluarvikkeiden tuontiliike antoi perheelle hyvän varallisuuden. Tältä pohjalta myös Asmon harrastukset suuntautuivat nuorena moottoriurheilun ja lasketteluun pariin. Rallikuski hänestä ei kuitenkaan tullut, mutta moottoripyöräily ja laskettelu ovat pysyneet hänen harrastuksinaan työn ohessa.

Asmo kävi kauppakorkeakoulun ja päätyi töihin vakuutusosalalle. Vuonna 1987 hänestä tuli Tapiola-vakuutusyhtiöitten toimitusjohtaja ja vuonna 1994 Tapiola-ryhmän pääjohtaja. Elämäkerran lukija pääsee kuin verhon raosta kurkistamaan niihin kullisientakaisiin peleihin ja taisteluihin, joita vakuutus- ja finanssialalla käytiin erityisesti 80- ja 90-luvuilla. Kalpala raottaa verhoa kuitenkin hienovaraisesti silloinkin kun hän puhuu nurkanvaltaajista ja ”puolirikollisista” huijareista. Hän ei ryhdy paljastelijaksi, mutta toteaa, että nuorelle miehelle, jolla oli paljon ihanteita, nämä pelien pelaamiset olivat valtavan traumaattisia kokemuksia. ”Kuinka paljon menetäänsä suorituskykyä siinä, että joutuu olemaan kyyninen ja koko ajan varuillaan.” Hän sanoo oppineensa, että ne, jotka eivät pelaa, luovat uutta ja saavat pysyvää aikaan.

Kuitenkin yhtiön johtamisessa tarvitaan myös tiettyä kovuutta. Kal-

SELVÄÄ SYNERGIAA
– EETTISESTI KANTAVAA
PÄIHDEKASVATUSTA
ARI INKINEN, JARMO KOKKONEN JA
VIRPI RUUSKA (TOIM.)
HUMAK 2013

Synergiaa ja energiaa kasvatustyöhön

Selvää synergiaa -teos on tarttunut tärkeään haasteeseen. Päihdekasvatuksen ja ehkäisevän päihdetyön toimintaympäristö on varsin monimuotoinen, jäsentymätön ja kirjavakin. Artikkeliteos valottaa lukijalle moniulotteisesti ehkäisevän päihdetyön ja päihdekasvatuksen kenttää. Kirja on tarpeellinen katsaus nykytilanteeseen, josta tosin lukijalle jää ymmärrettävistä syistä edelleenkin hieman jäsentymätön kuva.

Kirjan sisältö koostuu eettisesti kantavan tietoperustan pohdinnasta, tutkitusta tiedosta ja käytännön yhteistyön sovelluksista. Toimitajien mukaan tehtävänä on vahvis-

taa nuorisotalon ja seurakuntien kasvatustoiminnan, ehkäisevän päihdetyön ja terveyden edistämisen osaamista ja ymmärrystä. Kirja tuo näkyväksi seurakuntien, kuntien ja järjestöjen työtä sekä haastaa eri toimijat yhteistyöhön.

Kirja sisältää kolme päälukua; tietoperusta, kohtaaminen ja yhteistyö. Otsikoidensa mukaisesti teemoissa siirrytään päihdekasvatuksen etiikasta ja tietoperustasta lähemmäs arjen työtä eli ilmiön ja ihmisten kohtaamista sekä yhteistä työtä. Ensimmäinen luku keskittyy paljolti kasvatustyön eettiseen pohdintaan, mikä onkin luvun antoisinta osaa koke-

palankin oli opittava ”ulvomaan sute-na susien joukossa” ja hylkäämään sellainen hyväuskoisuus, että kumppanit ajattelisivat muuta kuin omaa etuaan. Silti Kalpala on tunnettu siitä, että hän on useissa yhteyksissä korostanut yrityksen ja johtajan vastuullisuutta ja arvojohtamista. ”Vastuullisuus on sitä, että päätöksiä tehtäessä otetaan huomioon niiden vaikutukset toisiin osapuoliin. Se tuo päätöksiin kohtuullisuutta, joka puolestaan rakentaa sitä luottamusta, minkä varassa myös markkinatalouden perustana oleva riskinotto ja erikoistuminen ovat.”

Suomalaiset ovat Kalpalan mukaan pärjänneet kansakuntana vahvoilla ihmisyyteen perustuvilla arvoilla. Luottamusta luovien yhteisten arvojen avulla olemme kyenneet sopeutumaan maailman valtavirtoihin varsin käytännöllisesti. Arvot muuttuvat ajan myötä sekä yrityksissä että yhteiskunnassa, mutta ihmisen kunnioittaminen on pysyvä arvo. Ihmi-

sen kunnioittamiseen liittyy Kalpalalla voimakas yhteisöllisyyden, välittämisen, keskinäisen vastuun ja eri osapuolten kuuntelemisen korostus. Hänen tavoitteenaan on ollut keskusteleva, matriisinomainen organisaatio. Määrätietoisesti ja sinnikkäästi hän on myös puolustanut Tapiolan säilymistä vakuutuksenottajien keskinäisenä yhtiönä joidenkin ajaessa sen muodostamista osakeyhtiöksi.

Lukijana olisin kaivannut hiukan enemmän tietoa siitä, mistä tämä arvopohja nousee. Lyhyesti viitataan kodin perintöön ja vanhempien antamaan arvokasvatukseen. Mitään suuria esikuvia tai tien viitoittajia Kalpala ei mainitse eikä viittaa uskonnollisiin motiiveihin. Hän itse ja myös monet hänen työtoverinsa antavat todistuksen, että tullessaan yhtiöön hän oli vielä vahva markkina- ja kilpailutalouden kannattaja. Markkinataloutteen hän luottaa edelleenkin ja korostaa, että osa johdon vastuullisuutta on

pitää huolta yrityksen kannattavuudesta. Kovan kilpailun maailmaa ovat kuitenkin tulleet pehmentämään yhteisöllisyyden, välittämisen, keskinäisen vastuun, kohtuullisuuden ja luottamuksen korostukset.

Yksi luku kirjassa kuvaa Kalpalan tovereineen tekemiä pitkiä moottoripyöräretkiä Aasiassa, Uudessa Seelannissa ja Etelä-Amerikassa. Aasiassa hän ajoi 6000 kilometriä Thaimaassa, Kambodžassa ja Laosissa. Chilessä ja Argentiinassa hän teki kolmen kuukauden matkan, siitä kolme viikkoa aivan yksin. ”Aski on johtajana varovainen, mutta ohjaustangon takana hän muuttuu pedoksi”, kuvaa eräs matkakumppani. Kalpala itse kertoo matkajensa aikana saaneensa aikaa läpikäydä sekä henkilökohtaiseen elämäänsä että työelämään liittyviä ongelmia. Kovin lähelle näitä henkilökohtaisia kysymyksiä hän ei kuitenkaan lukijaa päästä.

● JUHANI VEIKKOLA

neellekin työntekijälle. Tietoperustan päihdekasvatuksen ja ehkäisevän työn ns. tutkimuksellinen osuus on sen sijaan ohuehko, mikä kuvannee lähinnä aihepiirin tutkimisen vaikeutta ja niukkuutta.

Toisessa luvussa pohdinnassa on sekä ilmiön että ihmisten kohtaaminen. Toisin sanoen kyse on paljolti asenteista ja arjen teoista yhteiskunnan, yhteisöjen ja yksilöiden tasolla. Artikkelit kuvaavat monia jo toimivia malleja, jotka ovat sinänsä kiinnostavia ja innostaviakin. Sama koskee kolmattakin lukua, jossa fokukset on toimiva yhteistyö ja sen edellytykset. Varsinaista punaista lankaa ei

varsinaisesti ole uloskirjoitettu, mutta johtavana ajatuksena lukijalle välittyi työn ”ihmislähtöisyys”. Tärkeintä on kohdata eri ikäiset ihmiset aidosti heidän omissa toimintaympäristöissään ja heitä kuunnellen. Olennaista on myös kohtaamisen luonne. Pitää suostua dialogiin, ymmärtää oma roolinsa ja falski ei kannata olla. Samat periaatteet toimivat usein myös hyvän ja vaikuttavan yhteistyön perustana.

Artikkeleista kootun teoksen haasteena ovat kirjoitusten päällekkäisyydet ja kokonaisuuden muodostamisen vaikeus. Tässä kirjassa on kuitenkin onnistuttu kohtuudella pitämään kirjalle asetetut tavoitteet koossa. Kir-

jan lopussa olevat jälkisanat ovat erinomainen yhteenveto ydinasioista. Loppuyhteenveto on jo sellaisenaan hyvä ohjeistus ja muistutus, mistä päihdekasvatuksessa ja ehkäisevässä työssä pohjimmiltaan on kyse. Kirja on omimmillaan opiskelijoiden ja alan ammattilaisten ”päivitysteoksena”. Artikkeleista löytyy eväitä myös syvempiin pohdintoihin ja uusiin arjen avauksiin kunkin omassa kasvatustehdäessä.

● SEPPO SULKKO
Diakonijaohjaja
Kirkkopalvelut

Armo

on totta jokaiselle

”Pimeä huone ilman ovia. Tunne oikeasta helvetistä, jossa 15 sekuntia oli todellakin vain neljännes minuutista, jo kolme minuuttia oli ikuisuus ennen lähikaupan ovien avautumista haisevan hien valuessa kasvoilla ja nivusissa. Autuus tarkoitti kahta pulloa keskiolutta ja sätköpussia.”

Näin Matti Salminen aloittaa vuonna 2007 ilmestyneen kirjansa *Elämmekö valheessa? Kadonnutta moraalialia etsimässä*. Salmisen kultainen sääntö on kirjoittaa ensin yksi lause, joka on totta. Kirjoittaa sen jälkeen toinen lause, joka on myös totta. Ennen pitkää käsissäsi on kirja. Salminen hahmottelee kirjassa 25 suomalaisen ajattelijan haastatteluiden avulla oman elämänsä nousuja ja laskuja sekä nykymaailman tilaa.

Salmisen kirjassa emeritusarkkipiispa **Jukka Paarma** määrittelee moraalin seuraavasti: *”Moraalinen oivallus ja teko syntyvät siitä, että ihminen myötäelämisen kautta saa kosketuksen toisen ihmisen kokemusmaailmaan. Moraali on siis myötäelämisen kykyä.”*

Yksi Matti Salmisen haastateltavista määritteli hyvinvointivaltion siten, että päihteiden käytöstä kuusi kertaa eroon pääsyä yrittäneelle mutta epäonnistuneelle annetaan vielä seitsemäs ja kahdeksas mahdollisuus. Salminen oli hetken hiljaa ja sanoi sitten haastateltavalleen: *”Minä olen tuollainen ihminen. Minua autettiin seitsemän vuoden ajan useita kertoja. Lopulta uskoin.”*

Olemmeko oikeasti armollisia kohdatessamme päihdeongelmaisia – vai hiipiikö mieleemme tuomitseva asenne ja kyynisyys? Olemmeko valmiita tarjoamaan uuden mahdollisuuden myös niille, jotka ovat epäonnistuneet seitsemän tai kahdeksan kertaa, niille ihmisille – yleensä miehille – jotka ovat pahoinpidelleet paitsi itseään myös läheisiään, vaimojaan, tyttöystäviään, jopa vanhempiaan ja lapsiaan, miehille, joiden ympärillä on vain tuhoa ja surkeutta?

Entä riittääkö meillä myötäelämisen kykyä, joka on Jukka Paarmaan mukaan moraalin edellytys?

Nämä kysymykset ovat kristillisen ihmiskäsityksen ytimessä. Jos elämä on lahja, se on sitä kaikille. Jos ihminen on Jumalan kuva, me kaikki olemme sitä. Jos armo on totta, se on totta jokaiselle.

Tulemme lähelle diakonian sanomaa, köyhien evankeliumia. Köyhät, sairaat, tuhon ja surkeuden keskellä elävät ihmiset ovatkin – eivät vähempiarvoisia kuten markkinaideologia sanoo – vaan tärkeämpiä ja ensisijaisempia kuin muut. Kristillisen kohtaamisen sisältö ei ole siinä, että alkoholisti kuntoutetaan takaisin työelämään ja hänestä tehdään verorahojen kuluttajasta niiden tuottaja. Ajatuksena on kohdata jokaisessa ihmisessä elämä lahjana, ihminen Jumalan kuvana ja armo teoissa näkyvänä totuutena.

”Ahdingossani minä huusin Herraa. Hän kuuli ja avasi tien.

Kun Herra on minun kanssani, en minä mitään pelkää. Mitä voisivat ihmiset silloin?

Kun Herra on minun kanssani, hän tuo minulle avun.” Psalmi 118:5–7